

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՇԻՎՆԵՐ
2013**

Ձ Ե Կ ՈՒ Յ Ց

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՇԻՎՆԵՐ
2013

ԵՐԵՎԱՆ 2014

ՀՏԴ 614.2 (479.25) (042.3)

ԳՄԴ 51.1 (2Հ)

Ա 720

Ա 720 Առողջապահության ազգային հաշիվներ, Հայաստան, 2014 /Ն. Դավթյան, Ա.Դավթյան, Ա. Աղազարյան (տ.գ.թ, դոցենտ), Ա. Համբարձումյան -Եր.:

ՀՀ ԱՆ Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ, 2014.- էջ 112:

Առողջապահության ազգային հաշիվները (ԱԱՀ) ներկայացնում են ծախսերի հոսքը երկրի առողջապահության ոլորտի ինչպես պետական, այնպես էլ մասնավոր հատվածներում: Այն նկարագրում է առողջապահության բնագավառում ֆինանսական միջոցների աղբյուրները, օգտագործումն ու հոսքը:

Հայաստանում առողջապահական ծառայությունները ֆինանսավորվում են հետևյալ աղբյուրներից. Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեից, տեղական համայնքների բյուջեներից, արտաքին դոնոր կազմակերպություններից (միջազգային կազմակերպություններից), մարդասիրական օգնության միջոցներից, մասնավոր կազմակերպություններից, տնային տնտեսությունների միջոցներից և այլ աղբյուրներից: Այս ֆոնդերը ուղղակի կամ անուղղակի ձևով անցնում են ֆինանսական գործակալներին, դրանցից էլ՝ դեպի վերջնական առողջապահական ծառայություններ մատակարարողներին:

Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպությունը (WHO) հիմք ընդունելով առողջապահության ծախսերի հաշվառման միջազգային ստանդարտացման անհրաժեշտությունը, Տնտեսական Համագործակցության և Զարգացման Կազմակերպության (OECD) և Եվրոպական վիճակագրական ծառայության (Eurostat) հետ համատեղ մշակել է ԱԱՀ կազմման մեթոդական ուղեցույցը:

Հիմնվելով վերոնշյալ մեթոդաբանության վրա՝ 2005 թվականից Հայաստանում կազմվում են Առողջապահության ազգային հաշիվները:

Սույն զեկույցը նախատեսված է առողջապահական համակարգի կազմակերպիչների, առողջապահության ոլորտի փորձագետների, առողջապահական համակարգի հարցերով զբաղվող և հետաքրքրվող այլ մասնագետների համար:

ՀՏԴ 614.2 (479.25) (042.3)

ԳՄԴ 51.1 (2Հ)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՄԱՌՈՏ ԱՄՓՈՓՈՒՄ	10
<i>Աղյուսակ 1. 2011-2012 թվականների առողջապահության ազգային հաշիվների ամփոփ վերլուծություն .....</i>	<i>10</i>
<i>Աղյուսակ 2. 2012-2013 թվականների առողջապահության ազգային հաշիվների ամփոփ վերլուծություն .....</i>	<i>11</i>
ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ	12
ԳԼՈՒԽ 1. ԱԱՀ-Ի ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԴԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ	13
1.1. Առողջապահության ազգային հաշիվները Հայաստանում	13
1.2. Առողջապահության ազգային հաշիվների նպատակային նշանակությունը	14
1.3. Առողջապահության ազգային հաշիվների մեթոդաբանությունը	14
1.4. Առողջապահության ազգային հաշիվների մեթոդաբանության բարելավումը	15
1.5. Առողջապահության ազգային ծախսերի սահմանումը	16
1.6. Առողջապահության ազգային հաշիվների կառուցվածքը և դասակարգումը	17
<i>Գծապատկեր 1. ԱԱՀ աղյուսակների կառուցվածքը .....</i>	<i>17</i>
<i>Գծապատկեր 2. Առողջապահության ազգային հաշիվների մասնակիցների չորս հիմնական կատեգորիաները .....</i>	<i>18</i>
1.7. Առողջապահության ազգային հաշիվների կազմման գործընթացը	19
ԳԼՈՒԽ 2. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ	20
2.1. Առողջապահական համակարգի ընդհանուր նկարագիրը, կազմը, կառուցվածքը	20
2.1.1. Առողջապահության ոլորտի նկարագրությունը և կառավարումը	20
2.2. Առողջապահության ֆինանսավորումը	20
ԳԼՈՒԽ 3. ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՀԱՎԱՔԱԳՐՄԱՆ ՄԵԹՈՂՆԵՐԸ ԵՎ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԸ	22

3.1. Ընտրանքային հետազոտություններ և տնային տնտեսությունների կողմից կատարված ծախսերի գնահատման մեթոդաբանություն.....	23
<i>Գծապատկեր 3. Հայաստան, տնային տնտեսությունների անվանական սպառողական ծախսերը, և այդ թվում նաև առողջապահական ծախսը, դրամ.....</i>	<i>25</i>
<i>Աղյուսակ 3. Հայաստան. Տնային տնտեսությունների անվանական սպառողական ծախսերի կառուցվածքը, 2004, 2008, 2011-2013թթ.....</i>	<i>26</i>
<i>Գծապատկեր 4. 2013 թվականին հիվանդանոց դիմած անձանց կողմից վերջին այցի ընթացքում կատարված ուղղակի վճարումների կառուցվածքը, տոկոս .....</i>	<i>29</i>
<i>Գծապատկեր 5. 2013 թվականին պոլիկլինիկա դիմած անձանց կողմից վերջին այցի ընթացքում կատարված ուղղակի վճարումների կառուցվածքը, տոկոս .....</i>	<i>29</i>
ԳԼՈՒԽ 4. ԱԱՀ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ.....	30
4.1. Հիմնական հաշիվների վերլուծություն	30
<i>4.1.1. Ֆինանսավորման աղբյուրներ և Ֆինանսական գործակալներ (ՖԱxՖԳ) .....</i>	<i>30</i>
<i>Գծապատկեր 6. ՀՀ պետական բյուջեից առողջապահությանն ուղղվող փաստացի ֆինանսավորման դինամիկան, մլն դրամ .....</i>	<i>34</i>
<i>Գծապատկեր 7. ՀՀ պետական բյուջեից առողջապահությանն ուղղվող փաստացի ֆինանսավորման դինամիկան, մլն դրամ .....</i>	<i>35</i>
<i>Գծապատկեր 8. Ընդամենը առողջապահական ծախսեր - ՀՆԱ և ՀՀ պետական բյուջեից առողջապահական ծախսեր - ՀՆԱ հարաբերակցությունների համեմատությունը, % .....</i>	<i>35</i>
<i>Գծապատկեր 9. Ֆինանսավորման բոլոր աղբյուրների կողմից ֆինանսական գործակալներին տրամադրված ֆինանսական միջոցների ընդհանուր ծավալը ըստ կատեգորիաների և տարիների (բացարձակ թվերով, մլն դրամ).....</i>	<i>37</i>
<i>Գծապատկեր 10. Ֆինանսավորման բոլոր աղբյուրների կողմից ֆինանսական գործակալներին տրամադրված ֆինանսական միջոցների ընդհանուր ծավալում կատեգորիաների տեսակարար կշիռը ըստ տարիների (ըստ տեսակարար կշռի, %) .....</i>	<i>38</i>
<i>Աղյուսակ 4. HF Ֆինանսական գործակալների ֆինանսավորումը, մլն դրամ.....</i>	<i>39</i>
<i>Աղյուսակ 5. Ֆինանսավորման աղբյուրներ, մլն դրամ .....</i>	<i>40</i>
<i>Աղյուսակ 6. Տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարների տոկոսը ընդամենը առողջապահական ծախսերի նկատմամբ, տոկոս .....</i>	<i>41</i>
<i>Գծապատկեր 11. Ֆինանսավորման աղբյուրների կողմից տրամադրված ֆինանսական միջոցների ընդհանուր ծավալը, մլն դրամ և ընդամենը առողջապահական ծախսի տոկոսը ՀՆԱ-ի նկատմամբ .....</i>	<i>41</i>
<i>Գծապատկեր 12. Ընդամենը առողջապահական ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ի նկատմամբ ըստ երկրների, տոկոս.....</i>	<i>42</i>

Գծապատկեր 13. Ֆինանսավորման աղբյուրների կողմից տրամադրված ֆինանսական միջոցների ընդհանուր ծավալը ըստ տարիների, մլն դրամ.....	43
Գծապատկեր 14. Տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումների և գործատու-ների միջոցների հաշվին իրականացված առողջապահական ծախսերը (մասնավոր ծախսերի վերլուծություն), մլն դրամ.....	44
Գծապատկեր 15. Մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսը, ԱՄՆ դոլարով և կյանքի սպասվող տևողությունը, տարի.....	45
Գծապատկեր 16. Երկարակեցության արժեքը: Մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսը ԱՄՆ դոլարով և կյանքի սպասվող տևողությունը, տարի.....	46
Աղյուսակ 7. Մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսը ԱՄՆ դոլարով և կյանքի սպասվող տևողությունը, տարի.....	47
Գծապատկեր 17. Մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսը, հազ դրամ, և մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ն	47
4.1.2. Ֆինանսական գործակալներ և Մատակարարներ (ՖԳxՄ) հաշիվ.....	48
4.1.3. Ֆինանսական գործակալներ և Ֆունկցիաներ (ՖԳxՖ) հաշիվ.....	75
4.1.4. Մատակարարներ և Ֆունկցիաներ (գործառույթներ) (ՄxՖ) հաշիվ.....	92
Գծապատկեր 18. Մատակարարներ և Ֆունկցիաներ (գործառույթներ) (ՄxՖ) հաշիվ.....	94
Գծապատկեր 19. Գործառույթների ընդհանուր ծավալը 2012թ., տոկոս.....	96
Ա Ռ Ա Ջ Ն Ա Հ Ե Բ Թ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն Ն Ե Բ Ա Պ Ա Գ Ա Յ Ի Հ Ա Մ Ա Բ.....	97
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.....	101
ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ.....	102
Հավելված 1. ԱԱՀ ամփոփ աղյուսակներ.....	103
Ֆինանսական գործակալներ և Մատակարարներ (ՖԳxՄ) հաշիվ.....	103
Ֆինանսական գործակալներ և Ֆունկցիաներ (ՖԳxՖ) հաշիվ.....	105
Հավելված 2. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՀԱՇԻՎՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳ, 2011.....	107
Նախնական քննարկումների ամփոփաթերթ	107

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՇԻՎՆԵՐԸ՝ ՈՐՊԵՍ
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀՈՍՔԵՐԻ
ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՄԱՊԱՐՓԱԿ ԳՈՐԾԻՔ

Առողջապահական ծառայությունների որակի, մատչելիության և հասանելիության ապահովումը առողջապահական համակարգում իրականացվող ծրագրերի առանցքում են: Ոլորտի պետական քաղաքականության հենասյուներից

մեկը առողջապահության ֆինանսավորումն է, որը կարևոր ցուցիչ է վերոնշյալ գործոնների ապահովման համար: Առողջապահության ազգային հաշիվների զեկույցը կազմվել է ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս.Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ»-ի կողմից՝ ՀՀ առողջապահության նախարարության պատվերով: Այս աշխատությունն առողջապահության ոլորտում իրականացվող բարեփոխումների կարևոր բաղկացուցիչներից է: Այս փաստաթուղթը յուրաքանչյուր տարի երկրում առողջապահության ոլորտի ֆինանսավորման ծավալների գնահատման տեղեկատվական և վերլուծական հիմնական գործիքներից մեկն է:

«Հայաստանի Հանրապետության 2014-2025 թթ. հեռանկարային զարգացման ռազմավարական» ծրագրում սահմանված է, որ առողջապահության ոլորտի ֆինանսավորումը եղել և մնում է ՀՀ կառավարության ծախսային քաղաքականության առաջնային գերակայություններից: Տարեցտարի ավելանում են ՀՀ պետական բյուջեից առողջապահության ոլորտին ուղղվող հատկացումները:

2005-2013թթ. ընթացքում պետական ֆինանսավորումն ավելացել է մոտ 89 տոկոսով, այն պարագայում, երբ առողջապահական ծախսերը (պետական,

ապահովագրական, մասնավոր, դոնոր կազմակերպությունների կողմից և այլն) նույն ժամանակահատվածում ավելացել են ընդամենը մոտ 30 տոկոսով: Իսկ մասնավոր հատվածի դերակատարումն աճել է մոտ 41 տոկոսով:

ԱԱՀ զեկույցը գնահատում է առողջապահության ֆինանսավորման տարբեր աղբյուրներից ձևավորվող ծավալները, ոլորտին հատկացվող միջոցների ավելացման միտումները՝ ներկայացնելով առողջապահության ոլորտի հիմնական ծրագրերի և բժշկական օգնության մատուցման գործում կարևոր դերակատարներին: ԱԱՀ աղյուսակների տվյալները միաժամանակ կարող են օգտագործվել որպես առողջապահության ոլորտում բարեփոխումների ազդեցության և ռազմավարական ուղղությունների մշակման միջանկյալ, ինչպես նաև վերջնական արդյունքների գնահատման միջոց: ԱԱՀ զեկույցների կիրառումը հնարավորություն կընձեռի բացահայտելու առողջապահական ծախսերի միտումները, ինչը կարևոր է համակարգի մշտադիտարկման և գնահատման համար:

Առողջապահության ազգային հաշիվները՝ որպես ոլորտի ֆինանսական հոսքերի գնահատման համապարփակ գործիք, ընթացող բարեփոխումների արդյունքների գնահատման և հետագա ռազմավարությունների ընտրության լավագույն միջոց է: Մեր երկիրը, կարևորելով վերջինս, շարունակում է բարելավել Առողջապահության ազգային հաշիվների մեթոդաբանությունը:

Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության, Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպության, Եվրամիության վիճակագրական ծառայության համատեղ ուժերով մշակվել է Առողջապահության հաշիվների համակարգի նոր մեթոդաբանությունը (A System of Health Accounts, 2011 Edition), որը միջազգայնորեն ստանդարտացված առողջապահական համակարգի ծախսերի գնահատման մեթոդաբանություն է: Այն մեր երկրում կներդրվի 2015 թվականից:

Աշխարհում առողջապահական համակարգերը շարունակում են զարգանալ, փոփոխվում են առողջապահության քաղաքականության գերակայությունները, համակարգում սկսում են գործել առավել կատարելագործված կառավարման և կազմակերպման մեթոդներ, ինչպես նաև

ավելի բարդ ֆինանսավորման մեխանիզմներ, ուստի անհրաժեշտություն է առաջացել առողջապահական ծառայությունների վերաբերյալ առավել մանրամասն և հասանելի տեղեկատվության հավաքագրման ու վերլուծության:

ՀՀ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ

ԱՐՄԵՆ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

ՀԱՄԱՌՈՏ ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Առողջապահության ազգային հաշիվների (ԱԱՀ) զեկույցը ամփոփում է 2013 թվականի ընթացքում Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության ոլորտի ֆինանսական հոսքերի մասին ամբողջական տեղեկատվությունը, որը ներառում է պետական և մասնավոր հատվածներից, ինչպես նաև միջազգային տարբեր կազմակերպություններից հավաքագրված տվյալները, ինչպես նաև ֆինանսական միջոցների բաշխման հիմնական ուղղությունները (գործառույթները) և դրանք տնօրինող մարմինների (ֆինանսական գործակալների) դերը այդ հոսքերում:

Ըստ ֆինանսավորման գործակալների 2011-2013 թվականների առողջապահության ազգային հաշիվներն ունեն հետևյալ տեսքը (նախորդ տարվա հետ համեմատությամբ).

Աղյուսակ 1. 2011-2012 թվականների առողջապահության ազգային հաշիվների ամփոփ վերլուծություն

Ֆինանսավորման գործակալ	2011		2012		Փոփոխությունը (աճ՝ +, նվազում՝ -)	
	Գումարը (մլն դրամ)	Տեսակարար կշիռը (տոկոս)	Գումարը (մլն դրամ)	Տեսակարար կշիռը (տոկոս)	Գումարը (մլն դրամ)	Աճի տեմպը (տոկոս)
Պետական հատված	63,200.1	45	67,332.1	38	+4,132.0	+6.5
Մասնավոր հատված	67,044.9	47	99,197.8	56	+32,152.9	+48
Մնացյալ աշխարհ	11,157.9	8	11,538.3	6	+380.4	+3.4
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	141,402.9	100	178,068.2	100	+36,665.3	+25.9

Ինչպես երևում է բերված աղյուսակ 1-ից՝ առողջապահական ծախսերը գումարային արտահայտությամբ՝ ֆինանսավորման բոլոր գործակալների միջոցով 2012 թվականին նախորդ տարվա համեմատ աճել են **36 665.3 մլն դրամով կամ 25.9 տոկոսով**, իսկ աճի տեմպի առումով ավելի արագ են աճել մասնավոր

աղբյուրներից կատարված ծախսերը (48 տոկոսով), այնուհետև՝ պետական աղբյուրներից կատարված ծախսերը (6.5 տոկոսով) և համեմատաբար ավելի փոքր աճ է արձանագրվել «մնացյալ աշխարհ» աղբյուրից կատարված ծախսերի գծով (3.4 տոկոսով):

Աղյուսակ 2. 2012-2013 թվականների առողջապահության ազգային հաշիվների ամփոփ վերլուծություն

Ֆինանսավորման գործակալ	2012		2013		Փոփոխությունը (աճ՝ +, նվազում՝ -)	
	Գումարը (մլն դրամ)	Տեսակարար կշիռը (տոկոս)	Գումարը (մլն դրամ)	Տեսակարար կշիռը (տոկոս)	Գումարը (մլն դրամ)	Աճի տեմպը (տոկոս)
Պետական հատված	67,332.1	38	68,139.0	40.0	806.9	1.2
Մասնավոր հատված	99,197.8	56	94,646.6	55.6	-4,551.2	-4.6
Մնացյալ աշխարհ	11,538.3	6	7,541.7	4.4	-3,996.6	-34.6
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	178,068.2	100	170,327.3	100	-7,740.9	-4.3

2012-2013 թվականների առողջապահության ազգային հաշիվների ամփոփ վերլուծությունից (Աղյուսակ 2) երևում է, որ ընդամենը առողջապահական ծախսերը գումարային արտահայտությամբ՝ ֆինանսավորման բոլոր գործակալների միջոցով, 2013 թվականին նախորդ տարվա համեմատ նվազել է 7 740.9 մլն դրամով կամ 4.3 տոկոսով, այդ թվում՝ մասնավոր աղբյուրներից կատարված ծախսերը նվազել է 4.6 տոկոսով, «Մնացյալ աշխարհ» աղբյուրից կատարված ծախսերը՝ 34.6 տոկոսով, իսկ «Պետական հատված» աղբյուրից ընդհանուր ծախսերը աճել են 1.2 տոկոսով:

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ

ԱԱՀ	Առողջապահության ազգային հաշիվներ
ԱԾԻԳ	ՀՀ ԱՆ «Առողջապահական ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկ
ԱՀԿ	Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպություն
ԱՀՀ	Ազգային հաշիվների համակարգ
ԱՀՌԾ	Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագիր
ԱՄՆ	Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ
ԱՄՆ ՄԶԳ	ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալություն
ԱՆ	ՀՀ առողջապահության նախարարություն
ԱՍՀՆ	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն
ԱՎԾ	Ազգային վիճակագրական ծառայություն
ԱրդՆախ	ՀՀ արդարադատության նախարարություն
ԲԿ	Բժշկական կենտրոն
ԿԳՆ	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն
ՀԱԱՀ	Հայաստանի առողջապահության ազգային հաշիվներ
ՀԲ	Համաշխարհային բանկ
ՀԶՆ	Հազարամյակի զարգացման նպատակներ
ՀՀ	Հայաստանի Հանրապետություն
ՀՄԲԾ	Հայաստանի սոցիալական բարեփոխումների ծրագիր
Մ	Մատակարարներ կամ առողջապահական գործառույթներ իրականացնողներ
ՄԱԶԾ	Միավորված ազգերի կազմակերպության զարգացման ծրագիր
ՄԱԿ	Միավորված ազգերի կազմակերպություն
ՄԶԱԶ	Մարդկային զարգացման ազգային զեկույց
ՄՀ	Միջգերատեսչական հանձնաժողով
ՊԱԳ	ՀՀ ԱՆ Պետական առողջապահական գործակալություն
ՏՀԶԿ	Տնտեսական Համագործակցության և Զարգացման Կազմակերպության
ՏՏ	Տնային տնտեսություն
Ֆ	Ֆունկցիա կամ առողջապահական գործառույթներ
ՖԱ	Ֆինանսավորման աղբյուր
ՖԳ	Ֆինանսական գործակալ
ՖՆ	ՀՀ ֆինանսների նախարարություն

ԳԼՈՒԽ 1. ԱԱՀ-Ի ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԴԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

1.1. Առողջապահության ազգային հաշիվները Հայաստանում

Առողջապահության ազգային հաշիվների զեկույցը նախատեսված է առողջապահական համակարգի քաղաքականությունը մշակողների և ղեկավարների համար՝ առողջապահական համակարգի գործունեության և կառավարման բարելավման նպատակով: ԱԱՀ-ում ներառվող տեղեկատվությունն հնարավորություն է ընձեռում գնահատել առկա ռեսուրսների օգտագործումը և կարող է կիրառվել ՀՀ առողջապահական համակարգի և այլ երկրների առողջապահական համակարգերի համեմատական վերլուծության նպատակով: ԱԱՀ-ի կանոնավոր կիրառումը հնարավորություն է տալիս բացահայտել առողջապահական ծախսերի միտումները, ինչը կարևորվում է առողջապահության համակարգի մշտադիտարկման (մոնիտորինգի) և գնահատման տեսանկյունից:

Բացի այդ, ԱԱՀ-ի մեթոդաբանությունը կարող է կիրառվել նաև առողջապահության համակարգի ֆինանսական կարիքների կանխատեսումներ իրականացնելիս:

ԱԱՀ-ներում առկա տեղեկատվությունը ոչ ֆինանսական տվյալների, օրինակ՝ հիվանդացության ցուցանիշների, բժշկական ծառայություններ մատուցողների կողմից ռեսուրսների օգտագործման մակարդակի հետ համադրելով, քաղաքականություն մշակողները հնարավորություն են ստանում կայացնել հիմնավոր ռազմավարական որոշումներ և խուսափել հնարավոր ոչ բարենպաստ զարգացումներից:

Կարևոր է նշել, որ ԱԱՀ-ն ոչ միայն գործիք է ղեկավարների համար քաղաքական որոշումների կայացման գործընթացում, այլ նաև կարևոր գործիք է հասարակության համար՝ քաղաքական պաշտոնյաների արդեն իսկ կայացրած ռազմավարական որոշումների արդյունքները գնահատելու համար:

1.2. Առողջապահության ազգային հաշիվների նպատակային նշանակությունը

Առողջապահության ազգային հաշիվների կազմման գլխավոր նպատակն է առողջապահության համակարգի վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրման կազմակերպումը, համակարգումը և ներկայացումը՝ տվյալ ոլորտում ծրագրավորման գործընթացը, քաղաքականության մշակումը և արդյունավետության գնահատումը դյուրացնելու նպատակով:

Ընդ որում, ներկա զեկույցն իր մեջ կրելով մի քանի տարիների ԱԱՀ աղյուսակների տվյալների համեմատություն, թույլ է տալիս գնահատել հետևյալը.

- ինչպե՞ս է փոխվում ֆինանսավորման աղբյուրների մասնակցության չափը՝ պետական բյուջեից հատկացումների աճին զուգընթաց, նվազում է արդյոք բնակչության բեռը և ո՞ր ծառայությունների գծով,
- բարելավվո՞ւմ է արդյոք բնակչության համար պետության կողմից տրվող երաշխիքների իրականացումը՝ պետական բյուջեից հատկացումների աճին զուգընթաց, այսինքն՝ արդյո՞ք իրապես անվճար են դառնում բժշկական օգնության կամ առողջապահական ծառայությունների որոշակի տեսակները:

ԱԱՀ-ների կառուցվածքային ճկունությունը հնարավորություն է ընձեռում ստացված արդյունքները վերլուծել նաև ըստ բնակչության նպատակային խմբերի կամ ըստ միջոցառումների, որոնք կապված են կոնկրետ ծրագրերի և հիվանդությունների տեսակների հետ:

1.3. Առողջապահության ազգային հաշիվների մեթոդաբանությունը

Հիմնական սահմանումների և հասկացությունների առումով ԱԱՀ մեթոդաբանությունը հիմնվում է Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպության (ՏՀԶԿ) կողմից մշակված «Առողջապահության հաշիվների համակարգի» սահմանումների վրա: ՏՀԶԿ կողմից մշակված՝ «Առողջապահության հաշիվների համակարգ» ձեռնարկը սահմանում է Առողջապահության հաշիվների

միջազգային դասակարգումը, որտեղ առողջապահության ծախսերի բոլոր տեսակները տարանջատված են ըստ կատեգորիաների:

Չնայած այն հանգամանքին, որ ԱԱՀ-ն հիմնվում է «Առողջապահության հաշիվների համակարգի» դասակարգման վրա, սակայն պարունակում է նաև ենթակատեգորիաներ, որոնք բխում են երկրի առողջապահական համակարգի առանձնահատկություններից: Նման ճկունությունը ԱԱՀ-ին հնարավորություն է ընձեռում հաշվի առնել մեր երկրի առողջապահության համակարգի կառուցվածքի և գործունեության բազմաձևությունը:

ԱԱՀ մեթոդաբանությունը հիմնվում է SHA 1.0-ի մեթոդաբանության վրա:

1.4. Առողջապահության ազգային հաշիվների մեթոդաբանության բարելավումը

Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության (World Health Organization), Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպության (Organization for Economic Cooperation and Development), Եվրոմիության վիճակագրական ծառայության (European Statistics) համատեղ ուժերով մշակվել է Առողջապահության հաշիվների համակարգի նոր մեթոդաբանությունը (A System of Health Accounts, 2011 Edition), որը միջազգայնորեն ստանդարտացված առողջապահական համակարգի ծախսերի գնահատման մեթոդաբանություն է:

Առողջապահության հաշիվների համակարգը SHA 2011-ը ներկայացնում է մի շարք բարեփոխումներ՝ SHA 1.0-ի համեմատ:

Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության (World Health Organization), ԱՄՆ ՄԶԳ (USAID), Աբթ միջազգային խորհրդատվական կազմակերպության (Abt. Association), Պրոգնոզ (Prognoz) կազմակերպությունների համատեղ ջանքերով մշակվել է Առողջապահության հաշիվների համակարգի կազմման էլեկտրոնային գործիքը SHA Production Tool SHA 2011 (English), որը հնարավորություն է տալիս կազմավորել Առողջապահության հաշիվների տվյալների բազա, ի տարբերություն այժմ գործող միամյա կտրվածքով տվյալների:

1.5. Առողջապահության ազգային ծախսերի սահմանումը

Համաձայն ԱԱՀ սահմանման՝ առողջապահության ազգային ծախսերը բոլոր այն ծախսերն են, որոնք առնչվում են տնտեսական գործունեության հետ և ուղղված են առողջության պահպանմանն ու բարելավմանը, կենսագործունեության համակարգերի փոփոխությանը կամ այդպիսի գործունեությունների ֆինանսավորմանը:

Այս սահմանումը կիրառելի է բժշկական օգնություն տրամադրող կամ ֆինանսավորող բոլոր տեսակի հաստատությունների և կազմակերպությունների համար: Օրինակ՝ ԱԱՀ-ն հնարավորություն է տալիս առողջապահության ծախսերի գնահատականներում ներառել նաև ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կողմից բժշկական կադրերի պատրաստման և վերապատրաստման համար ուղղվող միջոցները: Համանման եղանակով, ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից իրականացվող ոչ բոլոր միջոցառումներն են, որ համապատասխանում են առողջապահության ծախսերի սահմանումներին և ներառվում են ԱԱՀ-ում: Այսպիսով, ԱԱՀ զեկույցը կազմվել է՝ հիմք ընդունելով վերը նշված տարանջատումները և բացառությունները:

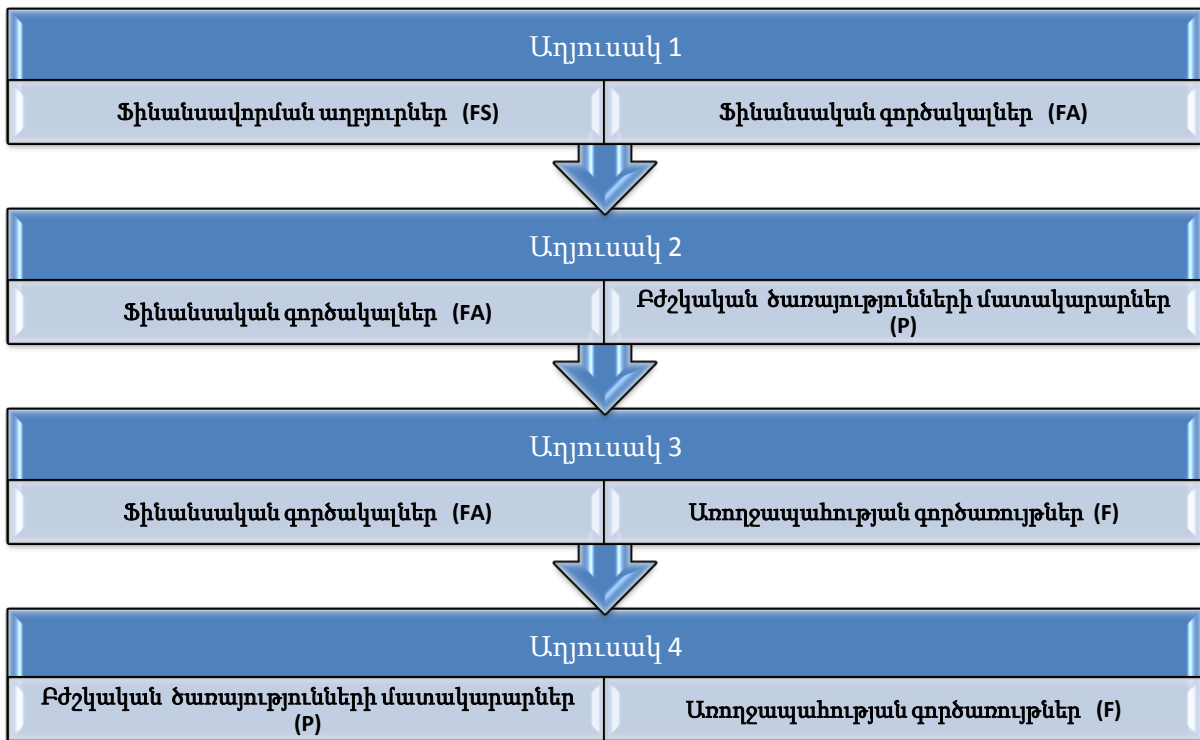
ԱԱՀ կազմման ժամանակ հաշվի է առնվել ոչ թե երկրի աշխարհագրական սահմանները, այլ տվյալ երկրի քաղաքացիներին և ռեզիդենտներին առնչվող առողջապահական գործառնությունները: Այսպես, օրինակ՝ ԱԱՀ-ն ներառում է Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների և ժամանակավորապես արտերկրում գտնվող ռեզիդենտների բժշկական օգնության վրա կատարված ծախսերը և բացառում այլ երկրների քաղաքացիների՝ երկրի ներսում կատարված բժշկական օգնության ծախսերը: Միջազգային կազմակերպությունների կողմից՝ բժշկական օգնության վրա կատարված ծախսերը, ընդունող երկրի ռեզիդենտների համար նախատեսված բժշկական նշանակության ապրանքները և ծառայությունները նույնպես ընդգրկվել են առողջապահության ազգային ծախսերում:

1.6. Առողջապահության ազգային հաշիվների կառուցվածքը և դասակարգումը

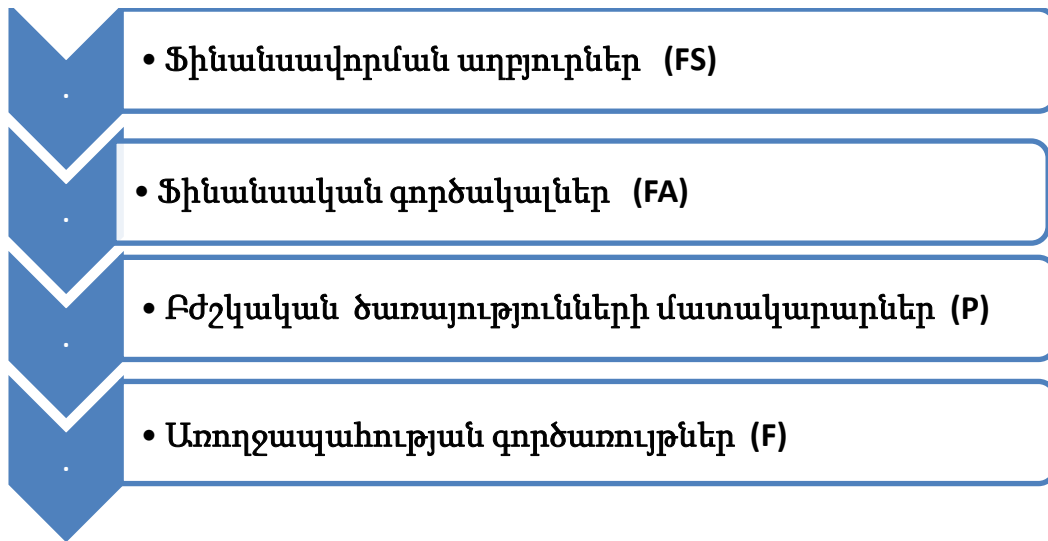
Մեր երկրում ԱԱՀ-ն իր կառուցվածքով նկարագրում է առողջապահության ծախսերը և խմբավորվում է չորս հիմնական աղյուսակներում: Բոլոր աղյուսակները երկչափ են և արտացոլում են ֆինանսական հոսքերը առողջապահության մասնակիցների մեկ կատեգորիայից մյուսը, այսինքն՝ նկարագրում են, թե որքան է ծախսվել համակարգի յուրաքանչյուր մասնակցի կողմից և ուր են ուղղորդվել այդ միջոցները: Ստորև ներկայացված է ԱԱՀ աղյուսակների կառուցվածքը.

Գծապատկեր 1. ԱԱՀ աղյուսակների կառուցվածքը

ԱԱՀ-ն տարբերակում է առողջապահության մասնակիցների չորս հիմնական կատեգորիաներ:

Գծապատկեր 2. Առողջապահության ազգային հաշիվների մասնակիցների չորս հիմնական կատեգորիաները

1. **Ֆինանսավորման աղբյուրներ (FS).** պատասխանում են հետևյալ հարցին. «Որտեղի՞ց են ստացվում միջոցները»: Օրինակ՝ ՀՀ պետական բյուջե, տնային տնտեսություններ, դոնոր կազմակերպություններ:
2. **Ֆինանսական գործակալներ (FA)** (անվանվում են նաև ֆինանսական միջնորդներ). միջոցներ են ստանում ֆինանսավորման աղբյուրներից և օգտագործում դրանք բժշկական ծառայությունների, բժշկական նշանակության ապրանքների (օրինակ՝ դեղամիջոցների) և միջոցառումների ֆինանսավորման համար: Այս կատեգորիան պատասխանում է հետևյալ հարցին. «Ո՞վ է վերահսկում և կազմակերպում ֆինանսական միջոցների հոսքերը»: Օրինակ, եթե ՀՀ պետական բյուջեից (ֆինանսավորման աղբյուրը) ֆինանսական միջոցներ է տրամադրվում ՀՀ առողջապահության նախարարությանը, ապա վերջինս իր հերթին որոշում է, թե ինչպես բաշխել ստացված ֆինանսական միջոցները: Այդ իսկ պատճառով, ՀՀ առողջապահության նախարարությունը համարվում է ֆինանսական միջնորդ:
3. **Բժշկական ծառայությունների մատակարարներ (P).** հանդիսանում են առողջապահության համակարգի ֆինանսական միջոցների վերջնական սպառողները: Մասնակիցների այս կատեգորիան պատասխանում է հետևյալ հարցին. «Ու՞մ են հատկացվում միջոցները»: Մատակարարներն այն

կազմակերպություններն են, որոնք մատուցում են բժշկական ծառայություններ: Օրինակ՝ մասնավոր և պետական հիվանդանոցները, պոլիկլինիկաները, գյուղական բժշկական ամբուլատորիաներն ու առողջության կենտրոնները, դեղատները և այլն:

4. **Առողջապահության գործառույթները (F).** այն ծառայություններն ու միջոցառումներն են, որոնք իրականացվում են մատակարարների կողմից ստացված միջոցների շրջանակներում: Այս կատեգորիան պատասխանում է հետևյալ հարցին. «Ինչպիսի՞ ծառայություն, արտադրանք կամ միջոցառում է փաստացի մատուցվել կամ իրականացվել»: Օրինակ՝ կարող են ծառայել բուժսպասարկումը, երկարատև բուժքույրական խնամքը, բժշկական ապրանքները (օրինակ՝ դեղամիջոցները), պրոֆիլակտիկ միջոցառումները և առողջապահության կառավարումը:

Աղյուսակների հիմնական համախումբը նկարագրում է առողջապահության համակարգի վերը նշված կատեգորիաների միջև ֆինանսական հոսքերի շարժը:

Ընդ որում, ֆինանսական հոսքերի շարժերը կարող են լինել շատ բարդ և ներառել մասնակիցների ու դրանց միջև փոխառնչությունների բազմաթիվ տարատեսակներ:

1.7. Առողջապահության ազգային հաշիվների կազմման գործընթացը

ԱԱՀ կազմումը բաղկացած է հետևյալ փուլերից.

1. առողջապահության ծախսերի վերաբերյալ տվյալների հավաքագրում,
2. բոլոր աղբյուրներից ստացված տվյալների և տեղեկատվության համադրում, գնահատում և վերլուծություն,
3. ԱԱՀ ստանդարտ չորս աղյուսակներում ցուցանիշների մուտքագրում,
4. ԱԱՀ տվյալների վերլուծություն,
5. ԱԱՀ զեկույցի շարադրում, ստացված արդյունքների տարածում:

ԳԼՈՒԽ 2. ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

2.1. Առողջապահական համակարգի ընդհանուր նկարագիրը, կազմը, կառուցվածքը

2.1.1. Առողջապահության ոլորտի նկարագրությունը և կառավարումը

ՀՀ առողջապահության ոլորտն ընդգրկում է.

1. ՀՀ առողջապահության նախարարության համակարգը,
2. առողջապահական ծառայություններ իրականացնող ՀՀ պետական կառավարման այլ մարմինների համակարգերը,
3. ՀՀ մարզպետարանների ենթակայությամբ գործող առողջապահական կազմակերպությունների համակարգը,
4. տեղական ինքնակառավարման մարմինների ենթակայությամբ գործող առողջապահական կազմակերպությունները,
5. մասնավոր առողջապահական կազմակերպությունները,
6. առողջապահության ոլորտում ծրագրեր իրականացնող տեղական և այլ երկրների քարեգործական կազմակերպություններն ու ոչ կառավարական կազմակերպությունները (հասարակական կազմակերպությունները),
7. առողջապահության ոլորտում ծրագրեր իրականացնող դոնոր երկրներն ու միջազգային կազմակերպությունները:

2.2. Առողջապահության ֆինանսավորումը

Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության համակարգը ֆինանսավորվում է հետևյալ հիմնական ներքին աղբյուրներից.

1. ՀՀ պետական և տեղական բյուջեներ,
2. Քաղաքացիների (տնային տնտեսությունների) ուղղակի վճարումները, այդ թվում ոչ պաշտոնական վճարներ,
3. ՀՀ առողջապահության ոլորտում գործող պաշտոնական համավճարներ,

4. Բժշկական ապահովագրություն:

Առողջապահության ֆինանսավորման արտաքին աղբյուրները արտաքին աշխարհից ապակենտրոնացված ձևով (ՀՀ պետական բյուջեում չարտացոլվող) ՀՀ առողջապահության համակարգում կատարված հետևյալ ծախսերն են.

- ա. արտաքին աշխարհից ստացված և բարեգործական (մարդասիրական) որակում ստացած բեռների ներմուծումը և բաշխումը,
- բ. արտաքին աշխարհից ֆինանսավորվող բարեգործական որակված ծրագրերի շրջանակներում կատարված աշխատանքները և մատուցված ծառայությունները,
- գ. միջազգային դոնոր կազմակերպությունների կողմից ՀՀ առողջապահության համակարգում կատարած ծախսերը:

ԳԼՈՒԽ 3. ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՀԱՎԱՔԱԳՐՄԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ ԵՎ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԸ

Տեղեկատվության աղբյուրները տարբեր երկրներում ունեն տարբեր առանձնահատկություններ: Հայաստանի համար օգտագործվել են տեղեկատվության հետևյալ հիմնական աղբյուրները.

- Պետական հաշվետվողական համակարգում գործող տարեկան հաշվետվությունները (ՀՀ ԱԺ հաստատմանը ներկայացվող ամենամյա պետական բյուջեի կատարման հաշվետվությունը, Ազգային վիճակագրական ծառայության հաշվետվությունների տվյալները և այլն)
- Պետական առողջապահական գործակալության տվյալների բազայում առկա բուժօգնություն և սպասարկում իրականացնող կազմակերպությունների պաշտոնական հաշվետվությունները
- ՀՀ կառավարության բարեգործական ծրագրերի համակարգման հանձնաժողովի նիստերի արձանագրությունները և տարեկան ամփոփ հաշվետվությունը
- ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության կողմից պարբերաբար իրականացվող կենսամակարդակի ամբողջացված հետազոտության տվյալները
- Առողջապահության համակարգի ազգային, տարածքային և տեղական մարմինների գրանցումները
- Ապահովագրական ընկերությունների կողմից վարվող հաշվառումները (այդ թվում՝ սոցիալական փաթեթի շրջանակներում կատարված աշխատանքների վերաբերյալ), ՀՀ կենտրոնական բանկի հաշվետվությունները
- Բժշկական ծառայությունների մատակարարների գրանցումները
- Դոնոր կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող օգնության վերաբերյալ տվյալները:

Միաժամանակ տվյալներ են հավաքագրվել հավելյալ անկախ աղբյուրներից, ստացվել են միանման արդյունքներ առնվազն երկու տարբեր աղբյուրներից, համադրվել են ստացված արդյունքները:

3.1. Ընտրանքային հետազոտություններ և տնային տնտեսությունների կողմից կատարված ծախսերի գնահատման մեթոդաբանություն

Տարիների ընթացքում տնային տնտեսությունների կողմից առողջապահական ծառայությունների դիմաց կատարված ծախսերի ամփոփ ցուցանիշների, ինչպես նաև ըստ մատակարարների ու գործառույթների կառուցվածքի վերաբերյալ տեղեկատվության աղբյուր են հանդիսացել տնային տնտեսությունների շրջանում իրականացված հատուկ ընտրանքային հետազոտությունների և ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության կողմից պարբերաբար իրականացվող կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտությունների տվյալները:

Հայաստանի Առողջապահության ազգային հաշիվների կազմման պրակտիկայում տնային տնտեսությունների կողմից կատարված ընդհանուր ծախսերի հաշվարկման համար, որպես կանոն, հիմք է հանդիսացել կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտության արդյունքներով հաշվարկված մեկ շնչի հաշվով միջին ամսական առողջապահական ծախսը, ինչն ապահովում էր բավարար ներկայացուցչականություն հանրապետության կտրվածքով: Այլ կերպ՝ տնային տնտեսությունների կողմից կատարված առողջապահական ծախսերի ծավալը բոլոր տնային տնտեսությունների հաշվով ստացվել է «տնային տնտեսությունների օրագրի» տվյալների հիման վրա հաշվարկված մեկ շնչի հաշվով ծախսի և բնակչության միջին տարեկան թվաքանակի համադրության օգնությամբ: Ըստ մատակարարների և գործառույթների, առողջապահական ընդհանուր ծախսի բաշխումը կատարվել է «Տնային տնտեսությունների կողմից առողջապահական ծառայությունների վրա կատարված ծախսերի» հատուկ ընտրանքային հետազոտությունների

արդյունքների հիման վրա: Իրականացված գնահատականները հիմնվել են նաև բնակչության հիվանդացության մակարդակը բնութագրող ցուցանիշների վրա:

Վերջին տարիներին, սակայն, նկատվում են տնային տնտեսությունների կողմից առողջապահության մեկ շնչի հաշվով ծախսի դինամիկայի անկանոն տատանումներ:

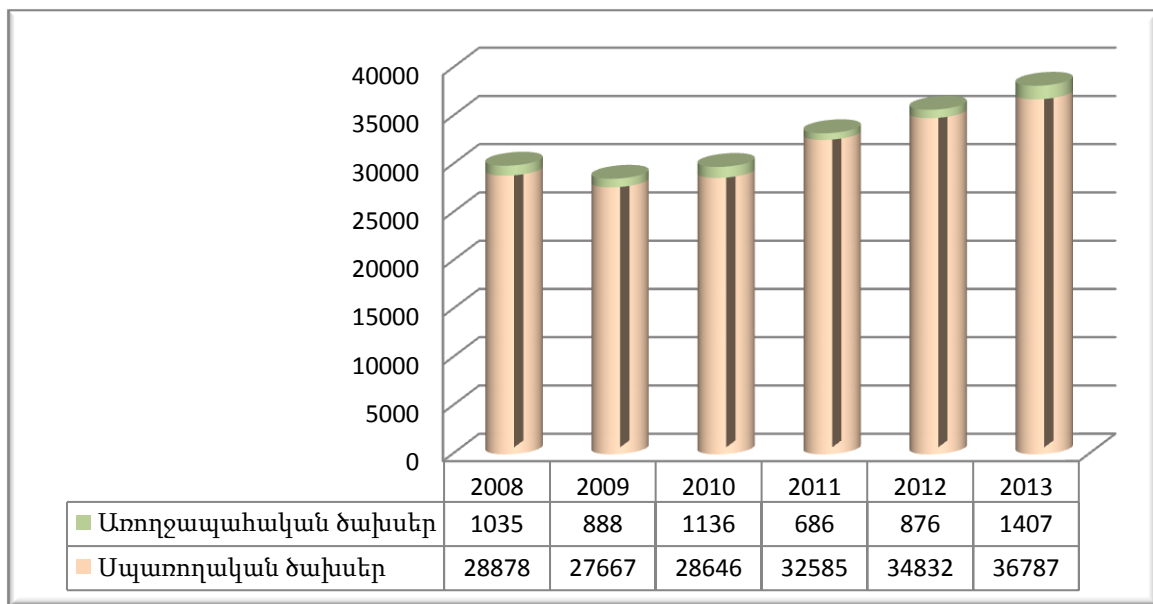
Մասնավորապես, Հայաստանում ֆինանսա-տնտեսական ճգնաժամի նախաշեմին՝ 2009 թվականին, մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսը կրճատվեց 1035 դրամից 888 դրամ, ինչը հաջորդ տարում՝ արդեն ճգնաժամի ժամանակ, աճեց մինչև 1136 դրամ: 2011 թվականին, տնային տնտեսությունների կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտության արդյունքներով արձանագրվեց մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսի աննախադեպ կրճատում՝ 686 դրամ: 2011 թվականին Առողջապահության ազգային հաշիվները կազմելիս օգտագործվել էր տնային տնտեսությունների կենսամակարդակի ամբողջացված հետազոտությամբ ստացված մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսի ցուցանիշը, որը կրճատվել էր նախորդ տարվա ցուցանիշի համեմատ մոտ 40 տոկոսով: Ծախսերի նման կրճատումը բերել էր նաև ընդամենը սպառողական ծախսերի կառուցվածքում առողջապահության ծախսերի տեսակարար կշռի կրճատմանը՝ 4.0 տոկոսից 2.1 տոկոս, այն դեպքում, երբ արձանագրվել էր տնային տնտեսությունների կողմից ընդամենը սպառողական ծախսերի աճ:

2012 թվականին ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության կողմից իրականացված տնային տնտեսությունների կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտության արդյունքներով մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսը կազմեց 876 դրամ՝ գրեթե հավասարվելով 2009 թվականի մակարդակին (ուշարժան է այն փաստը, որ 2009 թվականին մեկ շնչի հաշվով ընդամենը 27 667 դրամ սպառողական ծախսի դեպքում առողջապահական ծախսը կազմել էր 888 դրամ և գրեթե նույնքան 2012 թվականին՝ բայց արդեն մեկ շնչի հաշվով 34 832 դրամ սպառողական ծախսի դեպքում): Մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսի

ավելի անսպասելի աճ արձանագրվել է 2013 թվականին՝ 1407 դրամ, ինչը գերազանցել է նախորդ տարվա ցուցանիշը 60.6 տոկոսով, այն դեպքում, երբ սպառողական ծախսի աճը 2013 թվականին նախորդ տարվա համեմատ կազմել է 5.6 տոկոս: Առողջապահական ծախսերի տեսակարար կշիռը սպառողական ծախսերի կառուցվածքում 2.5 տոկոսից աճել է 3.8 տոկոս:

Գծապատկեր 3. Հայաստան, տնային տնտեսությունների անվանական սպառողական ծախսերը, և այդ թվում նաև առողջապահական ծախսը, դրամ

Աղբյուրը՝ Հայաստանի սոցիալական պատկերը և աղքատությունը-2012, Վիճակագրական-վերլուծական գեկույց, ՀՀ ՄՎԾ, Երևան 2009-2014,:

Ուշադրության է արժանի նաև այն իրողությունը, որ տնային տնտեսությունների կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտությամբ ստացվող առողջապահական ծախսերի վերաբերյալ ամփոփ կամ միջին ցուցանիշները դինամիկայում որևէ կերպ չեն կորելացվում ինչպես սոցիալ-տնտեսական ու ժողովրդագրական զարգացումների, այնպես էլ բնակչության հիվանդացությունը բնութագրող ցուցանիշների դինամիկայի հետ:

Ստորև ներկայացվում է Հայաստանի տնային տնտեսությունների անվանական սպառողական ծախսերի կառուցվածքը, որն ընդգրկում է տնային

տնտեսության մեկ շնչի հաշվով յուրաքանչյուր ծախսային հոդվածի գծով միջին ամսական ծախսը:

Աղյուսակ 3. Հայաստան. Տնային տնտեսությունների անվանական սպառողական ծախսերի կառուցվածքը, 2004, 2008, 2011-2013թթ.

Ծախսերի հոդվածները	Տնային տնտեսության մեկ շնչի հաշվով միջին ամսական ծախսը									
	Դրամ					%				
	2004թ	2008թ	2011թ	2012թ	2013թ.	2004թ	2008թ	2011թ	2012թ	2013թ.
Սպառողական ծախսեր	19 251	28 878	32 585	34 832	36 787	100	100	100	100	100
այդ թվում՝										
Մնունդ	10 797	14 984	17 184	16 970	17 622	56.1	51.9	52.7	48.7	47.9
որից՝										
Մնունդ տնից դուրս	227	449	434	439	612	1.2	1.6	1.3	1.3	1.7
Ալկոհոլային խմիչքի գնում	163	227	245	242	235	0.8	0.8	0.8	0.7	0.6
Ծխախոտի գնում	808	1 019	1 123	1 199	1 289	4.2	3.5	3.4	3.4	3.5
Ոչ պարենային ապրանքներ	2 787	4 730	5 022	6 159	6 568	14.5	16.4	15.4	17.7	17.9
Ծառայություններ	4 696	7 918	9 011	10 262	11 073	24.4	27.4	27.7	29.5	30.1
այդ թվում՝										
առողջապահություն	1 500	1 035	686	876	1 407	7.8	3.6	2.1	2.5	3.8
Կրթություն	708	1 221	167	440	511	3.7	4.2	0.5	1.3	1.4
բնակ-կոմունալ	1 146	2 635	3 567	4 305	4 501	6.0	9.1	10.9	12.4	12.2
տրանսպորտ	694	967	1 003	1 227	1 138	3.6	3.3	3.1	3.5	3.1
Կապ	291	1 404	1 570	2 009	2 068	1.5	4.9	4.8	5.8	5.6
Մշակույթ	3	3	12	178	20	0.0	0.0	0.0	0.5	0.1
իրավաբանական ծառայություններ	3	16	92	184	525	0.0	0.1	0.3	0.5	1.4
այլ ծառայություններ	351	637	1914	1043	903	1.8	2.2	6.0	3.0	2.5

Աղբյուրը. *SSYUL 2004, 2008, 2011-2013թթ.*

Առողջապահության ազգային հաշիվները կազմելիս, հիմնական մեթոդաբանական և օգտակար թիրախը տնային տնտեսությունների առողջապահական ծախսերի գնահատումն է, վերջինիս ըստ մատակարարների և

գործառույթների բաշխումը: Ինչ վերաբերում է պետական աղբյուրներից առողջապահությանն ուղղվող ծախսերի գնահատմանը, ապա վերջինս որոշակի դժվարություն չի առաջացնում, քանի որ այսօր գործող հաշվետվական համակարգում գործում են մի շարք տեղեկատվության աղբյուրներ, ըստ որի կարելի է տեղեկատվություն հավաքագրել փաստացի իրականացված պետական առողջապահական ծախսերի վերաբերյալ: Միաժամանակ պետական ծախսերը նախատեսվում են բյուջետային համակարգի տարբեր ամսական և տարեկան հաշվետվություններում ըստ տնտեսագիտական, գործառնական դասակարգման, ինչպես նաև ըստ նպատակային ծախսերի: Բացի այդ, պետական ծախսերի կատարման հաշվետվությունները կազմվում են նաև ծրագրային բյուջետավորման ձևաչափով:

2012 թվականին Առողջապահության ազգային հաշիվները կազմելիս, տնային տնտեսությունների առողջապահական ծախսը գնահատելու համար օգտագործվել էին ԱՄՆ ՄԶԳ Առողջապահության համակարգի հզորացում ծրագրի կողմից իրականացրած տնային տնտեսությունների կողմից առողջապահական ծառայությունների վրա կատարված ծախսերի ընտրանքային հետազոտության տվյալները:

2013թ. թվականի Առողջապահության ազգային հաշիվները կազմելիս, տնային տնտեսությունների առողջապահական ծախսը գնահատելու համար արդեն օգտագործվել են 2014 թվականին ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության կողմից իրականացված տնային տնտեսությունների կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտության արդյունքները, որոնք լրահաշվարկվել են ԱՄՆ ՄԶԳ Առողջապահության համակարգի հզորացում ծրագրի կողմից 2012 թվականին իրականացված տնային տնտեսությունների կողմից առողջապահական ծառայությունների վրա կատարված ծախսերի ընտրանքային հետազոտության գործակիցներով (Նշված հետազոտության մասին ավելի մանրամասն տես՝ “Հայաստանի առողջապահության ազգային հաշիվներ 2013” զեկույցը):

2013 թվականին ևս ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության կողմից իրականացվող տնային տնտեսությունների կենսամակարդակի ամբողջացված

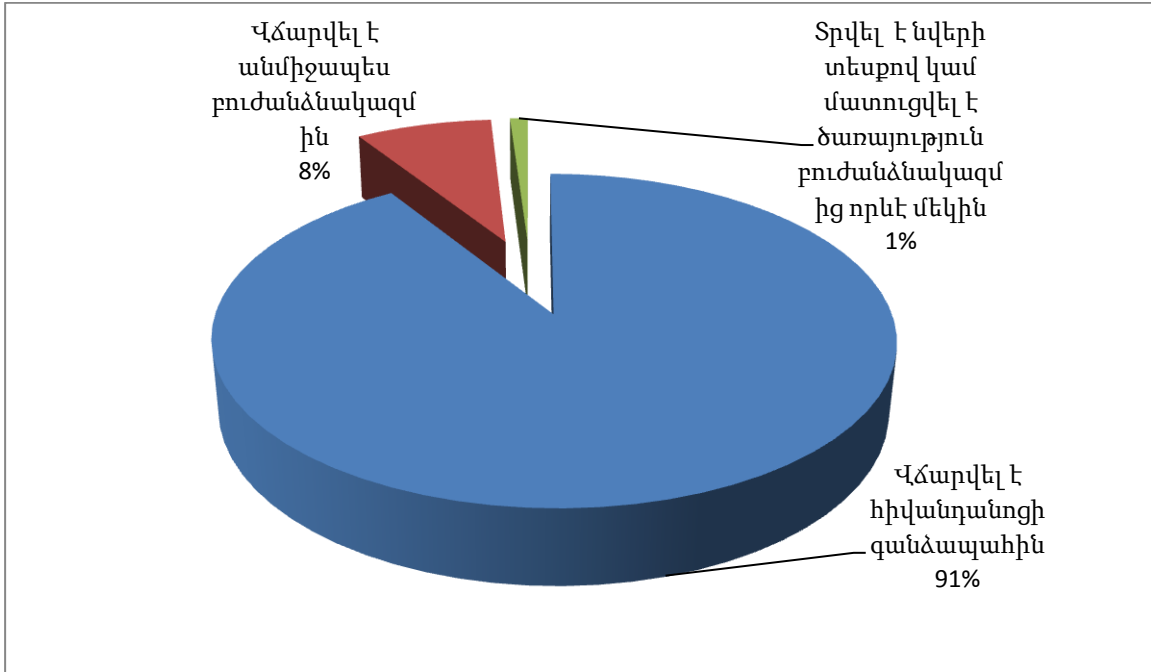
հետազոտությամբ տեղեկատվություն է հավաքագրվում հարցմանը մասնակցած տնային տնտեսությունների կողմից վերջին 30 օրերի ընթացքում կատարված առողջապահական ծախսերի մասին, ինչն էլ ստեղծում է որոշակի դժվարություններ ընտրանքային տվյալների տարածման և հնարավոր անորոշությունների չափի հաշվարկման համար: Ըստ այդմ էլ տնային տնտեսությունների կողմից կատարված ծախսերի վերլուծությունը նպատակահարմար է իրականացնել հարաբերական ցուցանիշների օգնությամբ՝ գնահատելով ծախսերի կառուցվածքը ըստ առողջապահական գործառույթների և ծախսերի ձևաչափի:

Տնային տնտեսությունների կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտության ժամանակ ստացվում է տեղեկատվություն բնակչության կողմից հարցմանը նախորդած վերջին 30 օրվա ընթացքում հիվանդանոցներ և պոլիկլինիկաներ կատարած վերջին այցի ընթացքում (ըստ բժիշկների կարհնետների և ըստ վճարման ձևաչափի՝ գանձապահ, բուժանձնակազմ և այլն) կատարված վճարումների մասին:

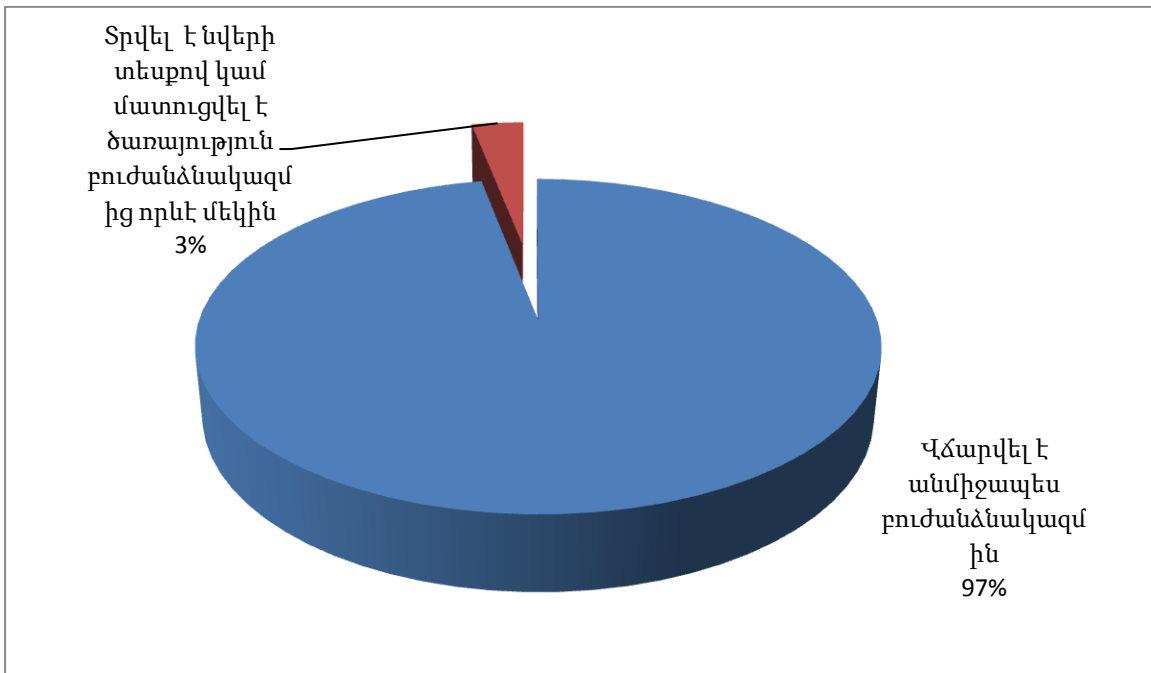
Համաձայն վերը նշված հետազոտության արդյունքների, 2013 թվականին հիվանդանոց դիմած տնային տնտեսությունների կողմից վերջին այցի ժամանակ կատարված ուղղակի վճարումների 91 տոկոսը անմիջապես վճարվել է հիվանդանոցի գանձապահին, ոչ ֆորմալ վճարումների տեսակարար կշիռը կազմել է 9 տոկոս, որից 8 տոկոսը վճարվել է բուժանձնակազմից որևէ մեկին, իսկ 1 տոկոսը վճարվել է նվերի կամ մատուցված ծառայության տեսքով (Գծապատկեր 4):

Պոլիկլինիկա դիմած բնակիչներից ստացվել է տեղեկատվություն պոլիկլինիկա վերջին այցի ժամանակ կատարված վճարումների մասին, որը տրվել է անմիջապես կամ կանխիկ դրամի տեսքով բուժանձնակազմից որևէ մեկին, կամ տրվել է նվերի և մատուցված ծառայության տեսքով (Գծապատկեր 5): Պոլիկլինիկաներում ևս վճարում ցույց տված տնային տնտեսությունների կողմից կատարված ուղղակի վճարումների գերակշիռ մասը (97%) բուժանձնակազմից որևէ մեկին տրվել է կանխիկ դրամի տեսքով և միայն 3 տոկոսը՝ նվերի կամ մատուցված ծառայության տեսքով:

Գծապատկեր 4. 2013 թվականին հիվանդանոց դիմած անձանց կողմից վերջին այցի ընթացքում կատարված ուղղակի վճարումների կառուցվածքը, տոկոս

Գծապատկեր 5. 2013 թվականին պոլիկլինիկա դիմած անձանց կողմից վերջին այցի ընթացքում կատարված ուղղակի վճարումների կառուցվածքը, տոկոս

ԳԼՈՒԽ 4. ԱԱՀ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

4.1. Հիմնական հաշիվների վերլուծություն

4.1.1. Ֆինանսավորման աղբյուրներ և Ֆինանսական գործակալներ (ՖԱՖԳ)

Առողջապահական ծառայությունների դիմաց կատարված ծախսերի հոսքերն ըստ ֆինանսական գործակալների և ֆինանսավորման աղբյուրների ուսումնասիրելու նպատակով ներկայացնենք «Ֆինանսավորման աղբյուրներ և Ֆինանսական գործակալներ» (ՖԱ-ՖԳ) հաշվի աղյուսակների վերլուծությունը, որը պատկերացում է տալիս, թե կոնկրետ ծախսը ֆինանսավորման ինչպիսի աղբյուրներից, ֆինանսական որ գործակալի (ինստիտուցիոնալ մարմնի կամ հատվածի) կողմից է վճարվել:

1) «Պետական հատված» ֆինանսական գործակալի ֆինանսավորումը HF.A.1

2013 թվականին ֆինանսավորման բոլոր աղբյուրների՝ պետական, մասնավոր և արտաքին աշխարհի կողմից առողջապահական համակարգին տրամադրված ֆինանսական միջոցների ծավալը կազմել է **170 327.3 մլն** դրամ, որը բաժին է հասել որպես ֆինանսական գործակալներ հանդես եկող պետական, մասնավոր և մնացյալ աշխարհի հատվածներին:

2013 թվականին «HF A Պետական հատվածի»՝ որպես ֆինանսական գործակալի, առողջապահական ծառայությունների մատուցման ֆինանսավորման ամբողջ ծավալը ընթացիկ գներով կազմել է 68 139 մլն դրամ, նախորդ տարվա 67 332.1 մլն դրամի դիմաց կամ աճը կազմել է 1.2 տոկոս:

«HF A Պետական հատված» գործակալի ֆինանսավորման աղբյուր են ծառայել՝ FS 1 Պետական աղբյուրներից 62 670.4 մլն դրամ, որը ըստ գործակալների ներառել է ամբողջությամբ HF 1.1.1 Պետական կառավարման կենտրոնական մարմինների գծով 62 670.4 մլն դրամ ծախսերը:

FS 3 Մնացած աշխարհի, որպես ֆինանսավորման աղբյուրի, կողմից «HF A Պետական հատված» գործակալին տրամադրված ֆինանսավորման ծավալը կազմել է 5 468.7 մլն դրամ:

2013 թվականին ՀՀ առողջապահության նախարարության ընդհանուր ֆինանսավորումը կազմել է 61 761.6 մլն դրամ, որի ծավալը նախորդ տարվա ցուցանիշի համեմատ նվազել է՝ 1.3 %-ով (2012թ.՝ 62 600.5 մլն դրամ):

2013 թվականին պետական բյուջեից ՀՀ առողջապահության նախարարությանը տրամադրված ֆինանսավորման ծավալը կազմել է պետական հատվածի ամբողջ ֆինանսավորման 89.8%-ը (2012թ.՝ 93.7%, իսկ 2006-2011թթ. տատանվել էր 87.9%-ից 95.9%), ինչը նվազել է նախորդ տարվա ցուցանիշի համեմատ 4 տոկոսային կետով (2012թ.՝ նվազել էր 2 տոկոսային կետով):

2013 թվականին պետական բյուջեի միջոցների և ընդհանրապես «Պետական աղբյուրներ» հատվածի ֆինանսավորման 4.5%-ը կամ 2 811.7 մլն դրամը (2012թ.՝ 4.3% և 2 909.7 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1.8% և 1 146.0 մլն դրամ, 2010թ.՝ 4.5% և 2 654.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 4.9% և 2 794.2 մլն դրամ) բաժին է ընկել ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությանը: 2013 թվականին ՀՀ կրթության և գիտության նախարարությանը գումար չի տրամադրվել (2012թ.՝ 1.4% և 941.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1.7% և 1 043.6 մլն դրամ, 2010թ.՝ 0, 2009թ.՝ 1.5% և 659,7 մլն դրամ):

2013 թվականին ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարությանը բաժին է ընկել 212,9 մլն դրամ կամ պետբյուջեից ֆինանսավորման 0.4%-ը (2012թ.՝ 130 մլն դրամ և 0.2%, 2011թ.՝ 128.4 մլն դրամ և 0.2%, 2010թ.՝ 120 մլն դրամ և 0.2%, 2009թ.՝ 87 մլն դրամ և 0.2%):

2013 թվականին ՀՀ ազգային անվտանգության ծառայության ու ՀՀ ոստիկանության ֆինանսավորումը կազմել է համապատասխանաբար՝ 599,3 մլն դրամ և 60,2 մլն դրամ, ինչը պետական բյուջեի ֆինանսավորման ընդհանուր ծավալի մեջ կազմել է համապատասխանաբար՝ 1% և 0.1%-ը (2012թ.՝ 27.7 մլն դրամ և 73.4 մլն դրամ կամ 0.04% և 0.1%, 2011թ.՝ 27.9 մլն դրամ և 82.3 մլն դրամ կամ 0.05% և 0.1%, 2010թ.՝ 27.9 մլն դրամ և 73.7 մլն դրամ կամ 0.05% և 0.1%, 2009թ.՝ 27.9 մլն դրամ և 73.7 մլն դրամ կամ 0.05% և 0.1%):

«Պետական հատվածի» HF 1.1.1.7 TBD բաղադրիչի մասով պետական աղբյուրներից ընդհանուր ֆինանսավորումը 2013թ. կազմել է 122.6 մլն դրամ (2012թ.՝ 171.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 171.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 159.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 337.6 մլն դրամ), որը նախորդ տարիների նման ամբողջությամբ ֆինանսավորվել է պետական բյուջեից:

«Պետական հատվածի» HF 1.1.1.8 ՀՀ պաշտպանության նախարարություն բաղադրիչի մասով պետական աղբյուրներից ընդհանուր ֆինանսավորումը 2013թ. կազմել է 2 570.8 մլն:

2) «Մասնավոր հատված» ֆինանսական գործակալի ֆինանսավորումը HF.B

«HF.B Ոչ պետական/մասնավոր հատված» հանդես եկած գործակալը ֆինանսավորման FS 1 Պետական աղբյուրներից ֆինանսավորում չի ստացել:

«HF.B Ոչ պետական/ մասնավոր հատված» ֆինանսական գործակալը ֆինանսավորման FS 2 Մասնավոր ֆոնդերից ստացել է՝ 149 816.6 մլն դրամ, որն իր հերթին ներառել է՝ FS 2.1 Գործատուների/մասնավոր ձեռնարկությունների միջոցները՝ 4 800 մլն դրամ, FS 2.2. Տնային տնտեսությունների միջոցները՝ 89 791.3 մլն դրամ, և FS 2.3. Տնային տնտեսություններին սպասարկող, Շահույթի նպատակ չհետապնդող կազմակերպություններ՝ 55.2 մլն դրամ: Գործատուների/մասնավոր ձեռնարկությունների միջոցներ հաշիվը ներառել է կամավոր բժշկական ապահովագրության ծառայություններ իրականացնող ընկերությունների բժշկական ապահովագրության հատուցումների ծավալը:

«HF.B Ոչ պետական մասնավոր հատված» գործակալի ֆինանսավորման աղբյուր հանդես չի եկել FS 3 Մնացած աշխարհը:

Մասնավոր հատվածին, որպես առողջապահության բնագավառի ֆինանսական գործակալի, 2013թ. ֆինանսավորման բոլոր աղբյուրներից տրամադրված ֆինանսավորման ընդհանուր ծավալը կազմել է 94 646.6 մլն դրամ, որը նախորդ տարվա ցուցանիշի համեմատ նվազել է՝ 4.6%-ով (2012թ.՝ 99 197.8 մլն դրամ և 48.0% աճ, 2011թ.՝ 67 044.9 մլն դրամ և 27% նվազում, 2010թ.՝ 91 373.6 մլն դրամ և 14.7% աճ, 2009թ.՝ 79 666.0 մլն դրամ և 9.6% աճ):

Ֆինանսավորման ընդհանուր կառուցվածքում 94.9%-ը կամ 89 791.3 մլն դրամը (2012թ.՝ 98.7% և 97 853.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 98.4% և 66 002.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 96.2% և 88 201.7 մլն դրամ, 2009թ.՝ 95.1% և 75 794.9 մլն դրամ) կազմել են տնային տնտեսությունների կողմից կատարված ուղղակի վճարումները, որոնց ծավալը նախորդ տարվա ցուցանիշի համեմատ նվազել է 8.2%-ով (2012թ. աճել է՝ 53.4%, 2011թ. նվազել է՝ 25.2% , 2010թ.՝ աճել է 16.4%, 2009թ.՝ աճել է 8.8%):

Մասնավոր ֆոնդերի ընդհանուր ֆինանսական միջոցներից 4 800 մլն դրամը կամ ընդամենը մասնավոր հատվածի ստացած ֆինանսավորման 5.1%-ը (2012թ.՝ 1 343.9 մլն դրամ և 1.3%, 2011թ.՝ 1 041.9 մլն դրամ և 1.6%, 2010թ.՝ 620.1 մլն. դրամ և 0.7%, 2009թ.՝ 426.4 և 0.6%) կազմել են մասնավոր ապահովագրական կազմակերպությունների կողմից կատարված վճարումները, ինչը ֆինանսավորվել է «Մասնավոր հատված» ֆինանսավորման աղբյուրներից «Գործատուներ/մասնավոր կազմակերպություններ» բաղադրիչի միջոցների հաշվին:

3) «Մնացյալ աշխարհ» հատված ֆինանսական գործակալի ֆինանսավորումը HF.3

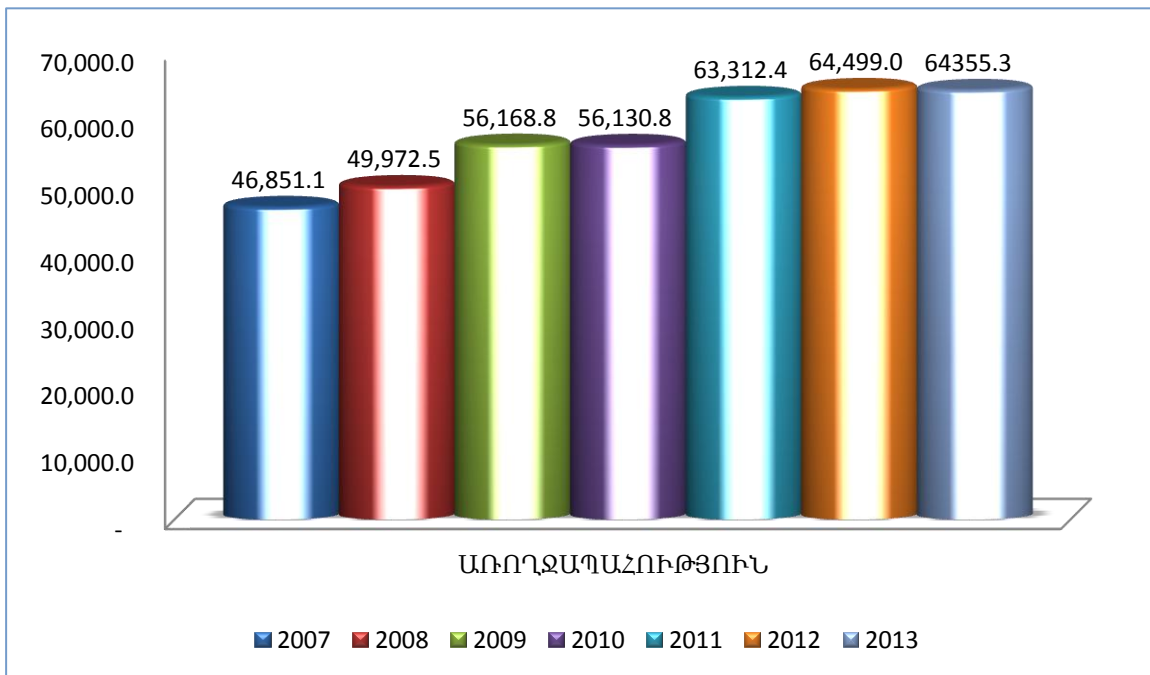
Ֆինանսական գործակալների այս հատվածում ֆինանսավորման ծավալը 2013 թվականին կազմել է 7 541.6 մլն դրամ (2012 թ.՝ 11 538.3 մլն դրամ 2011թ.՝ 11 157.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 4 969.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 2 938.3 մլն դրամ), որն ամբողջովին ֆինանսավորվել է «Մնացյալ աշխարհ» ֆինանսավորման աղբյուրի կողմից: Իրականացված ֆինանսավորման ծավալը նախորդ տարվա ցուցանիշի համեմատ կրճատվել է 34.6%-ով (2012թ. ցուցանիշի աճը նախորդ տարվա համեմատ կազմել էր 3.4%, 2011թ.՝ ֆինանսավորման ծավալը նախորդ տարվա նույն ցուցանիշի նկատմամբ կրճատվել էր 6.4%-ով, 2010թ.՝ 2.1%-ով, 2009թ.՝ 12.7%-ով):

«Մնացյալ աշխարհի» կողմից իրականացված կենտրոնացված ֆինանսավորումը բաժին է ընկել *HF 3.1 ՀՀ կառավարությանն առընթեր բարեգործական ծրագրերը համակարգող հանձնաժողովի միջոցով իրականացվող ծրագրեր* գործակալին:

Առողջապահության ոլորտում իրականացվող պետական քաղաքականության արդյունավետության վկայությունն է այն իրողությունը, որ

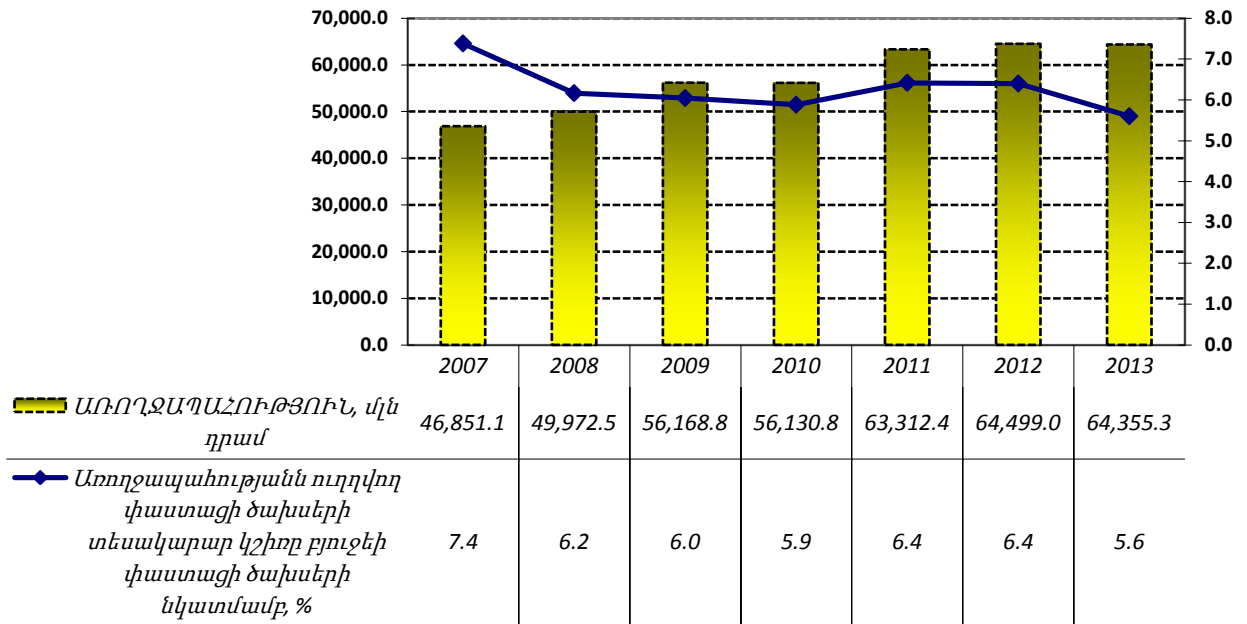
աճում է պետական բյուջեի դերակատարումը առողջապահական համակարգի ֆինանսավորման մեջ: Մասնավորապես, որպես ֆինանսավորման գործակալ հանդես եկած Պետական հատվածի դերակատարումը ընդամենը առողջապահական ծախսերում 2005 թվականի 32.8 տոկոսից 2013 թվականին հասել է 36.8 տոկոսի: Ընդհանուր մոտեցումներով ներկայացնում ենք ՀՀ պետական բյուջեից առողջապահությանն ուղղվող ծախսերի դինամիկան վերջին տարիների համար (ստորև ներկայացված են միայն ՀՀ պետական բյուջեից 07 Առողջապահություն բաժնի դասակարգման մեջ ընդգրկված ծախսերը):

Գծապատկեր 6. ՀՀ պետական բյուջեից առողջապահությանն ուղղվող փաստացի ֆինանսավորման դինամիկան, մլն դրամ

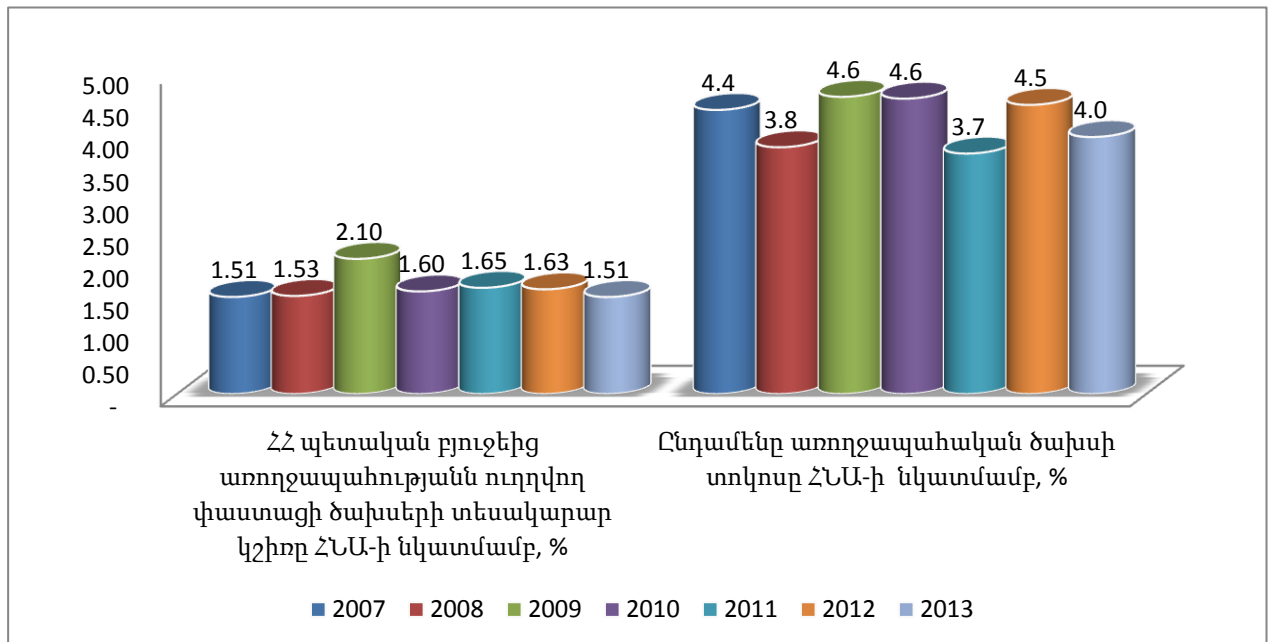
Աղբյուրը՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության ՀՀ պետական բյուջեի կատարման ամենամյա հաշվետվություն:

Գծապատկեր 7. ՀՀ պետական բյուջեից առողջապահությանն ուղղվող փաստացի ֆինանսավորման դինամիկան, մլն դրամ

Աղբյուրը՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության ՀՀ պետական բյուջեի կատարման ամենամյա հաշվետվություն:

Գծապատկեր 8. Ընդամենը առողջապահական ծախսեր - ՀՆԱ և ՀՀ պետական բյուջեից առողջապահական ծախսեր - ՀՆԱ հարաբերակցությունների համեմատությունը, %

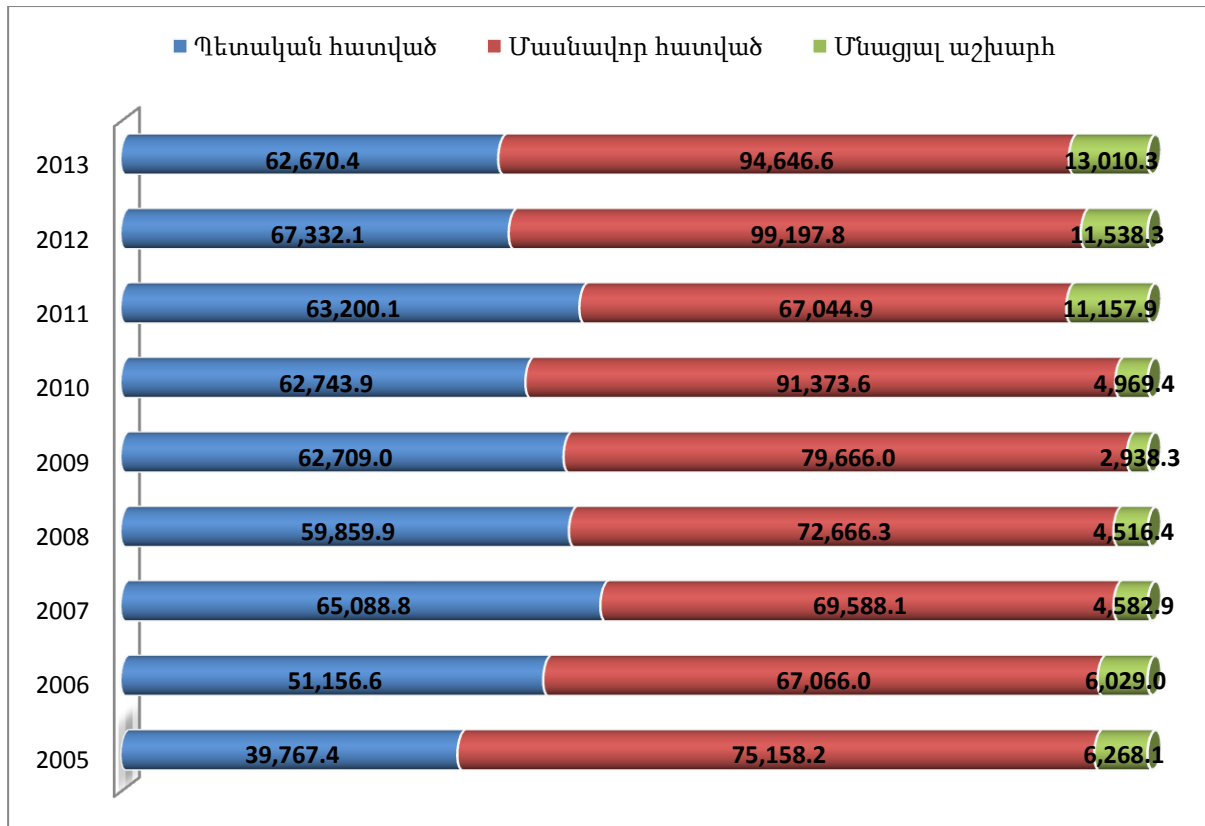
Աղբյուր՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության ՀՀ պետական բյուջեի կատարման ամենամյա հաշվետվություն, Պետական վիճակագրական ծառայության պաշտոնական տարեգիրք, ԱԱՀ աղյուսակներ:

Ամփոփելով Առողջապահության ազգային հաշիվների «Ֆինանսական գործակալներ և ֆինանսավորման աղբյուրներ» հաշվի կամ աղյուսակ 4-ի տվյալները՝ արձանագրում ենք հետևյալը.

I. 2013թ. Ֆինանսավորման բոլոր աղբյուրների կողմից ֆինանսական գործակալներին տրամադրված ֆինանսական միջոցների ընդհանուր ծավալը կազմել է **170 327.3 մլն դրամ** (2012թ.՝ 178 068.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 141 402.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 159 086.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 145 313.3 մլն դրամ), որից՝

- 1) Պետական հատված գործակալին ֆինանսավորումը կազմել է 62 670.4 մլն դրամ (2012թ.՝ 67 332.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 63 200.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 62 743.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 62 709 մլն դրամ),
- 2) Մասնավոր հատվածին՝ 94 646.6 մլն դրամ (2012թ.՝ 99 197.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 67 004.9 մլն դրամ, 2010թ-ին՝ 91 373.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 79 666 մլն դրամ),
- 3) Մնացյալ աշխարհին՝ 13 010.3 մլն դրամ (2012թ.՝ 11 538.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 11 157.9 մլն դրամ, 2010թ-ին՝ 4 969.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 2938.3 մլն դրամ):

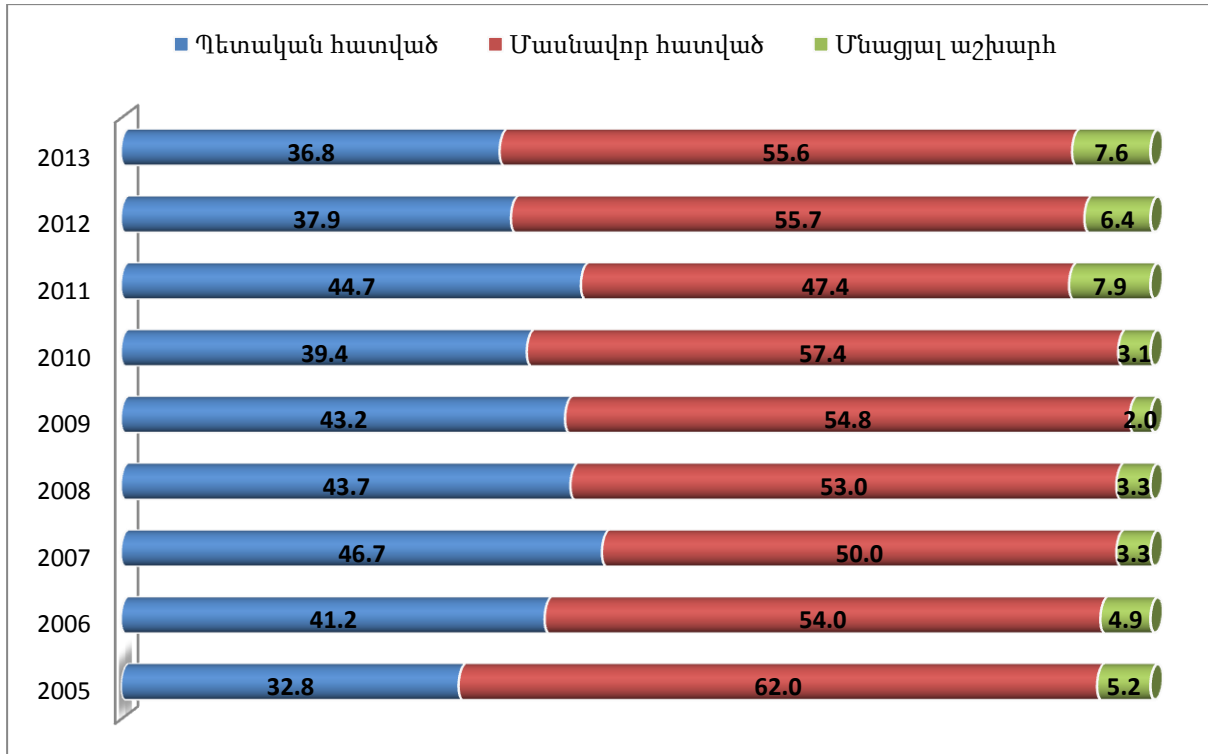
Գծապատկեր 9. Ֆինանսավորման բոլոր աղբյուրների կողմից ֆինանսական գործակալներին տրամադրված ֆինանսական միջոցների ընդհանուր ծավալը ըստ կատեգորիաների և տարիների (բացարձակ թվերով, մլն դրամ)

Աղբյուրը՝ ԱԱՀ աղյուսակներ:

Ստորև ներկայացված են Ֆինանսավորման բոլոր աղբյուրների կողմից ֆինանսական գործակալներին տրամադրված ֆինանսական միջոցների ընդհանուր դերակատարումները, նաև ըստ կատեգորիաների տեսակարար կշիռների, արտահայտված տոկոսով ամբողջի նկատմամբ:

Գծապատկեր 10. Ֆինանսավորման բոլոր աղբյուրների կողմից ֆինանսական գործակալներին տրամադրված ֆինանսական միջոցների ընդհանուր ծավալում կատեգորիաների տեսակարար կշիռը ըստ տարիների (ըստ տեսակարար կշռի, %)

Աղբյուրը՝ ԱԱՀ աղյուսակներ:

2013թ., ի տարբերություն նախորդ տարվա, արձանագրվել է պետական հատվածի կողմից ֆինանսավորման ծավալի տեսակարար կշռի նվազում 1.1 տոկոսային կետով, ինչպես նաև մասնավոր հատվածի ֆինանսավորման տեսակարար կշռի նվազումը 0.1 տոկոսային կետով և Մնացյալ աշխարհի ֆինանսավորման ծավալի տեսակարար կշռի աճ 1.2 տոկոսային կետով: Ֆինանսավորման ընդհանուր կուցվածքում առանձին աղբյուրների ունեցած մասնաբաժինների փոփոխությունը պայմանավորված է վերջիններիս կողմից տրամադրված ֆինանսական միջոցների ծավալների համարժեք փոփոխությամբ: Միաժամանակ հարկ է նշել, որ նախորդ տարիների համեմատ, 2013թ. կրճատվել է պետական հատվածի ֆինանսավորման ծավալը: Այսպես, եթե պետական հատվածում ծախսերի դերակատարումը 2005 թվականի 32.8%-ից աճել է 2012-ին կազմել էր 37.9%, ապա 2013թ. այն կազմել է ընդամենը 36.8%, մասնավոր

հատվածի ֆինանսավորման մասնաբաժինը 2005 թվականի 62.0%-ից շարունակել է նվազել և 2013-ին կազմել 55.6%, ինչ վերաբերվում է մնացյալ աշխարհին, ապա վերջինիս կողմից տրամադրված ֆինանսավորման ծավալը նախորդ տարվա 6.4%-ից դարձել է 7.6%՝ աճելով 1.2 տոկոսային կետով:

Աղյուսակ 4. HF Ֆինանսական գործակալների ֆինանսավորումը, մլն դրամ

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HF.A Պետական հատված	51,156.6	65,088.8	59,859.9	62,709.0	62,743.9	63,200.1	67,332.1	62,670.4
HF.B Մասնավոր հատված	67,066.0	69,588.1	72,666.3	79,666.0	91,373.6	67,044.9	99,197.8	94,646.6
HF.C Մնացյալ Աշխարհ	6,029.0	4,582.9	4,516.4	2,938.3	4,969.4	11,157.9	11,538.3	13,010.3
Ընդամենը	124,251.6	139,259.8	137,042.6	145,313.3	159,086.9	141,402.9	178,068.2	170,327.3

Աղբյուրը՝ 2013 ՄԱՀ աղյուսակներ:

II. Համաձայն ֆինանսավորման աղբյուրներ և Մատակարարներ աղյուսակի՝ Ֆինանսավորման աղբյուրների կողմից տրամադրված ֆինանսական միջոցների ընդհանուր ծավալը 2013թ. կազմել է 170 327.3 մլն դրամ (2012թ.՝ 178 068.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 141 402.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 159 086.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 145 313.3 մլն դրամ), որից.

- 1) Պետական աղբյուրներից/միջոցներից ֆինանսավորում՝ **62 670.4 մլն դրամ** (2012թ.՝ 67 032.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 63 200.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 58 349.2 մլն դրամ, 2009թ.՝ 56 917.4 մլն դրամ),
- 2) Մասնավոր ֆոնդերից/միջոցներից՝ **94 646.6 մլն դրամ** (2012թ.՝ 99 197.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 67 044.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 88 821.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 76 221.4 մլն դրամ), որից.
  - *գործատուների/մասնավոր ձեռնարկությունների միջոցներ և ֆոնդեր՝ 4 800 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 343.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 041.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 620.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 426.4 մլն դրամ),*

- տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումներ՝ 89 791.3 մլն դրամ (2012թ.՝ 97 853.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 66 002.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 88 201.7 մլն դրամ, 2009թ.՝ 75 794.9 մլն դրամ),
  - ոչ առևտրային կազմակերպություններ՝ 55.2 մլն դրամ, (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 0, 2009թ.՝ 0),
  - մասնավոր/պետական մասնակցությամբ ձեռնարկություններ՝ 0, (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 0, 2009թ.՝ 0),
- 3) Մնացյալ աշխարհի ֆինանսավորումը կազմել է 13 010.3 մլն դրամ (2012թ.՝ 11 538.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 11 157.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 11 915.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 12 174.5 մլն դրամ):

Աղյուսակ 5. Ֆինանսավորման աղբյուրներ, մլն դրամ

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Պետական աղբյուրներ	50,825.7	53,100.5	56,917.4	58,349.2	63,200.1	67,332.1	62,670.4
Մասնավոր ֆոնդեր, այդ թվում՝	67,279.1	69,990.3	76,221.3	88,821.8	67,044.9	99,197.8	94,646.6
Գործատուների/մասնավոր եռնարկությունների միջոցներ	173.0	309.9	426.4	620.1	1,041.9	1,343.9	4,800
Տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարներ	67,106.1	69,680.4	75,794.9	88,201.7	66,002.9	97,853.9	89,791.3
Մնացած աշխարհի ֆինանսավորում	21,155.0	13,951.8	12,174.6	11,915.9	11,157.9	11,538.3	13, 010.3
Ընդամենը	139,259.8	137,042.6	145,313.3	159,086.9	141,402.9	178,068.2	170,327.3

Աղբյուրը՝ 2007-2013 ԱԱՀ աղյուսակներ:

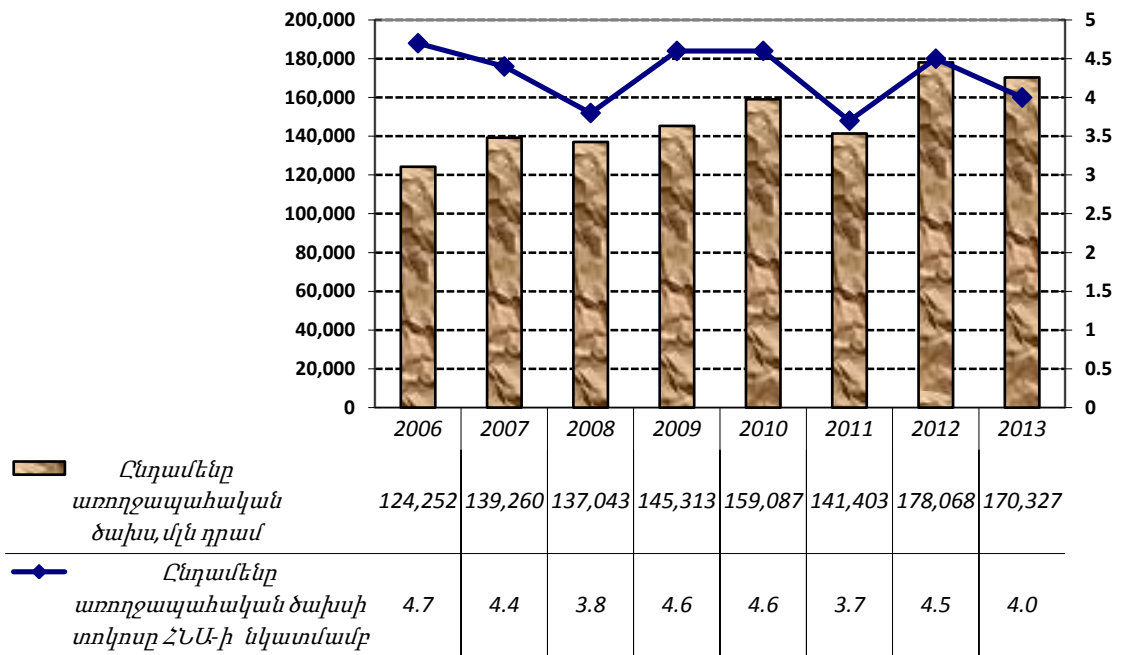

Աղյուսակ 6. Տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարների տոկոսը ընդամենը առողջապահական ծախսերի նկատմամբ, տոկոս

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարների տոկոսը ընդամենը առողջապահական ծախսերի նկատմամբ, տոկոս	51.5	48.2	50.8	52.2	55.4	46.7	55.0	52.7

Աղբյուրը՝ 2006-2013 ԱԱՀ աղյուսակներ:

Գծապատկեր 11. Ֆինանսավորման աղբյուրների կողմից տրամադրված ֆինանսական միջոցների ընդհանուր ծավալը, մլն դրամ և ընդամենը առողջապահական ծախսի տոկոսը ՀՆԱ-ի նկատմամբ

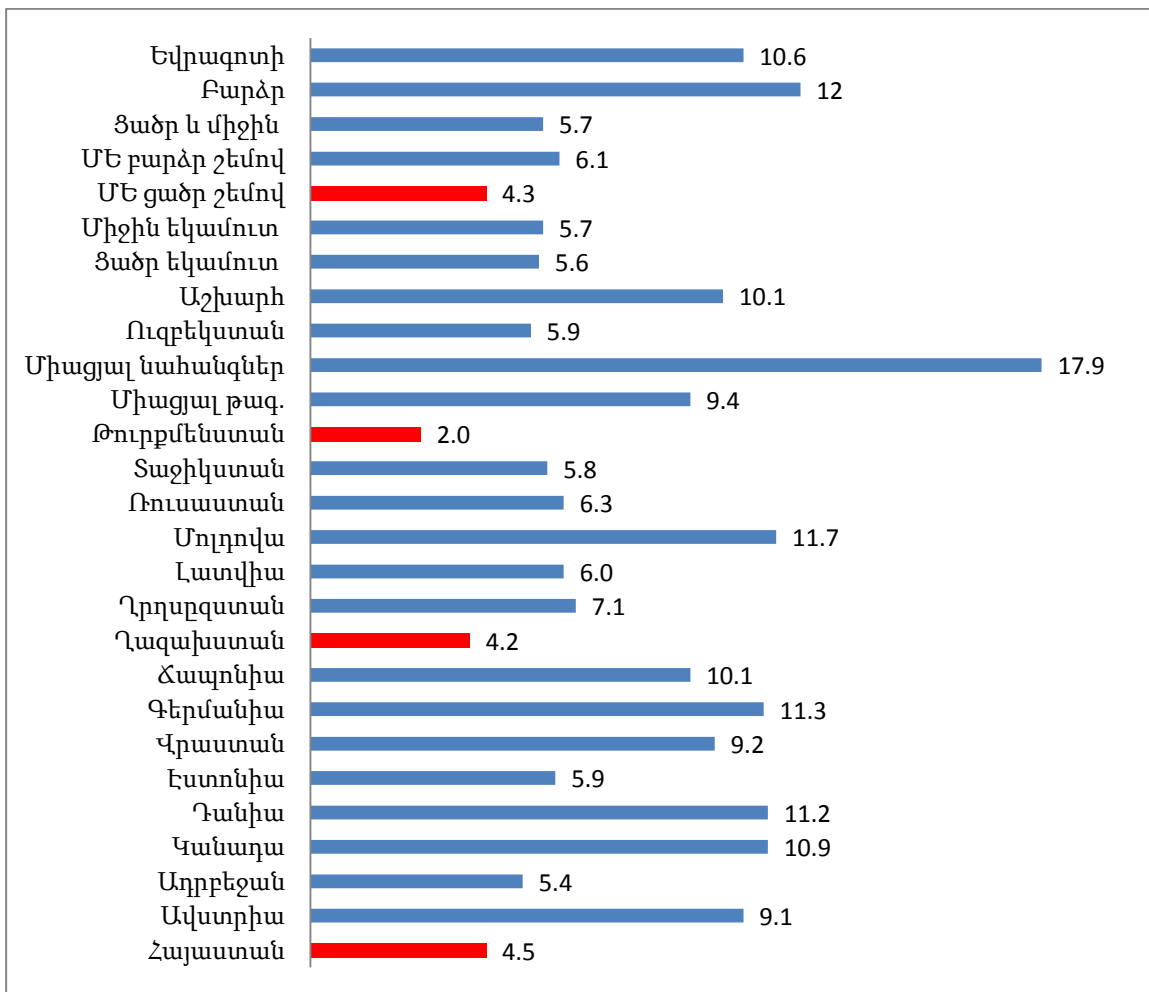

Աղբյուրը՝ ԱԱՀ աղյուսակներ, ՀՀ պետական վիճակագրության տարեգիրք:

Առողջապահության ոլորտի ֆինանսավորման հիմնական ցուցանիշներից է հանդիսանում՝ առողջապահությանն ուղղվող ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ի նկատմամբ, որի վերլուծության նպատակով օգտագործել ենք Համաշխարհային բանկի տվյալների շտեմարանում առկա տեղեկատվությունը: Համեմատության

համար օգտագործել ենք նաև բարձր, նաև միջին, նաև ցածր եկամուտ ունեցող, ինչպես նաև տարածաշրջանային մեզ հարող երկրների ցուցանիշները: Ակնառու է, որ Հայաստանի ցուցանիշը համապատասխանում է ցածր շեմով միջին եկամուտ ունեցող երկրների տվյալին: Գծապատկերը ներկայացված է ստորև.

Գծապատկեր 12. Ընդամենը առողջապահական ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ի նկատմամբ ըստ երկրների, տոկոս

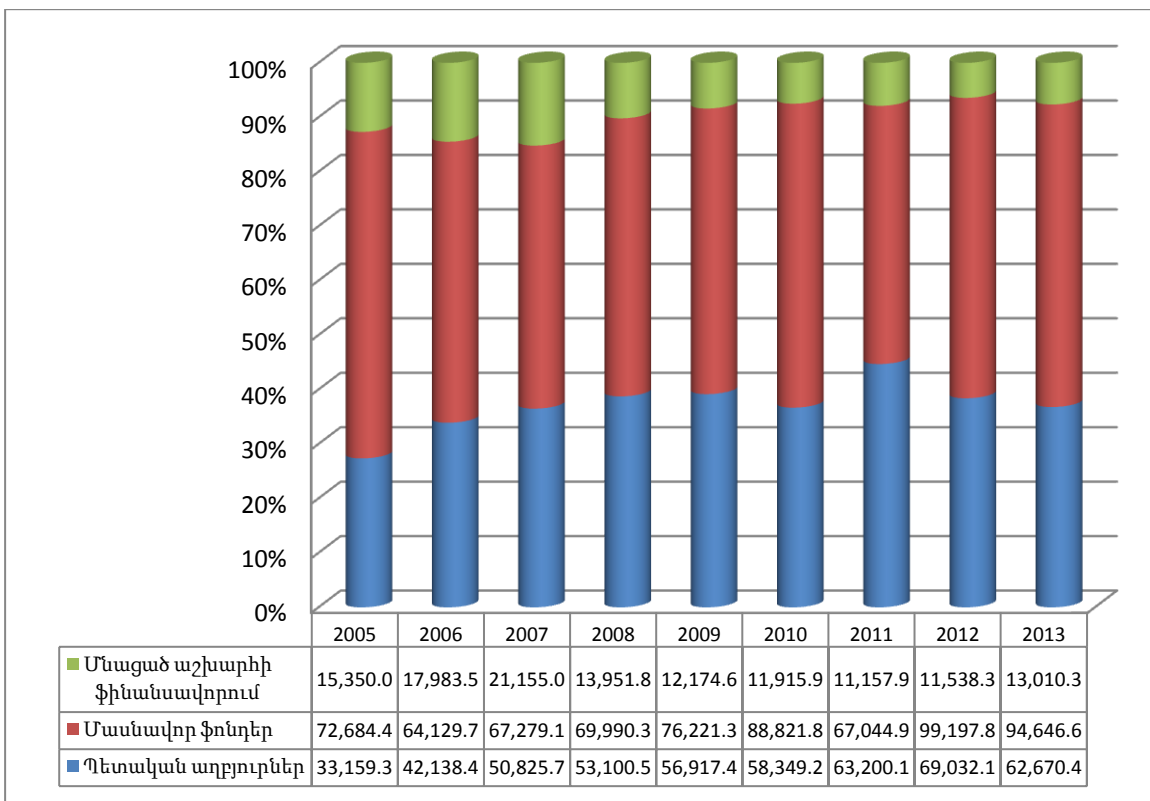

Աղբյուրը՝ World Development Indicator 2014, The World Bank

Շարունակենք վերլուծել ԱԱՀ երկրորդ աղյուսակը, ըստ որի Ֆինանսավորման աղբյուրների կողմից տրամադրված ֆինանսական միջոցների ընդհանուր ծավալը ներկայացնենք ըստ հիմնական դերակատարների՝ պետական աղբյուրներ, մասնավոր ֆոնդեր, մնացած աշխարհ:

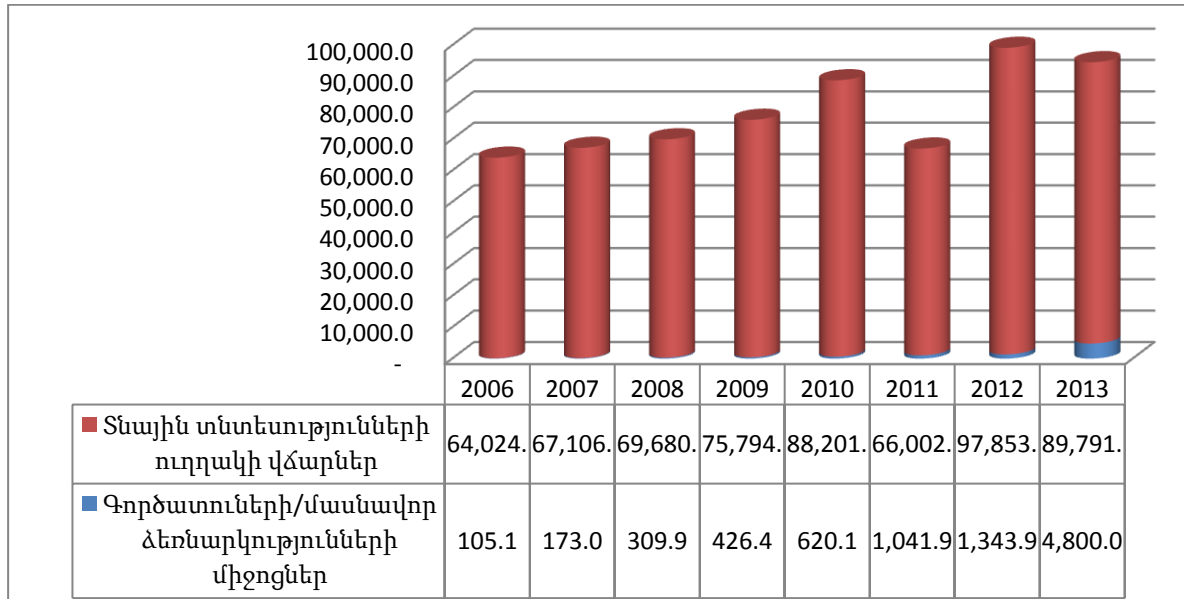
2005-ից 2013 թվականն ընկած ժամանակահատվածի համար կարող ենք արձանագրել, որ պետական աղբյուրներից ֆինանսավորումը աճել է 89%-ով կամ գրեթե կրկնապատկվել է, մասնավոր ֆոնդերից ֆինանսավորումը աճել է 30%-ով, իսկ մնացած աշխարհի դերակատարումը նվազել է 15%-ով:

Գծապատկեր 13. Ֆինանսավորման աղբյուրների կողմից տրամադրված ֆինանսական միջոցների ընդհանուր ծավալը ըստ տարիների, մլն դրամ

Աղբյուրը՝ ԱԱՀ աղյուսակներ:

Գծապատկեր 14. Տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումների և գործատուների միջոցների հաշվին իրականացված առողջապահական ծախսերը (մասնավոր ծախսերի վերլուծություն), մլն դրամ

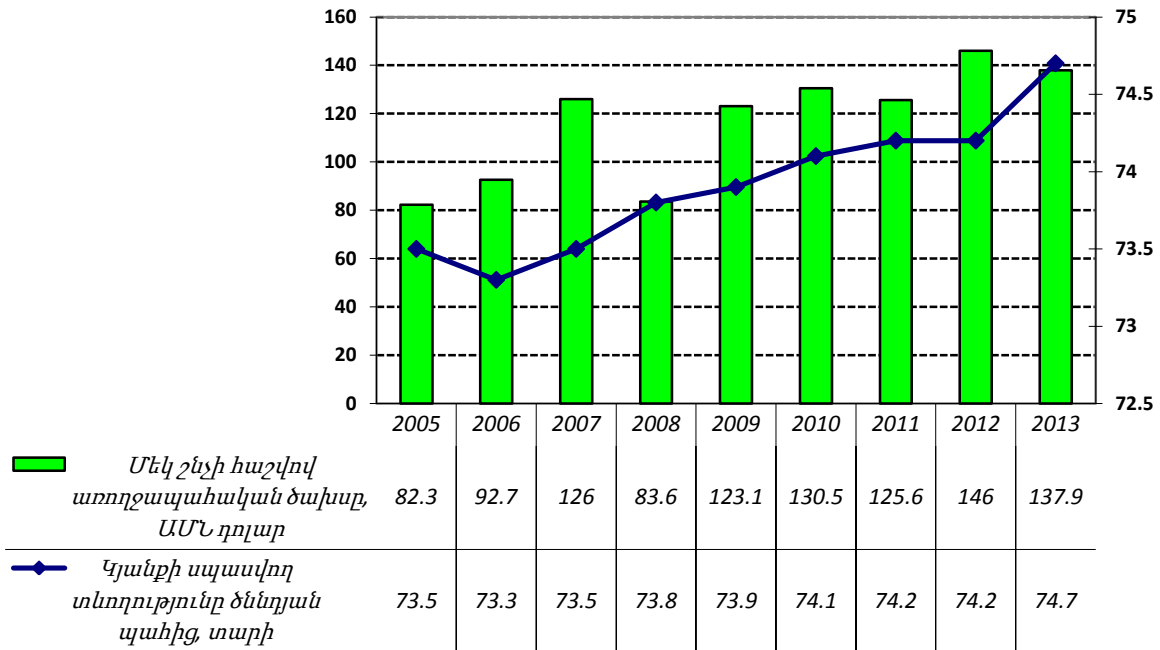

Աղբյուրը՝ ՄԱՀ աղյուսակներ:

Հայաստանի առողջապահության ոլորտի ֆինանսավորման կարևոր բնութագրիչներից մեկը առողջապահության ընդհանուր ծախսերում մասնավոր ծախսերի բարձր տեսակարար կշիռն է, ընդ որում՝ մասնավոր ծախսերի հիմնական մասը կազմում են բնակչության ուղղակի ծախսերը (out-of-pocket expenditures), միաժամանակ նշենք, որ մասնավոր ծախսերի կառուցվածքում բժշկական սպահովագրությունից ստացվող եկամուտները դիտարկվում են առանձին հաշվով՝ որպես գործատուների/մասնավոր ձեռնարկությունների միջոցներ:

Առողջապահության ոլորտի ֆինանսավորման հաջորդ կարևոր ցուցանիշը մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսերի վերլուծությունն է: Առողջապահության ազգային հաշիվների շրջանակներում հաշվարկվել են նաև ըստ մարդաշնչի առողջապահական ծախսերը: Վերջինս կարևոր ցուցանիշ է նաև կյանքի սպասվող տևողության հետ համադրության տեսանկյունից:

Գծապատկեր 15. Մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսը, ԱՄՆ դոլարով և կյանքի սպասվող տևողությունը, տարի

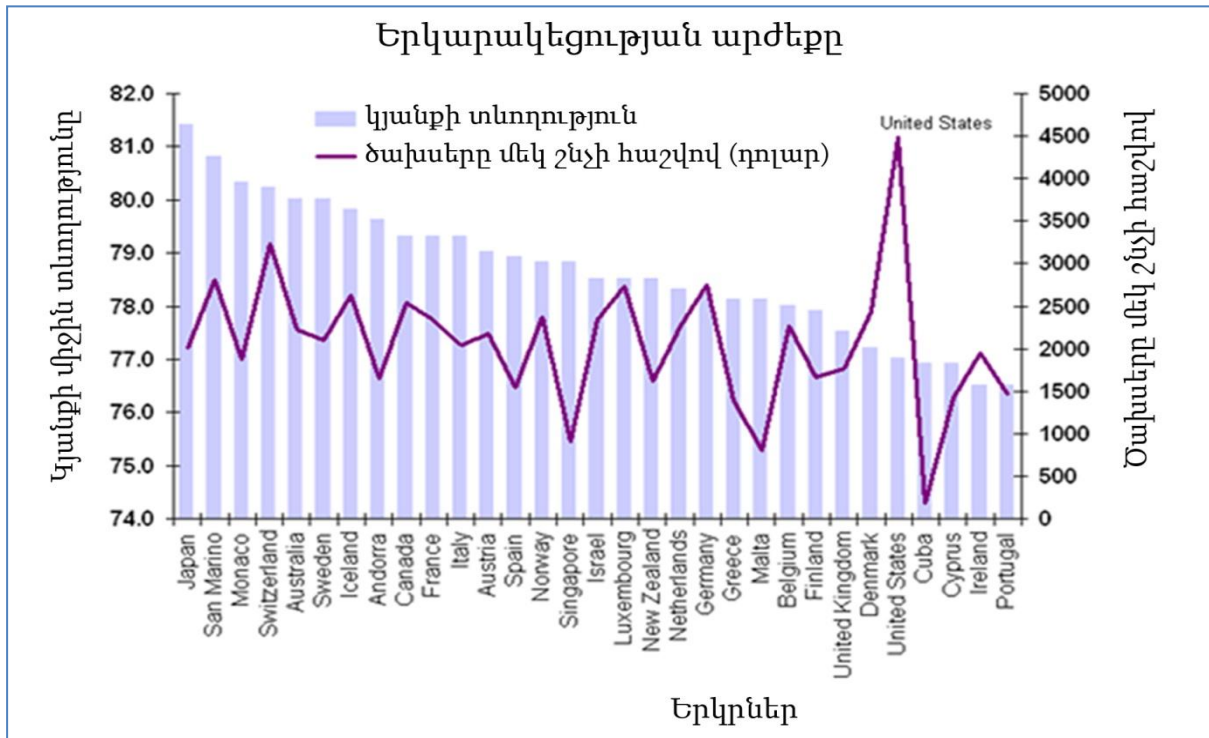

Աղբյուրը՝ ԱԱՀ տվյալներ, ՀՀ պետական վիճակագրական ծառայություն տարեգիրք:

Ներկայում Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպությունը գտնում է, որ գոյություն ունի ուղիղ կախվածություն մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսի և կյանքի միջին տևողության միջև: Որպես կանոն, կյանքի միջին տևողությունը աճում է մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսի աճին համապատասխան, սակայն ինչ-որ պահից սկսած մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսի հետագա աճը կյանքի միջին տևողությունը սկսում է ավելացնել ավելի ու ավելի փոքր չափով: Այս միտումը տնտեսագիտության մեջ հայտնի է նվազող սահմանային օգտակարության օրենք անունով: Օրինակ՝ ըստ ԱՀԿ տվյալների՝ Ճապոնիայում մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսը կազմում է 4752\$, Գերմանիայում՝ 4683\$, Շվեյցարիայում՝ 8980\$, ԱՄՆ-ում՝ 8895\$, համապատասխանաբար կյանքի միջին տևողությունը կազմում է՝ Ճապոնիայում 84.6 տարի, Գերմանիայում՝ 81 տարի, Շվեյցարիայում՝ 82.8 տարի, ԱՄՆ-ում՝ 79.8 տարի: Ակնառու է, որ ԱՄՆ-ում շնչի հաշվով առողջապահական ծախսը 1.9

անգամ ավելի է, քան Ճապոնիայում, սակայն կյանքի միջին տևողությամբ ԱՄՆ-ն զիջում է Ճապոնիային մոտ 5 տարով:

Գծապատկեր 16. Երկարակեցության արժեքը: Մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսը ԱՄՆ դոլարով և կյանքի սպասվող տևողությունը, տարի

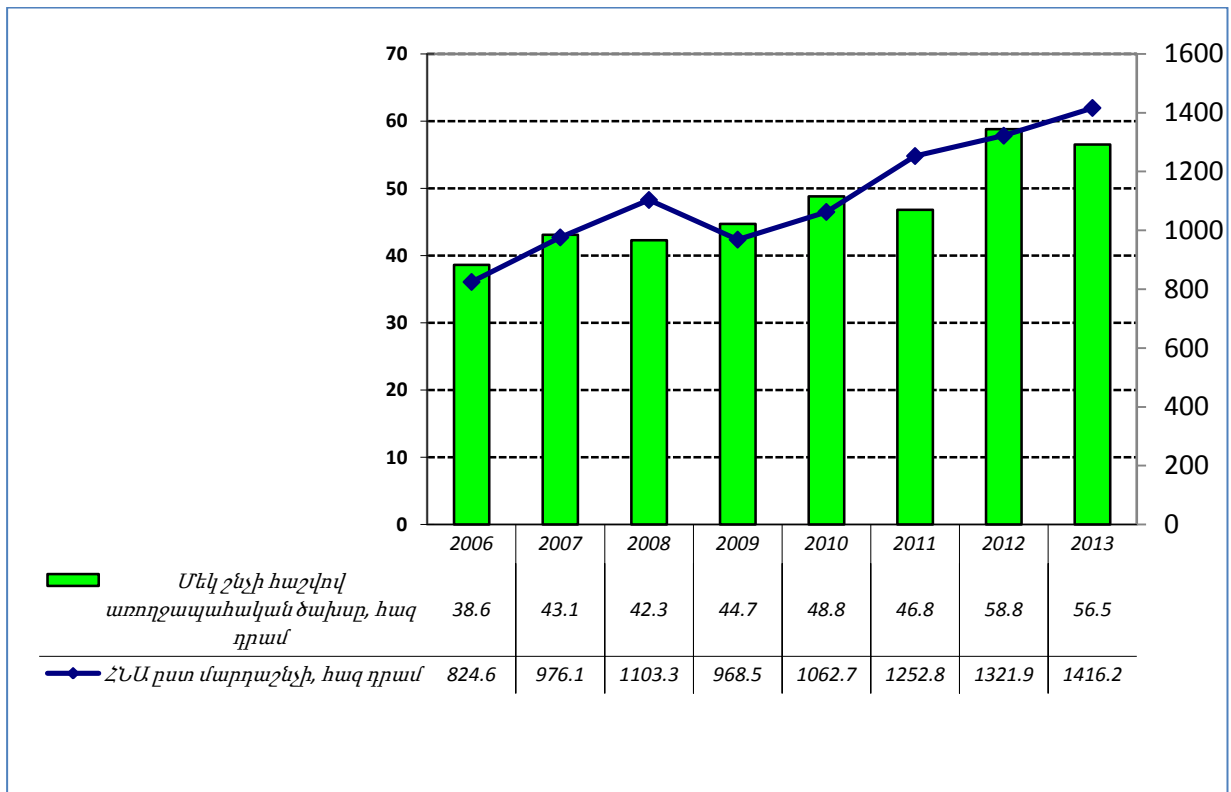
Աղբյուրը՝ ՄԱՀ տվյալներ, (World Health Organization National Health Account database (see <http://apps.who.int/nha/database/DataExplorerRegime.aspx> for the most recent updates):

Աղյուսակ 7. Մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսը ԱՄՆ դոլարով և կյանքի սպասվող տևողությունը, տարի

Երկրներ	մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախս, ԱՄՆ\$	կյանքի միջին տևողությունը, (տարի)
Ճապոնիա	4752	84.6
Շվեյցարիա	8980	82.8
ԱՄՆ	8895	79,8
Գերմանիա	4683	81.0
Ռուսաստան	887	70.5
Հայաստան	150	74.4
Ղրղստան	84	69.0
Թուրքմենիա	129	66.5
Վրաստան	333	74.5
Լատվիա	792	74.5

Աղբյուրը՝ ԱԱՀ տվյալներ, (World Health Organization National Health Account database (see <http://apps.who.int/nha/database/DataExplorerRegime.aspx> for the most recent updates):

Գծապատկեր 17. Մեկ շնչի հաշվով առողջապահական ծախսը, հազ դրամ, և մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ն

Աղբյուրը՝ ԱԱՀ տվյալներ, ՀՀ պետական վիճակագրական ծառայություն տարեգիրք:

4.1.2. Ֆինանսական գործակալներ և Մատակարարներ (ՖԳxՄ) հաշիվ

Առողջապահական ծախսերի հոսքերն ըստ մատակարարների և ֆինանսավորողների ուսումնասիրելու նպատակով հարկ է անդրադառնալ «Ֆինանսական գործակալներ և Մատակարարներ» (ՖԳxՄ) հաշվի աղյուսակին (ԱԱՀ երրորդ աղյուսակ), որը պատկերացում է տալիս այն մասին, թե կոնկրետ ծախսը ինստիտուցիոնալ ո՞ր մարմնի կամ հատվածի կողմից է ֆինանսավորվել և այդ ծախսի դիմաց ո՞ր մատակարարն է առողջապահական ծառայություն մատուցել:

1. Հիվանդանոցների խումբ HP.1

Համաձայն «Ֆինանսական գործակալներ և Մատակարարներ» հաշվի տվյալների, հիվանդանոցների (HP.1 խումբ) կողմից մատուցված առողջապահական ծառայությունների ծավալը կազմել է 70 264.5 մլն դրամ, իսկ նվազումը նախորդ տարվա համեմատ՝ 0.3% (2012թ.՝ 70 489.9 մլն դրամ և աճը՝ 29.1%, 2011թ.՝ 54 618.2 մլն դրամ և նվազումը նախորդ տարվա համեմատ՝ 9.6%, 2010թ.՝ 60 450.1 մլն դրամ և աճը՝ 2.4%, 2009թ.՝ 59 060.9 մլն դրամ և նվազումը՝ 10.8%):

Առողջապահական ծառայությունների մատակարարների հատվածում «Հիվանդանոցների» խմբի տեսակարար կշիռը կազմել է ամբողջ ծառայությունների ծավալի 41.3%-ը (2012թ.՝ 39.6%, 2011թ.՝ 38.6%, 2010թ.՝ 37.9%, 2009թ.՝ 40.6%):

Նշված ծառայությունների դիմաց կատարված վճարումների 38.1%-ը կամ 26 798.4 մլն դրամը կատարվել է տնային տնտեսությունների կողմից (2012թ.՝ 38.1% և 31 312.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 31.1% և 16 961.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 46% և 28 320.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 55.6% և 32 818.5 մլն դրամ): Ծախսերի ընդհանուր կառուցվածքում 2013թ. տնային տնտեսությունների կողմից կատարվող ուղղակի վճարումների ունեցած տեսակարար կշիռը նվազել է 14.4%-ով կամ 4 513.8 մլն դրամով (2012թ. տնային տնտեսությունների կողմից կատարվող ուղղակի վճարումների ունեցած տեսակարար կշիռը աճել էր՝ 84.6%-ով կամ 14 350.5 մլն դրամով, 2011թ. կրճատվել է 40.1%-ով կամ 11 358.8 մլն դրամով, 2010թ. կրճատվել է 13.7%-ով կամ 4 498 մլն դրամով, 2009թ.՝ 15.5%-ով կամ 6 014.4 մլն դրամով) և պայմանավորված է եղել

մյուս բաղադրիչների, մասնավորապես՝ պետական հատվածի ֆինանսավորման ծավալների աճով: Ընդհանուր առմամբ, հիվանդանոցների խմբի կողմից մատակարարված ծառայությունների ֆինանսավորման կառուցվածքն ըստ ֆինանսավորող հատվածների և գործակալների հետևյալ տեսքն ունի.

Պետական հատվածի կողմից տրամադրված ֆինանսական միջոցները կազմել են 33 946.5 մլն դրամ կամ ամբողջ ֆինանսավորման 48.3%-ը (2012թ.՝ 32 899 մլն դրամ կամ 46.7%-ը, 2011թ.՝ 35 991.5 մլն դրամ կամ 65.9%-ը, 2010թ.՝ 30 663.8 մլն դրամ և 50.7%, 2009թ.՝ 26 236.3 մլն դրամ և 44.4%), իսկ աճի տեմպը նախորդ տարվա համեմատ՝ 3.2% (2012թ. նախորդ տարվա համեմատ նվազել է՝ 8.6%, 2011թ.՝ 17.4%, 2010թ.՝ 16.8 %, 2009թ.՝ 7.2%):

Այս հատվածի ֆինանսավորման կառուցվածքն ըստ գործակալների հետևյալ տեսքն ունի՝ 90.7%-ը կամ 30 794.6 մլն դրամը (2012թ.՝ 99.5% կամ 32 718.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 99.5% կամ 35 810.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 99.3% և 30 476.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 98% և 25 706.3 մլն դրամ) կազմել են ՀՀ առողջապահության նախարարության, 0.5% կամ 184.7 մլն դրամը (2012թ.՝ 0.5% կամ 180.5 մլն դրամը, 2010թ.՝ 0.7% և 187.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 0.7% և 182.7 մլն դրամ)՝ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության, 6.8% կամ 2 307.8 մլն դրամը ՀՀ պաշտպանության նախարարության, 1.7% կամ 599.3 մլն դրամ ՀՀ Ազգային անվտանգության ծառայության, և 0.2% կամ 60.2 մլն դրամ ՀՀ Ոստիկանության կողմից հատկացված պետական միջոցները:

Պետական հատվածի կողմից 2013թ. իրականացված 33 946.5 մլն դրամի (2012թ.՝ 32 899 մլն դրամ, 2011թ.՝ 35 991.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 30 663.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 26 236.3 մլն դրամ) ֆինանսավորումն ըստ «Հիվանդանոցներ» խմբի բաղադրիչների հետևյալ տեսքն ունի.

1.1. Բազմապրոֆիլ հիվանդանոցներ՝ 63%-ը կամ 21 368.7 մլն դրամ (2012թ.՝ 60%-ը կամ 19 726.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 63.2%-ը կամ 22 745.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 59.4% և 18 224.9 մլն դրամ 2009թ.՝ 56.8% և 14 911.3 մլն դրամ), որի 89.1%-ը կամ 19 060.8 մլն դրամը (2012թ.՝ 100% կամ 19 726.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 99.3%-ը կամ 18 107.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 96.9% և 14 454.5 մլն դրամ) տրամադրվել է ՀՀ առողջապահության

նախարարության խողովակներով, իսկ 10.8% կամ 2 307.9 մլն դրամը ՀՀ պաշտպանության նախարարության կողմից (2011թ. ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից տրամադրվել է՝ 102.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 117.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 109.6 մլն դրամը): Պետական կառավարման մյուս մարմինների կողմից բազմապրոֆիլ հիվանդանոցներ մատակարարների ենթախմբին ֆինանսավորում չի տրամադրվել (2009թ.՝ 183.3 մլն դրամ՝ TBD բաղադրիչի և 163.8 մլն դրամ՝ պետական կառավարման մարզային մարմինների կողմից): ՀՀ առողջապահության նախարարության միջոցով տրամադրված դրամական միջոցներից 12 113.2 մլն դրամը (2012թ.՝ 13 954.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 15 610 մլն դրամ, 2010թ.՝ 15 966.2 մլն դրամ) բաժին է հասել պետական բազմապրոֆիլ հիվանդանոցներին, իսկ 6 947.7 մլն դրամը (2012թ.՝ 5 771.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 7 135.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 141.4 մլն դրամ)՝ մասնավոր բազմապրոֆիլ հիվանդանոցներին:

1.2. Հոգեբուժական հիվանդանոցներ և նարկոլոգիական դիսպանսերներ՝ 2 476 մլն դրամ և 7.2% (ընդհանուր ֆինանսավորումը 2012թ.՝ 2 385.6 մլն դրամ և 7.3%, 2010թ.՝ 2 067.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 2 179.4 մլն դրամ և 8.3%), որն իրականացվել է ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից՝ 2 291.3 մլն դրամ, (2012թ.՝ 2 205.0 մլն դրամ, 2011թ.՝ 2 313.3 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 997.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 2 106.1 մլն դրամ, 2008թ.՝ 1 796.3 մլն դրամ) և ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից՝ 184.7 մլն դրամ (2012թ.՝ 180.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 78.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 70.0 մլն դրամ, 2009թ.՝ 73.2 մլն դրամ):

1.3. Մասնագիտացված հիվանդանոցներ՝ 29.1% և 9 892.3 մլն դրամի (2012թ.՝ 31% և 9 892.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 29.3% և 10 541.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 32.6% և 10 002.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 34.3% և 8 986 մլն դրամ) ֆինանսավորումն իրականացվել է ՀՀ առողջապահության նախարարության՝ 9 232.8 մլն դրամ, Ազգային անվտանգության ծառայության՝ 599.3 մլն դրամ, և 60.2 մլն դրամ՝ ՀՀ Ոստիկանության կողմից (2008թ.՝ 7 671.5 մլն դրամ, ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից՝ 73.4 մլն դրամ և 80 մլն դրամի չափով ՀՀ ոստիկանության կողմից):

Ըստ ենթամատակարարների, պետական ֆինանսավորումը բաժին է ընկել հետևյալ մասնագիտացված հիվանդանոցներին.

- 1.3.1 տուբերկուլյոզի /պալարախտի/ բուժման հիվանդանոցներ (ներառյալ ամբուլատոր պոլիկլինիկական ստորաբաժանումներ)՝ 1 370.5 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 246.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 2464.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 493.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 051 մլն դրամ),
- 1.3.2 ուռուցքաբանական հիվանդանոցներ (ներառյալ ամբուլատոր պոլիկլինիկական ստորաբաժանումներ)՝ 1 230.7 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 667.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1658.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 660.7 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1346.9 մլն դրամ),
- 1.3.3 ծննդատներ (ներառյալ ամբուլատոր պոլիկլինիկական ստորաբաժանումներ)՝ 3 248.4 մլն դրամ (2012թ.՝ 4 458.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 3126.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 3 483.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 3 121.3 մլն դրամ),
- 1.3.4 ՄԻԱՎ/ՉԻԱՀ-ի բուժօգնություն իրականացնողներ՝ 116.1 մլն դրամ (2012թ.՝ 248 մլն դրամ, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 84.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 84.6 մլն դրամ),
- 1.3.5 այլ հիվանդանոցներ (ներառյալ ամբուլատոր պոլիկլինիկական ստորաբաժանումներ)՝ 3 926.5 մլն դրամ (2012թ.՝ 2 575.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 3 292.6 մլն դրամ, 2010թ.՝ 3 216.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 3 382.1 մլն դրամ),

1.4. Առողջաբաններ/սանատորիաների ֆինանսավորումը պետական հատվածի կողմից կազմել է 209.6 մլն դրամ կամ ընդամենը ֆինանսավորման 0.6%-ը (2012թ.՝ 590.9 մլն դրամ և 1.8%, 2011թ.՝ 209.6 մլն դրամ և 0.6%, 2010թ.՝ 368.1 մլն դրամ և 1.2%, 2009թ.՝ 159.7 մլն դրամ և 0.6%) և ամբողջությամբ իրականացվել է ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից:

Մասնավոր հատվածի կողմից «Հիվանդանոցներ» մատակարարին տրամադրած ֆինանսական միջոցների ծավալը 2013թ. կազմել է 31 459.1 մլն դրամ կամ ընդամենը ֆինանսավորման 44.8%-ը (2012թ.՝ 32 655.4 մլն դրամ և 46.4%, 2011թ.՝ 18 003.7 մլն դրամ և 33%, 2010թ.՝ 29 227.5 մլն դրամ և 48.3%, 2009թ.՝ 32 818.5 մլն դրամ և 55.6%), որից տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումներին բաժին է ընկել այս հատվածի ֆինանսավորման 85.2%-ը կամ 26 798.4 մլն դրամը

(2012թ.՝ 88.7% և 27 557.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 94.2% և 16 961.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 96.9% և 28 320.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 97.8% և 32 083.2 մլն դրամ):

Ոչ առևտրային կազմակերպությունների կողմից իրականացվել է ֆինանսավորում՝ 55.2 մլն դրամ և 0.5% (2012թ.՝ 60.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 205.9 մլն դրամ և 7%, 2009թ.՝ 500.8 մլն դրամ և 1.5%):

Մասնավոր/պետական մասնակցությամբ ձեռնարկությունների կողմից 2013թ. ֆինանսավորում չի իրականացվել (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 81.7 մլն դրամ և 0.2%, 2009թ.՝ 234.5 մլն դրամ և 0.7%): Ֆինանսական գործակալների մասնավոր հատվածի այս ենթաբաղադրիչի մասով 2010թ. արձանագրվել էր ֆինանսավորման ծավալների զգալի կրճատում՝ մոտ 65.2%-ով: Հատկանշական է, որ ֆինանսատնտեսական ճգնաժամով պայմանավորված այս բաղադրիչի մասով ֆինանսավորման ծավալների կտրուկ՝ 41.4%-ով, կրճատում արձանագրվել էր նաև 2009թ.:

2013թ. տեղեկատվություն է հավաքագրվել նաև մասնավոր ապահովագրական կազմակերպությունների (HF 2.2) կողմից իրականացված 4 605.5 մլն դրամի չափով ֆինանսավորման ծավալների մասով (2012թ.՝ 2 973.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 041.9 մլն դրամ):

Տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումների ընդհանուր ծավալի 78.2%-ը կամ 20 963.7 մլն դրամը (2012թ.՝ 78.2% կամ 24 494.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 81.7% կամ 13 861.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 81.7% կամ 23 144.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 87.7% կամ 28 151 մլն դրամ) բաժին է ընկել *«Բազմապրոֆիլ հիվանդանոցներ»* ենթախմբին, որից 13 626.4 մլն դրամը (2012թ.՝ 15 921.6 մլն դրամ, 2011թ.՝ 11 327.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 18 913.7 մլն դրամ, 2009թ.՝ 23 781 մլն դրամ)՝ պետական բազմապրոֆիլ հիվանդանոցներին և 7 337.3 մլն դրամը (2012թ.՝ 8 573.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 2 533.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 4230.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 4370 մլն դրամ)՝ մասնավոր բազմապրոֆիլ հիվանդանոցներին: Տնային տնտեսությունների կողմից 4 071.6 մլն դրամի ֆինանսավորումը տրամադրվել է *«Մասնագիտացված հիվանդանոցներ»* ենթախմբին, որից 2 262.7 մլն դրամը՝ ենթախմբի ուռուցքաբանական հիվանդանոցներ մատակարարին, իսկ 1 808.8 մլն դրամի չափով (2012թ.՝ 2 113.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 268.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 118.6 մլն

դրամ, 2009թ.՝ 1 919.9 մլն դրամ) վճարումներ են կատարվել «Մասնագիտացված հիվանդանոցներ» ենթախմբի Ծննդատներ (ներառյալ ամբուլատոր-պոլիկլինիկական ստորաբաժանումներ) բաղադրիչի կողմից մատուցված ծառայությունների դիմաց: 2013թ. տնային տնտեսությունների կողմից 6 69.8 մլն դրամ վճարվել է Մասնագիտացված հիվանդանոցների մատակարար ենթախմբից «ոչ ալոպատիկական /այլաբուժական/ բժշկության հիվանդանոցների» ծառայությունների դիմաց (2012թ.՝ 782.7 մլն դրամ, 2011թ.՝ 520,1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1488.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 226.5 մլն դրամ):

2012թ. բնակչությունն իր միջոցներից 1 093.2 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 277.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 491.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 821.3 մլն դրամ, 2009թ.՝ 785.8 մլն դրամ) վճարել է առողջարաններ/սանատորիաների կողմից մատուցված ծառայությունների դիմաց:

Մնացյալ աշխարհի ֆինանսավորումը 2013 թ. կազմել է 4 858.9 մլն դրամ կամ մատակարարների «Հիվանդանոցներ» խմբի ֆինանսավորման 6.9%-ը (2012թ.՝ 4 935.5 մլն դրամ կ 6.6%, 2011թ.՝ 623.1 մլն դրամ կ 1.1%, 2010թ.՝ 558.8 մլն դրամ կ 0.9%, 2009թ.՝ 6.1 մլն դրամ կ 0.01%):

Եթե հաշվի առնենք այն իրողությունը, որ առողջապահության ազգային հաշիվների համակարգում ֆինանսական միջոցների հոսքը ըստ հաջորդական տրամաբանության սկսվում է ֆինանսավորման աղբյուրներից և գործակալների միջոցով փոխանցվում մատակարարներին, ապա ֆինանսական միջոցների բաշխումը «Ֆինանսական գործակալներ և մատակարարներ» հաշվում առավել ամբողջական կարելի է ներկայացնել ըստ մատակարարների ֆինանսավորման, որը հետևյալ տեսքն ունի.

***Հիվանդանոցների խմբին** որպես մատակարարների ֆինանսական բոլոր գործակալների կողմից 2013թ. տրված 70 264.5 մլն դրամի (2012թ. տրված 74 244.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 54 618.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 60 450.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 59 060.9 մլն դրամ) ընդհանուր ֆինանսավորման կառուցվածքն ըստ ծառայությունների մատակարարների ներկայացված է ստորև..*

1.1. բազմապրոֆիլ հիվանդանոցներ՝ 47 106.5 մլն դրամ կամ ընդամենը «Հիվանդանոցներ» խմբի ֆինանսավորման 67%-ը (2012թ.՝ 52 215.9 մլն դրամ և 70.3%, 2011թ.՝ 37 066.2 մլն դրամ և 67.9%, 2010թ.՝ 41 908.8 մլն դրամ և 69.3%, 2009թ.՝ 43 358.4 մլն դրամ և 73.4%),

1.2. հոգեբուժական հիվանդանոցներ և նարկոլոգիական դիսպանսերներ՝ 2 476 մլն դրամ կամ ընդամենը ֆինանսավորման 3.5%-ը (2012թ.՝ 2 385.6 մլն դրամ և 3.2%, 2011թ.՝ 2 392.1 մլն դրամ և 4.4%, 2010թ.՝ 2 067.9 մլն դրամ և 3.4%, 2009թ.՝ 2 212.6 մլն դրամ և 3.7%): Այս մատակարարի մասով, ի տարբերություն 2012թ. արձանագրվել է ֆինանսավորման ծավալների 103.8% աճ (2012թ.՝ 99.7%, 2011թ.՝ 115.6%): 2010թ. նախորդ տարվա համեմատ կրճատվել էին թե՛ ֆինանսավորման բացարձակ մեծությունը (6.5%-ով), թե՛ ֆինանսավորման կառուցվածքում ունեցած տեսակարար կշիռը (0.7 տոկոսային կետով):

1.3. մասնագիտացված հիվանդանոցներ՝ 18 709.3 մլն դրամ կամ ընդամենը ֆինանսավորման 26.6%-ը (2012թ.՝ 16 992.4 մլն դրամ և 22.9%, 2011թ.՝ 12 896.3 մլն դրամ և 23.6%, 2010թ.՝ 13 795.5 մլն դրամ և 22.8%, 2009թ.՝ 11 317.9 մլն դրամ և 19.2%): Մասնագիտացված հիվանդանոցների ֆինանսավորման աճի տեմպերը նախորդ տարվա համեմատ աճել են 10.1%-ով:

1.4. ոչ այրուցային /այլաբուժական/ հիվանդանոցների մասով իրականացվել է 669.8 մլն դրամի ֆինանսավորում կամ ընդամենը հիվանդանոցներ խմբի ֆինանսավորման 1%-ը (2012թ.՝ 782.7 մլն դրամ և 1.1%, 2011թ.՝ 520.1 մլն դրամ և 1%, 2010թ.՝ 868.4 մլն դրամ և 1.4%, 2009թ.՝ 1 226.5 մլն դրամ և 2.1%):

1.5. առողջարաններ/սանատորիաներ՝ ֆինանսական բոլոր գործակալների կողմից իրականացվել է 1 302.8 մլն դրամ ֆինանսավորում կամ ընդամենը ֆինանսավորման 1.9%-ը (2012թ.՝ 868.3 մլն դրամ և 2.5%, 2011թ.՝ 701.5 մլն դրամ և 1.3%, 2010թ.՝ 1 189.4 մլն դրամ և 2%, 2009թ.՝ 945.5 մլն դրամ և 1.6%):

1.1 Բազմապրոֆիլ հիվանդանոցների ենթախումբ HP.1

Բնակչությանը հիվանդանոցների կողմից մատուցված առողջապահական ծառայությունների կառուցվածքում 67%-ը կամ 47 106.5 մլն դրամի չափով (2012թ.՝ 70.3% կամ 52 215.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 67.9% կամ 37 066.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 69.3% և 41 908.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 73.4% և 43 358.3 մլն դրամ) մատուցվել է «Բազմապրոֆիլ հիվանդանոցներ» (HP1.1) ենթախմբի կողմից, որից պետական բազմապրոֆիլ հիվանդանոցների կողմից մատուցված ծառայությունների ծավալը կազմել է 28 160.8 մլն դրամ (2012թ.՝ 32 805.0 մլն դրամ, 2011թ.՝ 27 288.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 35 407.3 մլն դրամ, 2009թ.՝ 33 942.2 մլն դրամ) և մասնավոր բազմապրոֆիլ հիվանդանոցներինը՝ 18 945.7 մլն դրամ (2012թ.՝ 19 410.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 9 778.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 6 501.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 9 416.2 մլն դրամ):

Մատակարարների «Հիվանդանոցներ» խմբի կողմից մատուցված ծառայությունների ֆինանսավորման բաշխվածությունն ըստ ֆինանսավորող գործակալների հետևյալ տեսքն ունի.

2013թ. ֆինանսավորման ընդհանուր ծավալի 44.8%-ը կամ 31 459.1 մլն դրամ (2012թ.՝ 49% կամ 36 410.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 33% և 18 003.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 48.3% և 29 227.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 65.6% և 28 447.1 մլն դրամ) տրամադրվել է մասնավոր հատվածի, այդ թվում՝ տնային տնտեսությունների կողմից՝ 20 963.7 մլն դրամի չափով (2012թ.՝ 31 312.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 16 961.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 28 320.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 28 151 մլն դրամ), որոնց ուղղակի վճարումները կազմել են այս հատվածի ծախսերի մոտ 81.8%-ը (2012թ.՝ 86%, 2011թ.՝ 94.2%, 2010թ.՝ 94.1%, 2009թ.՝ 97.8%):

«Հիվանդանոցներ» մատակարարի ֆինանսավորման ընդհանուր կառուցվածքում «Պետական հատված» գործակալի կողմից տրված դրամական միջոցները կազմել են 48.3%-ը կամ 33 946.5 մլն դրամ (2012թ.՝ 44.3%-ը և 32 899.0 մլն դրամ, 2011թ.՝ 65.9%-ը և 35 991.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 50.7% և 30 663.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 34.4% և 14 911.3 մլն դրամ), որի հիմնական մասը՝ 90.7%-ը կամ 30 794.6 մլն դրամը (2011թ.՝ 99.4% և 32 718.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 99.5% և 35 810.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 99.4% և 30 476.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 96.9% և 14 454.5 մլն դրամ), իրականացվել է ՀՀ առողջապահության նախարարության, 0.5%-ը կամ 184.7 մլն

դրամը՝ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության (2012թ.՝ 180.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 181.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 187.4 մլն դրամ), 6.8%-ը կամ 2 307.9 մլն դրամը՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարության, 1.8%-ը կամ 599.3 մլն դրամը՝ Ազգային անվտանգության, և 0.2%-ը կամ 60.2 մլն դրամի ֆինանսավորումը՝ ՀՀ Ոստիկանության կողմից: 2009թ. ֆինանսավորման 1.2%-ը կամ 183.3 մլն դրամը (2008թ.՝ 4.1 % և 667.5 մլն դրամը 2007թ.՝ 4.8% և 785.1 մլն դրամ) իրականացվել էր *HF 1.1.1.7 TBD* բաղադրիչի, 163.8 մլն դրամը (2008թ.՝ 3.9 մլն դրամ)՝ պետական կառավարման մարզային մարմինների կողմից: 2009 և 2011թթ. տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից ֆինանսավորում չի իրականացվել (2008թ.՝ 47.3 մլն դրամ, 2007թ.՝ 49.3 մլն դրամ):

ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից մատակարարների այս խմբի համար կատարված ֆինանսավորման 61.8%-ը կամ 19 060.8 մլն դրամը բաժին է ընկել բազմապրոֆիլ հիվանդանոցներին, որից 12 113.2 մլն դրամը կամ 63.6%-ը՝ պետական հիվանդանոցներին (2012թ.՝ 13 954.9 մլն դրամ և 70.7%, 2011թ.՝ 15 610.5 մլն դրամ և 68.6%, 2010թ.՝ 15 966.2 մլն դրամ և 88.2%, 2009թ.՝ 66.3% և 9 583.3 մլն դրամ), իսկ 36.4%-ը կամ 6 947.7 մլն դրամը (2012թ.՝ 29.3% և 5 771.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 31.4% և 7 135.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 11% և 2 141.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 33.7% և 4 871.2 մլն դրամ)՝ բազմապրոֆիլ մասնավոր հիվանդանոցներին: 2012թ. ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից «Հիվանդանոցներ» խմբի մյուս բաղադրիչների ֆինանսավորումը կազմել է՝

HP1.2 Հոգեբուժական հիվանդանոցներ և նարկոլոգիական դիսպանսերներ՝ 2 291.3 մլն դրամ (2012թ.՝ 2 205 մլն դրամ),

HP1.3 Մասնագիտացված (բացի հոգեբուժական և նարկոլոգիական) հիվանդանոցներ՝ 9 232.8 մլն դրամ, (2012թ.՝ 10 195.8 մլն դրամ), որից

- HP1.3.1 Տուբեկուլյոզի (պալարախտի) բուժման հիվանդանոցներ՝ 1 370.5 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 246.3 մլն դրամ),
- HP1.3.2 Ուռուցքաբանական հիվանդանոցներ՝ 1 230.7 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 667.3 մլն դրամ),
- HP1.3.3 Ծննդատներ՝ 3 248.4 մլն դրամ (2012թ.՝ 4 458.2 մլն դրամ),

- HP1.3.4 ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի բուժօգնություն իրականացնողներ՝ 116.1 մլն դրամ (2012թ.՝ 248.0 մլն դրամ),
- HP1.3.9 Այլ հիվանդանոցներ՝ 3 267.1 մլն դրամ (2012թ.՝ 2 575.9 մլն դրամ),

HP1.5 Առողջարաններ՝ 209.6 մլն դրամ (2012թ.՝ 590.6 մլն դրամ):

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից 2013թ. իրականացվել է 184.5 մլն դրամի (2012թ.՝ 180.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 181.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 187.4 մլն դրամ) ֆինանսավորում, որն ամբողջությամբ, ինչպես և 2012 թվականին, բաժին է հասել հոգեբուժական հիվանդանոցներին և նարկոլոգիական դիսպանսերներին (2011թ.՝ 78.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 70 մլն դրամ, իսկ բազմապրոֆիլ մասնավոր հիվանդանոցներին՝ 2011թ.՝ 102.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 117.4 մլն դրամ): 2009թ. ֆինանսավորում չէր իրականացվել, իսկ 2008թ. իրականացված ֆինանսավորման ծավալը՝ 96.8 մլն դրամ (2007թ.՝ 153.3 մլն դրամ), ամբողջովին բաժին էր ընկել բազմապրոֆիլ մասնավոր հիվանդանոցներին: 2006թ. իրականացված 125.1 մլն դրամի ֆինանսավորումը բաշխվել էր հոգուտ մասնավոր հիվանդանոցների (49.6 մլն դրամ՝ պետական, 75.5 մլն դրամ՝ մասնավոր):

1.2 Հոգեբուժական հիվանդանոցների և նարկոլոգիական դիսպանսերների ենթախումբ HP.1.2

Հիվանդանոցների այս ենթախումբում 2013թ. մատուցված ծառայությունների ընդհանուր ծավալը կազմել է 2 476 մլն դրամ կամ ընդամենը ֆինանսավորման 3.5%-ը (2012թ.՝ 2 385.6 մլն դրամ և 3.2%, 2011թ.՝ 2 392.1 մլն դրամ և 4.4%, 2010թ.՝ 2 067.9 մլն դրամ և 3.4%, 2009թ.՝ 2 212.6 մլն դրամ և 3.7%): Մատուցված ծառայությունների ողջ ֆինանսավորումն իրականացվել է պետական հատվածի կողմից (ՀՀ առողջապահության, աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություններ), իսկ 2009թ. ֆինանսավորման 98.5%-ը կամ 2 179.6 մլն դրամը իրականացվել էր պետական հատվածի (ՀՀ առողջապահության նախարարության) կողմից, իսկ 33.0 մլն դրամը կամ 1.5%-ը՝ մասնավոր հատվածի «Ոչ առևտրային կազմակերպություններ և «Մասնավոր/պետական մասնակցությամբ/ ձեռնարկություններ» ենթագործակալների կողմից:

1.3 Մասնագիտացված հիվանդանոցների ենթախումբ HP.1.3

Հիվանդանոցների այս ենթախումբում 2013թ. մատուցված ծառայությունների ծավալը կազմել է 18 709.3 մլն դրամ կամ ընդամենը ֆինանսավորման 26.6%-ը (2012թ.՝ 16 992.4 մլն դրամ և 22.9%, 2011թ.՝ 12 896.3 մլն դրամ և 23.6%, 2010թ.՝ 13 795.5 մլն դրամ և 22.8%, 2009թ.՝ 11 317.9 մլն դրամ և 19.2%), որից 9 892.3 մլն դրամը կամ 52.9%-ը ֆինանսավորվել է պետական հատվածի կողմից (2012թ.՝ 10 195.8 մլն դրամ և 60%, 2011թ.՝ 10 541.5 մլն դրամ և 81.7%, 2010թ.՝ 10 002.9 մլն դրամ և 72.5%, 2009թ.՝ 8 986 մլն դրամ և 79.4%):

Մասնավոր հատվածի կողմից ֆինանսավորումը կազմել է այս ենթախմբի ծառայությունների ֆինանսավորման ընդհանուր ծավալի 21.8%-ը կամ 4 071.5 մլն դրամ (2012թ.՝ 30% և 5 089.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 16.2% և 2 088.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 26% և 3 590.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 20.6% և 2 331.9 մլն դրամ): Մասնավոր հատվածի ֆինանսավորումն ամբողջությամբ կազմել է տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումները՝ 4 071.5 մլն դրամ (2012թ.՝ 93.5% և 4 757.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 100%, 2010թ.՝ 97.1% և 3 486.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 82.3% և 1 919.9 մլն դրամ): 2012թ. 6.5%-ը կամ 332.4 մլն դրամը կազմել են Մասնավոր ձեռնարկատերերի կողմից տրամադրվող ապահովագրական ծրագրերը: 2010թ. ոչ առևտրային կազմակերպությունների վճարումները կազմել են 2.1% կամ 74.3 մլն դրամ (2009թ.՝ 14.1% և 329.5 մլն դրամ, 2008թ.՝ 32.9% և 776.6 մլն դրամ, 2007թ.՝ 257.1 մլն դրամ, 2006թ.՝ 31.5 մլն դրամ), իսկ մասնավոր /պետական մասնակցությամբ/ կազմակերպությունների ֆինանսավորումը՝ 0.8% կամ 29.6 մլն դրամ (2009թ.՝ 3.6% և 76.4 մլն դրամ, 2008թ.՝ 1.3% և 32 մլն դրամ, 2007թ.՝ 261.2 մլն դրամ, 2006թ.՝ 57 մլն դրամ):

Մնացյալ աշխարհի տրամադրած ֆինանսական միջոցները 2013թ.-ին կազմել են 4 745.5 մլն դրամ: 2012թ. ֆինանսավորումը կազմել էր 1 706.8 մլն դրամ, իսկ 2010թ.՝ 202.2 մլն դրամ, որից 148.9 մլն դրամը դոնորների կողմից տրամադրված նվիրատվությունների և փոխառությունների տեսքով, իսկ 53.3 մլն դրամը, որպես դոնորների կողմից տրամադրված տեխնիկական աջակցություն (2009թ.՝ 6.1 մլն դրամ, 2008թ.՝ 6.2 մլն դրամ, 2007թ.՝ 80.1 մլն դրամ, 2006թ.՝ 240.7 մլն

դրամ): 2006թ. մասնավոր հատվածի ընդհանուր ֆինանսավորման կառուցվածքում 34.1% կամ 2639.5 մլն դրամ կազմած վճարումները իրականացվել էին տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումների հաշվին:

Մասնագիտացված հիվանդանոցների խմբում ներառված են հիվանդանոցների հետևյալ ենթախմբերը.

ա/ Տուբերկուլյոզի (պալարախտի) բուժման հիվանդանոցներ (HP.1.3.1) – մատուցված ծառայությունների ծավալը 2013թ. կազմել է 2 826.7 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 280.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 2 466 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 497.0 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 051 մլն դրամ), որը ֆինանսավորվել է պետական հատվածի կողմից 1 370.5 մլն դրամի չափով (ՀՀ առողջապահության նախարարություն) և մնացյալ աշխարհի կողմից 1 456.5 մլն դրամի չափով:

բ/ Ուռուցքաբանական հիվանդանոցներ (HP.1.3.2) – մատուցված ծառայությունների ծավալը 2013թ. կազմել է 3 493.5 մլն դրամ (2012թ.՝ 5 123.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 2 572.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 3 085.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 417.9 մլն դրամ), որից 1 230.7 մլն դրամը ֆինանսավորվել է **ՀՀ առողջապահության նախարարության** կողմից (2012թ.՝ 1 667.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 658.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 660.7 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 346.9 մլն դրամ), իսկ տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումները կազմել են 2 262.8 մլն դրամ (2012թ.՝ 2 643.9 մլն դրամ):

գ/ Ծննդատներ (HP.1.3.3) – մատուցված ընդհանուր ծառայությունների ծավալը կազմել է 6 097.2 մլն դրամ (2012թ.՝ 6 836.6 մլն դրամ, 2011թ.՝ 4 486.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 5 682.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 5 044.6 մլն դրամ):

ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից 2013թ. իրականացված ֆինանսավորման ծավալը կազմել է 3 248.4 մլն դրամ (2012թ.՝ 10 195.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 3 216.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 3 486.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 3 121.3 մլն դրամ):

«Մնացյալ աշխարհի» կողմից 2013թ. իրականացված ֆինանսավորումը դոնորների կողմից տրամադրված տեխնիկական աջակցության և դրամաշնորհների տեսքով և ՀՀ կառավարությանն առընթեր բարեգործական ծրագրերը համակարգող հանձնաժողովի միջոցով իրականացվող ծրագրերով կազմել է 1 040.0 մլն դրամ:

դ/ ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի հիվանդանոցային բուժօգնություն (HP.1.3.4) մատակարարի մասով 2 365.3 մլն դրամի չափով ֆինանսավորում է իրականացվել (2012թ.՝ 288.3 մլն դրամ, 2010թ.՝ 148.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 148.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 84.6 մլն դրամ):

ե/ Այլ հիվանդանոցների (HP.1.3.9) կողմից բնակչությանը մատուցված ծառայությունների ծավալը 2013թ. կազմել է 3 926.5 մլն դրամ (2012թ.՝ 3 463.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 3 371.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 3 382.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 3 719.7 մլն դրամ): Ֆինանսավորման ամբողջ ծավալը (2012թ.՝ 2 575.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 3 292.6 մլն դրամ, 2010թ.՝ 3 216.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 3 382.1 մլն դրամ) կազմել է պետական հատվածի ֆինանսավորումը, որից 3 267.1 մլն դրամը՝ ՀՀ առողջապահության նախարարության, 599.3 մլն դրամը՝ Ազգային անվտանգության, և 60.2 մլն դրամը՝ ՀՀ Ոստիկանության խողովակներով: Մասնավոր հատվածի կողմից, ինչպես և նախորդ տարի, ֆինանսավորում չի իրականացվել՝ (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 56.3 մլն դրամ, 2009թ.՝ 331.5 մլն դրամ):

«Մնացյալ աշխարհը» 2013թ. հիվանդանոցների այս խմբի կողմից մատուցված ծառայությունները չի ֆինանսավորել (2012թ.՝ 888 մլն դրամ, 2011թ.՝ 78.6 մլն դրամ, 2010թ.՝ 109.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 6.1 մլն դրամ):

1.4. Ոչ այրուցային/այլաբուժական/ հիվանդանոցների խումբ HP.1.4 2013թ. մատակարարների այս ենթախմբի կողմից մատուցվել է 669.8 մլն դրամի (2012թ.՝ 782.7 մլն դրամ, 2011թ.՝ 520.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 868.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1226.5 մլն դրամ) ծառայություն, որն ամբողջովին ֆինանսավորվել է մասնավոր հատվածի կողմից: Ուշարժան է, որ եթե այս մատակարարին տրամադրված ֆինանսավորման ծավալը 2009թ. նախորդ տարվա համեմատ աճել էր մոտ 2.3 անգամ, ապա 2012թ. աճել է 1.5 անգամ: 2006 և 2007թթ. այս մատակարարի մասով որևէ ֆինանսավորում չէր արձանագրվել:

1.5. Առողջարանների/սանատորիաների ենթախումբ HP.1.5 մատուցված ծառայությունների ծավալը 2013թ. կազմել է 1 302.8 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 868.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 701.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1189.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 945.5 մլն դրամ):

Ընդհանուր ֆինանսավորման կառուցվածքում 1 093.2 մլն դրամը կազմել են տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումները (2012թ.՝ 1 277.4 մլն դրամ), 209.6 մլն դրամը կազմել է ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից տրամադրված ֆինանսավորումը (2012թ.՝ 590.9 մլն դրամ), իսկ «Մնացյալ աշխարհի» կողմից ֆինանսավորում չի իրականացվել:

2. Բուժքույրական և քստ բնակության վայրի խնամատար կազմակերպությունների խումբ HP.2

Մատակարարների այս խմբի մասով 1 449.4 մլն դրամի չափով ֆինանսավորում է իրականացվել, որը ֆինանսավորվել է ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից, և բաշխվել է հետևյալ ենթամատակարարներին՝ 1 417.1 մլն դրամի չափով «Ծերանոցներ» ենթամատակարարին և 12.5 մլն դրամ՝ «Մտավոր հապաղում ունեցողների համար նախատեսված հաստատություններին»: 2012թ. 1 832.3 մլն դրամի չափով ֆինանսավորում է իրականացվել, որը ֆինանսավորվել է ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից, և բաշխվել է հետևյալ ենթամատակարարներին՝ 1 742.3 մլն դրամի չափով «Ծերանոցներ» ենթամատակարարին և 90 մլն դրամ՝ «Ըստ բնակության վայրի խնամք տրամադրող այլ հաստատություններին»: 2010թ. ֆինանսավորումը կազմել է 1 376.7 մլն դրամ, որը ֆինանսավորվել է ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից և բաշխվել է հետևյալ ենթամատակարարներին՝ HP.2.2 «Մտավոր հապաղում ունեցողների համար նախատեսված հաստատություններին» 16.5 մլն դրամի չափով և «Ծերանոցներ» ենթամատակարարին՝ 1 360.2 մլն դրամի չափով: 2009թ. բացառապես «Ծերանոցներ» ենթախմբի կողմից բնակչությանը մատուցվել է 1 323.8 մլն դրամի առողջապահական ծառայություններ, որն ամբողջությամբ ֆինանսավորվել է պետական հատվածի կողմից (ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն):

3. Ամբուլատոր բժշկական ծառայություններ մատուցողների խումբ HP.3

Խմբում ներառված են հետևյալ ենթախմբերն ըստ տարատեսակների. բժիշկների կաբինետներ, ատամնաբուժական կաբինետներ, առողջապահական այլ մասնագետների կաբինետներ, պոլիկլինիկաներ, բժշկական և ախտորոշիչ կենտրոններ, տնային պայմաններում բժշկական օգնություն մատուցողներ, ամբուլատոր ծառայություններ մատուցող այլ մատակարարներ: Խմբերից յուրաքանչյուրն իր հերթին բաժանվում է այլ ենթախմբերի:

Առողջապահական ծառայությունների մատակարարների այս խմբում 2013թ. բնակչությանը մատուցված ծառայությունների ընդհանուր ծավալը կազմել է 43 914.9 մլն դրամ (2012թ.՝ 48 836.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 31 066.3 մլն դրամ, 2010թ.՝ 37 883.4 մլն դրամ, 2009թ. 32 804.8 մլն դրամ), որի ֆիզիկական ծավալի աճը նախորդ տարվա համեմատ կազմել է 57.2% (2009թ.՝ 0.5%, 2008թ.՝ 8.7%):

Մատակարարների կողմից իրականացված ծառայությունների ֆինանսավորումն իրականացվել է բոլոր հատվածների կողմից:

Պետական հատվածի ֆինանսավորումը կազմել է 19 840.2 մլն դրամ կամ ընդամենը մատակարարների այս խմբի ֆինանսավորման 45.2%-ը (2012թ.՝ 18 838.5 մլն դրամ և 38.6%, 2011թ.՝ 21 016.4 մլն դրամ և 67.7%, 2010թ.՝ 20 071.7 մլն դրամ և 53%, 2009թ.՝ 17 216.3 մլն դրամ և 52.5%):

Պետական հատվածի մասով մեծացել է ընդհանուր ֆինանսավորման ծավալը, ինչպես նաև էական փոփոխություններ են տեղի ունեցել թե՛ ֆինանսավորման ծավալների, թե՛ ֆինանսավորող գործակալներից յուրաքանչյուրի ունեցած տեսակարար կշիռների և թե՛ հենց գործակալների երեք հատվածների կառուցվածքներում առանձին բաղադրիչների մասով ֆինանսավորման տեսակարար կշիռների փոփոխությունների առումով: 2013թ. ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից տրված դրամական միջոցների ծավալը կազմել է 19 369.8 մլն դրամ՝ կազմելով պետական հատվածի ֆինանսավորման 97.6%-ը (2012թ.՝ 18357.1 մլն դրամ և 37.5%, 2011թ.՝ 20 706.4 մլն դրամ և 98.5%, 2010թ.՝ 19 405.9 մլն դրամ և 96.7%): 2009թ. արձանագրվել էր հակառակ պատկերը՝ ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից իրականացված ֆինանսավորումը կազմել էր 16 962.9 մլն դրամ՝ նախորդ տարվա

ցուցանիշի համեմատ կրճատվելով 11.8%-ով, սակայն, միննույն ժամանակ, այս հատվածի ֆինանսավորման ծավալների ընդհանուր կրճատման ֆոնին, կառուցվածքում պահպանել էր գերակշռող դիրքը՝ 98.5%:

ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից 2013թ. տրամադրված ֆինանսավորումը մատակարարների այս խմբի ծախսերի ընդհանուր կառուցվածքում կազմել է 44.1%-ը (2012թ.՝ 29.1%, 2011թ.՝ 66.7%, 2010թ.՝ 51.2%, 2009թ.՝ 51.7%):

2013թ. պետական հատվածի ֆինանսավորման կառուցվածքում մյուս բաղադրիչների կողմից տրամադրված միջոցների ծավալների դինամիկ պատկերը հետևյալն է.

HF 1.1.1.5 ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարություն՝ 140 մլն դրամ կամ ընդամենի 0.3%-ը (2012թ.՝ 130 մլն դրամ և 0.7%, 2011թ.՝ 128.4 մլն դրամ և 0.6%, 2010թ.՝ 120 մլն դրամ և 0.3%, 2009թ.՝ 87 մլն դրամ և 1.5%):

HF 1.1.1.9 ՀՀ ազգային անվտանգության ծառայության կողմից գումար չի հատկացվել (2012թ.՝ 27.7 մլն դրամ կամ ընդամենի 0.2%, 2011թ.՝ 27.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 27.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 27.9 մլն դրամ),

HF 1.1.1.10 ՀՀ ոստիկանության կողմից գումար չի հատկացվել (2012թ.՝ 73.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 82.3 մլն դրամ, 2010թ.՝ 73.7 մլն դրամ, 2009թ.՝ 73.7 մլն դրամ),

HF 1.1.1.7 այլ պետական ֆինանսավորումը, HF 1.1.1.7 TBD՝ 72.9 մլն դրամ (2012թ.՝ 74.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 71.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 159.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 64.8 մլն դրամ):

HF 1.1.1.2 ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից հատկացվել է 257.6 մլն դրամ:

Մասնավոր հատվածի կողմից իրականացված ֆինանսավորման ծավալը կազմել է 22 068.4 մլն դրամ կամ ընդամենը ֆինանսավորման 50.3%-ը (2012թ.՝ 26 519.5 մլն դրամ և 54.3%, 2011թ.՝ 9 944.6 մլն դրամ և 32.0%, 2010թ.՝ 16 988.5 մլն դրամ և 46.1%, 2009թ.՝ 15 463.8 մլն դրամ և 44.8%):

Մասնավոր հատվածի կողմից իրականացված ֆինանսավորման 99.1%-ը կամ 21 873.9 մլն դրամը կազմել են տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումները (2012թ.՝ 25 558.2 մլն դրամ կամ 96.4%, 2011թ.՝ 9 944.6 մլն դրամ կամ 100%, 2010թ.՝ 16 604.2 մլն դրամ կամ 97.7%, 2009թ.՝ 14 958.8 մլն դրամ կամ 96.7%, 2008թ.՝ 11 861.9 մլն դրամ կամ 96.5%), 194.5 մլն դրամը՝ մասնավոր ապահովագրական կազմակերպությունների վճարները: 2010թ. Ոչ առևտրային կազմակերպությունների կողմից իրականացված ֆինանսավորման ծավալը կազմել է 275.1 մլն դրամ (2009թ.՝ 477.3 մլն դրամ կամ 3.1%, 2008թ.՝ 433.1 մլն դրամ, 2007թ.՝ 712.3 մլն դրամ), իսկ 109.5 մլն դրամը տրամադրվել է մասնավոր /պետական մասնակցությամբ կազմակերպությունների կողմից (2009թ.՝ 27.7 մլն դրամ):

Արտաքին հատվածի կամ մնացյալ աշխարհի կողմից իրականացված ֆինանսավորման ծավալը կազմել է 2 006.3 մլն դրամ կամ ընդամենի 4.6%-ը (2012թ.՝ 3 478.8 մլն դրամ կամ 7.1%, 2011թ.՝ 105.1 մլն դրամ կամ 0.3%, 2010թ.՝ 749.1 մլն դրամ կամ 2%, 2009թ.՝ 124.6 մլն դրամ կամ 0.2%):

«Ամբուլատոր բժշկական ծառայություններ» մատակարարների հիմնական ենթախմբերի կողմից մատուցված ծառայությունների և համապատասխան ֆինանսավորման պատկերը ներկայացված է ստորև:

2013թ. պետական հատվածի ենթագործակալների կողմից իրականացված ֆինանսավորումը ըստ մատակարարների բաշխվել է հետևյալ համամասնություններով.

HP.3.1 Բժիշկների կաբինետներ

2013թ. բժիշկների կաբինետների կողմից մատուցված ծառայությունների ծավալը կազմել է 5 504.3 մլն դրամ կամ ընդամենը ֆինանսավորման 12.5%-ը (2012թ.՝ 5 070.3 մլն դրամ կամ 10.4%, 2011թ.՝ 4 521.5 մլն դրամ կամ 14.6%, 2010թ.՝ 5 223.2 մլն դրամ կամ 13.8%, 2009թ.՝ 3 588.9 մլն դրամ կամ 10.9%):

Պետական հատված գործակալի ֆինանսավորումը կազմել է 4 497.4 մլն դրամ (2012թ.՝ 4 480 մլն դրամ, 2011թ.՝ 4 196.3 մլն դրամ, 2010թ.՝ 4 269.3 մլն դրամ, 2009թ.՝ 3 557.4 մլն դրամ) և իրականացվել է ՀՀ առողջապահության

նախարարության՝ 4 357.4 մլն դրամ, և ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարության՝ 140 մլն դրամ, կողմից:

Մասնավոր հատվածի կողմից 2013թ. իրականացվել է 453.9 մլն դրամի ֆինանսավորում տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումների տեսքով: Մասնավոր հատվածի կողմից կատարված վճարումների ծավալի տեսակարար կշիռը ընդամենը ֆինանսավորման կառուցվածքում կազմել է 8.3% (2012թ.՝ 579.1 մլն դրամ և 1.2%, 2011թ.՝ 321.9 մլն դրամ և 7.1%, 2010թ.՝ 678.8 մլն դրամ և 13%, 2009թ.՝ 0):

Արտաքին աշխարհի կողմից տեխնիկական աջակցության և դրամաշնորհային ծրագրերի տեսքով օգնությունը կազմել է ընդամենը ֆինանսավորման 10%-ը կամ 553.1 մլն դրամ (2012թ.՝ 0.02% և 10.6 մլն դրամ, 2011թ.՝ 0.1% և 3.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 5.3% և 275.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 0.9% և 31.6 մլն դրամ):

HP.3.2 Ատամնաբուժական կարիներտներ

2013թ. մատուցված ծառայությունների ծավալը կազմել է 15 345.4 մլն դրամ կամ ընդամենը ծառայությունների ծավալի 34.9%-ը (2012թ.՝ 18 050.6 մլն դրամ և 37%, 2011թ.՝ 3 550.8 մլն դրամ և 11.4%, 2010թ.՝ 5 884.8 մլն դրամ և 15.5%, 2009թ.՝ 5 658.4 մլն դրամ և 17.2%), որը ֆինանսավորվել է համապատասխանաբար.

Պետական հատվածի կողմից՝ 817.5 մլն դրամ կամ ընդամենի 5.3%-ը (2012թ.՝ 713.9 մլն դրամ և 4%, 2011թ.՝ 710.2 մլն դրամ և 20%, 2010թ.՝ 863.3 մլն դրամ և 14.7%, 2009թ.՝ 714.3 մլն դրամ և 13.2%):

Մասնավոր հատվածի կողմից՝ 14 292.3 մլն դրամ կամ ընդամենի 93.1%-ը, որը կազմել են տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումները (2012թ.՝ 16 897 մլն դրամ և 93.6%, 2011թ.՝ 2 840.6 մլն դրամ և 80%, 2010թ.՝ 4 837.3 մլն դրամ և 81.4%, 2009թ.՝ 4 409.6 մլն դրամ և 86.8%): 2010թ. ոչ առևտրային կազմակերպությունների ֆինանսավորումը կազմել է 67.6 մլն դրամ (2009թ.՝ 371.7 մլն դրամ):

Մնացյալ աշխարհի կողմից՝ ֆինանսավորումը կազմել է 235.6 մլն դրամ (2012թ.՝ 439.7, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 184.1 մլն դրամ 2009թ.՝ 34.5 մլն դրամ):

HP.3.3 Առողջապահական այլ մասնագետների կարիներտներ

2013թ., ինչպես և նախորդ՝ 2011-2012թթ. տարիներին, այս մատակարարի մասով ֆինանսավորում չի իրականացվել: 2010թ. մատուցված ծառայությունների և իրականացված ֆինանսավորման ծավալը կազմել է 139.2 մլն դրամ, որից 105.9 մլն դրամը ֆինանսավորվել է մասնավոր հատվածի ոչ առևտրային կազմակերպություններ ենթագործակալի կողմից, իսկ 32.3 մլն դրամը՝ մնացած աշխարհի կողմից տրամադրված տեխնիկական աջակցության տեսքով (2009թ.՝ 29.4 մլն դրամ,

HP.3.4 Պոլիկլինիկաներ

2013թ. մատուցված ծառայությունների ընդհանուր ծավալը և դրա դիմաց կատարված ֆինանսավորումը կազմել է 15 498.9 մլն դրամ (2012թ.՝ 15 840.7 մլն դրամ, 2011թ.՝ 17 306.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 18 810.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 18 328.9 մլն դրամ), ինչը կազմել է մատակարարների այս խմբի ընդամենը ֆինանսավորման 35.3%-ը (2012թ.՝ 32.4%, 2011թ.՝ 55.7%, 2010թ.՝ 49.6%, 2009թ.՝ 55.9%): Ֆինանսավորման ծավալը նախորդ տարվա համեմատ նվազել է 2.2%-ով (2012թ.՝ 8.5%-ով, 2011թ.՝ 8%-ով, 2010թ.՝ աճել է 2.6%-ով, 2009թ.՝ աճել է 3.5%-ով):

Այս ենթամատակարարի կողմից մատուցված ծառայությունները ֆինանսավորվել է գործակալների երեք հատվածների կողմից, մասնավորապես՝ *պետական ֆինանսավորումը*՝ 12 249.5 մլն դրամ կամ ընդամենը ֆինանսավորման 79%-ը (2012թ.՝ 11 315.7 մլն դրամ և 71.4%, 2011թ.՝ 14 241.4 մլն դրամ և 82.3%, 2010թ.՝ 13 372.7 մլն դրամ և 71.1%, 2009թ.՝ 11 805.7 մլն դրամ և 64.4%):

Մասնավոր հատվածի կողմից ֆինանսավորումը կազմել է 2 049.4 մլն դրամ կամ ընդամենը այս ենթամատակարարի ֆինանսավորման 16.7%-ը, իսկ ծավալը նախորդ տարվա ցուցանիշի համեմատ կրճատվել է 19.8%-ով (2012թ.՝ 14.8%-ով, 2011թ.՝ 41.8%-ով, 2010թ.՝ 20.3%-ով), այն դեպքում, երբ 2009թ. աճը կազմել էր 61.7%:

«Մնացյալ աշխարհի» կողմից 2013թ. իրականացված ֆինանսավորման ծավալը կազմել է 1 200 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 968.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 64.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 282.3 մլն դրամ, 2009թ.՝ 50.8 մլն դրամ):

Մատակարարների այս խմբի կողմից մատուցված ծառայությունների դիմաց կատարված ֆինանսավորման 89.1%-ը կամ 13 812.6 մլն դրամը (2012թ.՝ 93.7% և 14 843 մլն դրամ, 2011թ.՝ 99.9% և 17 297.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 99.9% և 18 797.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 99.5% և 18 225.7 մլն դրամ) բաժին է ընկել «Բուլոբ այլ բազմապրոֆիլ ամբուլատոր և համատեղ մատուցվող ծառայությունների կենտրոններ» ենթամատակարարին, որից 6 115.4 մլն դրամը կամ ֆինանսավորման 44.3%-ը (2012թ.՝ 7 843.1 մլն դրամ և 49.5%, 2011թ.՝ 7 931.6 մլն դրամ և 45.9%, 2010թ.՝ 10 010.8 մլն դրամ և 53.3%, 2009թ.՝ 11 540.5 մլն դրամ և 63.3%)՝ «Առանձին իրավաբանական անձ հանդիսացող պոլիկլինիկաներ» մատակարարին, իսկ մնացած 7 697.3 մլն դրամը կամ ֆինանսավորման 55.7%-ը՝ «Բժշկական կենտրոնների կազմում գործող պոլիկլինիկաներին» (2012թ.՝ 7 002.9 մլն դրամ և 44.2%, 2011թ.՝ 9 365.5 մլն դրամ և 54.1%, 2010թ.՝ 8 787.1 մլն դրամ և 46.7%, 2009թ.՝ 6 685.2 մլն դրամ և 36.7%):

HP.3.5 Բժշկական և ախտորոշիչ կենտրոններ

Այս ենթախմբի մատակարարների կողմից 2013թ. մատուցված ծառայությունների և դրա դիմաց իրականացված ֆինանսավորման ծավալը կազմել է 5 136.7 մլն դրամ կամ մատակարարների այս խմբի ընդամենը ֆինանսավորման 11.7%-ը (2012թ.՝ 6 889.25 մլն դրամ և 14.1%, 2011թ.՝ 2 646.9 մլն դրամ և 15.3%, 2010թ.՝ 4 529.8 մլն դրամ և 12%, 2009թ.՝ 2 063.5 մլն դրամ և 6.3%): Ծառայությունների ֆինանսավորումը գլխավորապես իրականացվել է մասնավոր հատվածից տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումների հաշվին՝ 4 726.2 մլն դրամ (2012թ.՝ 5 516 մլն դրամ, 2011թ.՝ 2 569.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 4 290.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 2 055.8 մլն դրամ): 2013թ. պետական հատվածի ֆինանսավորումը ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից կազմել է 410.5 մլն դրամ, իսկ 2012թ.՝ 474.4 մլն դրամ և «Մնացյալ աշխարհ» հատվածից՝ 589.3 մլն դրամ:

HP.3.6 Տնային պայմաններում բժշկական օգնություն և ծառայություններ մատուցողներ

2013թ. ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից իրականացվել է 257.5 մլն դրամի ֆինանսավորում: 2012թ., ինչպես և նախորդ

տարի, այս մատակարարի մասով ֆինանսավորում չի իրականացվել: 2010թ. իրականացված ֆինանսավորումը համարժեք ծառայությունների դիմաց կազմել է 10.6 մլն դրամ, որն ամբողջությամբ տրամադրվել է մասնավոր հատվածի ոչ առևտրային կազմակերպություններ ֆինանսական գործակալի կողմից:

HP.3.9 Ամբուլատոր ծառայություններ մատուցող այլ մատակարարներ

2013թ. մատուցված ընդհանուր ծառայությունների ծավալը կազմել է 2 172 մլն դրամ կամ այս խմբի ողջ ֆինանսավորման 4.9%-ը (2012թ.՝ 2 986.1 մլն դրամ և 6.1%, 2011թ.՝ 3 040.1 մլն դրամ և 9.8%, 2010թ.՝ 3 433.9 մլն դրամ և 9.1%, 2009թ.՝ 3 135.6 մլն դրամ և 9.5%): Ֆինանսավորումն իրականացվել է գործակալների երեք հատվածների կողմից հետևյալ բաշխվածությամբ.

Պետական ֆինանսավորում՝ 1 607.8 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 828.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 828.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 407.3 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 138.9 մլն դրամ), որն, ինչպես և 2012 թվականին, ամբողջությամբ ֆինանսավորվել է ՀՀ Առողջապահության նախարարության կողմից (2011թ.՝ 1 700.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 221 մլն դրամ, 2009թ.՝ 987.1 մլն դրամ), որից էլ 1 390.4 մլն դրամը՝ շտապ բժշկական օգնության ծառայությունների դիմաց (2012թ.՝ 1 643.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 402 մլն դրամ, 2010թ.՝ 966.2 մլն դրամ, 2009թ.՝ 787.7 մլն դրամ) և 217.4 մլն դրամը՝ արյան և այլ օրգանների բանկերի ծառայություններ մատուցող մատակարարների մասով (2012թ.՝ 211.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 211.3 մլն դրամ, 2010թ.՝ 200 մլն դրամ, 2009թ.՝ 199.4 մլն դրամ, 2008թ.՝ 193.9 մլն դրամ, 2007թ.՝ 170.9 մլն դրամ, 2006 թ.՝ 147.2 մլն դրամ):

Նույն մատակարարի կողմից մատուցված ծառայությունների դիմաց 2013թ., ինչպես և նախորդ տարի TBD բաղադրիչի կողմից ֆինանսավորում չի իրականացվել (2011թ.՝ 128.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 186.2 մլն դրամ, 2009թ.՝ 151.7 մլն դրամ):

Մասնավոր հատվածի ֆինանսավորումը 2013թ.՝ կազմել է 546.6 մլն դրամ կամ ընդամենի 25.2%-ը (2012թ.՝ 660.6 մլն դրամ և 22.1%, 2011թ.՝ 1 211.6 մլն դրամ և 39.9%, 2010թ.՝ 2 023.9 մլն դրամ և 58.9%, 2009թ.՝ 1 996.7 մլն դրամ և 63.7%):

«Մնացյալ աշխարհի» կողմից 2013թ. 17.6 մլն դրամի չափով ֆինանսավորում է իրականացվել (2012թ.՝ 470.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 2.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 0):

4. Դեղագործական և բժշկական նշանակության ապրանքների մանրաձախ առևտուր իրականացնող և այլ մատակարարների խումբ HP.4

2013թ. դեղերի մանրաձախ առևտրի կազմակերպությունների կողմից իրացված դեղագործական և բժշկական նշանակության ապրանքների ծավալը կազմել է 42 595.1 մլն դրամ (2012թ.՝ 42 602.6 մլն դրամ, 2011թ.՝ 39 096.6 մլն դրամ, 2010թ.՝ 43 277.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 28 752.8 մլն դրամ), որից 41 119.1 մլն դրամի չափով ֆինանսավորվել է տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումների հաշվին, իսկ 1 476 մլն դրամ՝ ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից:

2013թ. արձանագրվել է Դեղագործական և բժշկական նշանակության ապրանքների մանրաձախ առևտրի ծավալում նախորդ տարվա ցուցանիշի համեմատ 0.02% աճ (2012թ.՝ աճել է 9%, 2011թ.՝ նվազել է 9.6%, 2010թ.՝ աճել է 50.6%, 2009թ.՝ 51.4%):

5. Հասարակական առողջության ծրագրերի իրականացում և կառավարում HP.5

Առողջապահական ծառայությունների մատակարարների այս խմբում 2013թ. մատուցված ծառայությունների ծավալը կազմել է 3 104.8 մլն դրամ (2012թ.՝ 5 923.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 4 402.3 մլն դրամ, 2010թ.՝ 11 517.2 մլն դրամ, 2009թ.՝ 5 084.2 մլն դրամ):

Մատակարարված ծառայությունների բաշխումն ըստ խմբի բաղադրիչների հետևյալ տեսքն ունի.

- 904.3մլն դրամը տրամադրվել է հիվանդությունների վերահսկման նպատակով (2012թ.՝ 2 534.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 128.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 658.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 604.4 մլն դրամ), որից 179.9 մլն դրամը բաժին է ընկել ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի կանխարգելմանն ու վերահսկմանը (2012թ.՝ 1 083.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 112.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 637.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 112.9 մլն դրամ),
- 1 951մլն դրամը կազմել է սանիտարահամաճարակային հսկողության ծառայությունների ֆինանսավորումը (2012թ.՝ 1 882.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 2 639.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 714.2 մլն դրամ, 2009թ.՝ 3 275.7 մլն դրամ),

- 69.7 մլն դրամը կազմել է «այլ կազմակերպությունների» կողմից մատուցված ծառայությունների դիմաց ֆինանսավորումը (2012թ.՝ 1 506.0 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 634.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 8 144.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 204.1 մլն դրամ):

2013թ. մատակարարների այս խմբի ֆինանսավորումն ըստ գործակալների իրականացվել է հետևյալ համամասնություններով.

- Պետական հատվածի կողմից իրականացված ֆինանսավորումը կազմել է 3 015.7 մլն դրամ կամ ընդամենի 97.1%-ը (2012թ.՝ 3 764.8 մլն դրամ կ 63.6%, 2011թ.՝ 2 516.7 մլն դրամ կ 57.2%, 2010թ.՝ 6 204.6 մլն դրամ կ 53.4%, 2009թ.՝ 3 388.6 մլն դրամ կ 66.6%), որից 2 966 մլն դրամը տրամադրվել է ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից, իսկ 49.7 մլն դրամը՝ HF 1.1.1.7 TBD կողմից:

- Մասնավոր հատվածի կողմից, ինչպես և 2011-2012թթ. ֆինանսավորում չի իրականացվել: 2010թ. վճարված դրամական միջոցների ծավալը կազմել է 1 802.5 մլն դրամ կամ ընդամենը ֆինանսավորման 15.6%-ը (2009թ.՝ 1 598.3 մլն դրամ կ 31.4 %):

- «Մնացյալ աշխարհ» գործակալի կողմից իրականացված ամբողջ ֆինանսավորումը կազմել է 2.9% կ 89.1 մլն դրամ (2012թ.՝ 36.4% կ 2 158.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 42.8% կ 1 885.6 մլն դրամ, 2010թ.՝ 30.5% կ 3 510.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1.9% կ 97.2 մլն դրամ):

6. Առողջապահության կառավարում և ապահովագրություն HP.6

Համաձայն աղյուսակի տվյալների, առողջապահության կառավարման ընդհանուր ծախսը 2013թ. կազմել է 1 181 մլն դրամ (2012թ.՝ 4 976.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 629.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 067.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 7 839.5 մլն դրամ), որը ամբողջությամբ ֆինանսավորվել է ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից (2012թ.՝ 100% կ 4 614.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 94.6% կ 7 413.1 մլն դրամ):

Մասնավոր հատվածի կողմից, ինչպես և 2011-2012թթ. ֆինանսավորում չի իրականացվել: 2010թ. իրականացված ֆինանսավորումը կազմել է 72 մլն դրամ, որից 51.5 մլն դրամը ոչ առևտրային կազմակերպությունների, իսկ 20.5 մլն դրամը մասնավոր/պետական մասնակցությամբ կազմակերպությունների կողմից: 2009թ. 426.4 մլն դրամի ֆինանսավորում իրականացվել էր մասնավոր ապահովագրական

ընկերությունների կողմից (2008թ.՝ 309.9 մլն դրամ, 2007թ.՝ 173 մլն դրամ, 2006թ.՝ 105.1 մլն դրամ):

Մնացյալ աշխարհի կողմից ֆինանսավորում չի իրականացվել (2012թ.՝ 362.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 8 475 մլն դրամ, 2010թ.՝ 140.2 մլն դրամ, 2009թ.՝ 123.4 մլն դրամ):

8. Առողջապահության հետ կապված ծառայություններ մատուցող

կազմակերպությունների խումբ HP.8

Մատուցված ծառայությունների ծավալը 2013թ. կազմել է 1 781.3 մլն դրամ (2012թ.՝ 3 346.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 052.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 488.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 3 101.4 մլն դրամ), որը ամբողջությամբ ֆինանսավորվել է պետական հատվածի կողմից (2012թ.՝ 2 804.2 մլն դրամ կամ 83.8%, 2011թ.՝ 1 043.6 մլն դրամ կամ 99.2%, 2010թ.՝ 2 471.2 մլն դրամ կամ 99.3%, 2009թ.՝ 2 420.7 մլն դրամ կամ 78.1%): «Մնացյալ աշխարհի» կողմից նախորդ տարի ֆինանսավորման չափը կազմել է 541.9 մլն դրամ (2011թ.՝ 8.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 11.2 մլն դրամ, 2009թ.՝ 111 մլն դրամ): 2010թ. մասնավոր հատվածի կողմից՝ 5.7 մլն դրամ կամ ընդամենի 0.2%-ը (2009թ.՝ 569.8 մլն դրամ կամ 18.4%):

9. Մնացյալ աշխարհ HP.9

Մատուցված ծառայությունների և ֆինանսավորման ծավալը կազմել է 6 036.3 մլն դրամ (2012թ.՝ 60.6 մլն դրամ, 2011թ.՝ 964.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 26.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 4 772.5 մլն դրամ), որից «Մնացյալ աշխարհ» հատվածի մասնաբաժինը կազմել է 567.6 մլն դրամ (2010թ.՝ 0, 2009թ.՝ 176.6 մլն դրամ):

10. Ըստ տեսակի չդասակարգված HP.nsk

2013թ. ֆինանսավորում չի իրականացվել (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 60.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 0, 2009թ.՝ 2 551.6 մլն դրամ): 2009թ. պետական հատվածի ֆինանսավորումը կազմել էր 237.6 մլն դրամ:

Ամփոփելով Առողջապահության ազգային հաշիվների «Ֆինանսական գործակալներ և մատակարարներ» հաշվի տվյալները արձանագրում ենք հետևյալը.

1. Ֆինանսական գործակալների ֆինանսավորումը 2013թ. կազմել է **170 327.3 մլն դրամ** (2012թ.՝ 178068.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 141 402.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 159 086.9 մլն. դրամ, 2009թ.՝ 145 313.3 մլն դրամ), որից.

1.1 Պետական հատված՝ **62 670.4 մլն դրամ** (2012թ.՝ 67 332.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 63 200.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 62 743.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 62 709 մլն դրամ),

1.2 Մասնավոր հատված՝ **94 646.6 մլն դրամ** (2012թ.՝ 99197.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 67 044.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 91 373.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 79 666 մլն դրամ),

1.3 Մնացյալ աշխարհ՝ **13 010.3 մլն դրամ** (2012թ.՝ 11 538.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 11 157.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 4 969.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 2938.3 մլն դրամ):

2. Մատակարարների կողմից մատուցված ծառայությունների ընդհանուր ծավալը 2013թ. կազմել է **170 327.3 մլն դրամ** (2012թ.՝ 178 068.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 141 402.9 մլն դրամ, 2010թ.-ին՝ 159 086.9 մլն. դրամ, 2009թ.՝ 145 313.3 մլն դրամ), որից.

2.1 Հիվանդանոցների խումբ՝ **70 264.5 մլն դրամ** (2012թ.՝ 70 489.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 54 618.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 60 450.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 59 060.9 մլն դրամ), որից.

- *բազմապրոֆիլ հիվանդանոցներ*՝ **47 106.5 մլն դրամ** (2012թ.՝ 52 215.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 37 066.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 41 908.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 43 358.3 մլն դրամ),

- *հոգեբուժական հիվանդանոցներ և նարկոլոգիական դիսպանսերներ*՝ **2 475.6 մլն դրամ** (2012թ.՝ 2 385.6 մլն դրամ, 2011թ.՝ 2 392.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 067.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 2 212.6 մլն դրամ),

- մասնագիտացված հիվանդանոցներ՝ 18 709.3 մլն դրամ (2012թ.՝ 16 992.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 12 896.3 մլն դրամ, 2010թ.՝ 13 795.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 11 317.9 մլն դրամ),
  - ոչ ալոպատիկ հիվանդանոցներ՝ 669.9 մլն դրամ (2012թ.՝ 782.7 մլն դրամ, 2011թ.՝ 520.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 868.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 226.5 մլն դրամ),
  - առողջարաններ/սանատորիաներ՝ 1 302.8 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 868.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 701.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 189.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 945.5 մլն դրամ):
- 2.2 Բուժքույրական երկարաժամկետ խնամքի ծառայություններ՝ 1 449.4 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 832.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 1 376.7 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 345.3 մլն դրամ),
- 2.3 Ամբուլատոր բժշկական ծառայություններ մատակարարների խումբ՝ 43 914.9 մլն դրամ (2012թ.՝ 48 836.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 31 066.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 37 883.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 32 804.8 մլն դրամ),
- 2.4 Դեղագործական և բժշկական նշանակության ապրանքների մատակարարների խումբ՝ 42 595.1 մլն դրամ (2012թ.՝ 42 602.6 մլն դրամ, 2011թ.՝ 39 096.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 43 277.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 28 752.8 մլն դրամ),
- 2.5 Հասարակական առողջության ծրագրերի իրականացում՝ 3 104.8 մլն դրամ (2012թ.՝ 5 923.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 4 402.3 մլն դրամ, 2010թ.՝ 11 517.2 մլն դրամ, 2009թ.՝ 5 084.2 մլն դրամ),
- 2.6 Առողջապահության կառավարում և ապահովագրություն՝ 1 181 մլն դրամ (2012թ.՝ 4 976.7 մլն դրամ, 2011թ.՝ 10 104.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 067.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 7 839.6 մլն դրամ),
- 2.7 Առողջապահության բնագավառի բոլոր այլ կառավարողներ՝ 0 (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 37.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 0, 2009թ.՝ 0),
- 2.8 Առողջապահության հետ կապված ծառայություններ մատակարարների խումբ՝ 1 781.3 մլն դրամ (2012թ.՝ 3 346 մլն մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 052.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 488.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 3 101.5 մլն դրամ),

2.9 Մնացյալ աշխարհ՝ 6 036.3 մլն դրամ (2012թ.՝ 60.6 մլն դրամ, 2011թ.՝ 964.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 26.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 4 772.5 մլն դրամ),

2.10 Ըստ տեսակների չդասակարգված մատակարարներ՝ 0 (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 60.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 0, 2009թ.՝ 2 551.7 մլն դրամ):

4.1.3. Ֆինանսական գործակալներ և Ֆունկցիաներ (ՖԳԽՖ) հաշիվ

1. Բժշկական օգնության ծառայությունների խումբ HC.1

Համաձայն Ֆինանսական գործակալներ և Ֆունկցիաներ հաշվի տվյալների, բժշկական օգնության գործառույթների մասով մատուցված ծառայությունների ընդհանուր արժեքը 2013թ. կազմել է 93 020.5 մլն դրամ (2012թ.՝ 88 317.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 61 563.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 70 475.3 մլն դրամ, 2009թ.՝ 73 524.9 մլն դրամ), ինչը նախորդ տարվա նույն ցուցանիշի նկատմամբ աճել է 5.3%-ով (2012թ.՝ ֆինանսավորման ծավալը աճել է 51.7%-ով, 2011թ.՝ կրճատվել էր 12.6%-ով, 2010թ.՝ 4.1%-ով, 2009թ.՝ 5.7%-ով):

2013թ. բժշկական օգնության ծառայությունների ֆինանսավորման 46.7%-ը կամ 43 398.4 մլն դրամը (2012թ.՝ 46.5 % և 41 028.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 62.4% և 38 406.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 47.4% և 33 393.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 44.6% և 32 815.6 մլն դրամ) իրականացվել է *պետական հատվածի* կողմից:

Մասնավոր հատված գործակալի կողմից իրականացված ֆինանսավորման ծավալը կազմել է ընդամենի 47.3%-ը կամ 44 020.1 մլն դրամ (2012թ.՝ 52.4% և 46 250.7 մլն դրամ, 2011թ.՝ 36.5% և 22 458.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 51.9% և 36 616.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 55.3% և 40 643.3 մլն դրամ), ֆինանսավորման չափը նվազել է նախորդ տարվա նույն ցուցանիշի համեմատ 4.8%-ով (2012թ. ֆինանսավորման չափը աճել է նախորդ տարվա նույն ցուցանիշի համեմատ 2.3 անգամ, 2011թ. կրճատվել էր 38.7%-ով, 2010թ.՝ 9.9%-ով, 2009թ. կրճատվել է 6.7%-ով):

Մասնավոր հատվածի ֆինանսավորումը բաշխվել է հետևյալ կերպ. տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումներ՝ 39 175.7 մլն դրամ կամ գործակալների այս խմբի ֆինանսավորման 89%-ը (2012թ.՝ 44 906.8 մլն դրամ և 91.7%, 2011թ.՝ 21 416.3 մլն դրամ և 95.4%, 2010թ.՝ 35 758.1 մլն դրամ և 97.6%, 2009թ.՝ 39 858.6 մլն դրամ և 98.1%), ոչ պետական/մասնավոր ապահովագրական կազմակերպությունների միջոցներ՝ 4 789.2 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 343.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 042.0 մլն դրամ, 2010թ.՝ 620.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 426.5 մլն դրամ), ոչ առևտրային կազմակերպությունների միջոցներ՝ 55.2 մլն դրամ (2012թ.՝ 60.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 170.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 358.2 մլն դրամ) և մասնավոր

ձեռնարկությունների միջոցներ՝ 0 (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 67.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 0):

«Մնացյալ աշխարհի» կողմից տրամադրված միջոցները կազմել են «Բժշկական օգնության ծառայությունների» ընդհանուր ֆինանսավորման 6%-ը կամ 5 602 մլն դրամ (2012թ.՝ 1.1% և 1 038.7 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1.1% և 698.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 0.6% և 464.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 0.1% և 66.1 մլն դրամ), որի ծավալը 2009թ. կրճատման ֆոնին 2013թ. աճել է մոտ 84.8 անգամ:

«Բժշկական օգնության ծառայություններ» գործառույթների խմբի ներսում ֆինանսավորման 67.3%-ը կամ 62 618.9 մլն դրամը կազմել է HC1.1 *Ստացիոնար պայմաններում իրականացվող բուժօգնության դիմաց վճարը* (2012թ.՝ 66% և 61 642.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 66.8% և 41 096.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 65.9% և 46 425.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 69.5% և 51 070.6 մլն դրամ):

Ըստ ֆինանսական գործակալների՝ ֆինանսավորման ծավալը տարանջատվել է հետևյալ կերպ.

- պետական ֆինանսավորումը՝ ընդամենի 48.9%-ը կամ 30 597.2 մլն դրամ (2012թ.՝ 48.3% և 29 793.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 64.1% և 26 344.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 46.5% և 21 583 մլն դրամ, 2009թ.՝ 44.3% և 22 613.5 մլն դրամ),

- մասնավոր հատվածի ֆինանսավորումը՝ ընդամենի 43.3%-ը կամ 27 109 մլն դրամ (2012թ.՝ 50.6% և 31 163.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 35.7% և 14 652.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 52.9% և 24 593 մլն դրամ, 2009թ.՝ 55.7% և 28 457 մլն դրամ),

- «Մնացյալ աշխարհի» կողմից ֆինանսավորումը՝ 7.8%-ը կամ 4 912.7 մլն դրամ (2012թ.՝ 1.1% և 685.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 0.5% և 249.7 մլն դրամ, 2009թ.՝ 0):

«Պետական հատված» գործակալների խմբի կողմից ըստ «Բժշկական օգնության ծառայություններ» գործառույթների ֆինանսավորման 93.6%-ը տրամադրվել է ՀՀ առողջապահության նախարարության միջոցով, որը բաշխվել է հետևյալ համամասնություններով.

- HC1 Բժշկական օգնության ծառայություններ՝ 43 398.4 մլն դրամ, որից.

- HC1.1 Ստացիոնար պայմաններում իրականացվող բուժօգնություն՝ 30 597.1 մլն դրամ, որից.

HC1.1.1 «մասնագիտացված բուժօգնություն»՝ 12 770.2 մլն դրամ, որից հոգեբուժական և նարկոլոգիական ծառայությունների դիմաց՝ 2 218.9 մլն դրամ, հակատուբերկուլյոզային ծառայությունների դիմաց՝ 2 012.5 մլն դրամ, ուռուցքաբանական ծառայությունների դիմաց՝ 1 117.2 մլն դրամ, ծննդօգնության ծառայությունների դիմաց՝ 6 913.9 մլն դրամ և ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի ծառայությունների դիմաց՝ 504.8 մլն դրամ:

HC1.1.2 «Այլ ստացիոնար բուժօգնություն»՝ 17 826.9 մլն դրամ (2012թ.՝ 17 648.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 15 043.6 մլն դրամ, 2010թ.՝ 10 471.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 12 243.1 մլն դրամ):

HC 1.2 «Ցերեկային ստացիոնարում իրականացվող բուժօգնություն»՝ ֆինանսավորում չի իրականացվել:

HC1.3 «Ամբուլատոր բուժօգնություն»՝ 12 801.2 մլն դրամ, որից առաջնային բուժօգնություն/բժշկական և ախտորոշիչ հիմնական ծառայություններ՝ 6 860 մլն դրամ, ատամնաբուժական ամբուլատոր բուժօգնություն՝ 817.5 մլն դրամ, բոլոր այլ մասնագիտացված բժշկական ծառայություններ՝ 3 253.6 մլն դրամ, բոլոր այլ տեսակի ամբուլատոր բուժօգնություն՝ 1 870.1 մլն դրամ:

HC1 Բժշկական օգնության ծառայությունների դիմաց տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումների ծավալը կազմել է 39 175.7 մլն դրամ, ոչ պետական ապահովագրական կազմակերպությունների վճարը՝ 4 789.2 մլն դրամ, ոչ առևտրային կազմակերպությունների վճարը՝ 55.2 մլն դրամ, մասնավոր ձեռնարկատերերի կողմից տրամադրվող ապահովագրական ծրագրերի ֆինանսավորում չի իրականացվել:

Տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումներն ըստ գործառույթների բաշխվել է հետևյալ համամասնություններով.

- HC1 Բժշկական օգնության ծառայություններ՝ 39 175.7 մլն դրամ, որից.

- HC1.1 Ստացիոնար պայմաններում իրականացվող բուժօգնության` 22 454.3 մլն դրամ, որից.

HC1.1.1 «Մասնագիտացված բուժօգնություն»` 4 284.7 մլն դրամ, որից ուռուցքաբանական ծառայությունների դիմաց` 2 262.8 մլն դրամ, ծննդօգնության ծառայությունների դիմաց` 2 261 մլն դրամ:

HC1.1.2 «Այլ ստացիոնար բուժօգնություն»` 18 169.6 մլն դրամ (2012թ.` 20 779.7 մլն դրամ, 2011թ.` 13 288.9 մլն դրամ, 2010թ.` 17 887.7 մլն դրամ, 2009թ.` 20 546.9 մլն դրամ):

HC1.3 «Ամբուլատոր բուժօգնություն»` 16 721.3 մլն դրամ, որից առաջնային բուժօգնություն/բժշկական և ախտորոշիչ հիմնական ծառայություններ` 2 380.3 մլն դրամ, ատամնաբուժական ամբուլատոր բուժօգնություն` 14 065.7 մլն դրամ, բոլոր այլ մասնագիտացված բժշկական ծառայություններ` 131.9 մլն դրամ, բոլոր այլ տեսակի ամբուլատոր բուժօգնություն` 143.5 մլն դրամ:

HC1.4 Տնային պայմաններում իրականացվող բուժօգնության ծառայություններ` ֆինանսավորում չի իրականացվել:

«Մնացյալ աշխարհ» գործակալների խմբի կողմից ըստ HC1 «Բժշկական օգնության ծառայություններ» գործառույթների ֆինանսավորումը կազմել է 5 602.0 մլն դրամ:

Բոլոր գործակալների կողմից ըստ «HC1 Բժշկական օգնության ծառայություններ» գործառույթների ֆինանսավորումը բաշխվել է հետևյալ համամասնություններով.

- HC1 Բժշկական օգնության ծառայություններ` 93 020.5 մլն դրամ, որից.

- HC1.1 Ստացիոնար պայմաններում իրականացվող բուժօգնություն` 62 618.9 մլն դրամ, որից.

-HC1.1.1 «Մասնագիտացված բուժօգնություն»` 21 909.5 մլն դրամ (2012թ.` 18 254.2 մլն դրամ, 2011թ.` 12 705 մլն դրամ, 2010թ.` 18 066.5 մլն դրամ, 2009թ. 17 854.2 մլն դրամ), որից հոգեբուժական և նարկոլոգիական ծառայությունների դիմաց` 2 218.9 մլն դրամ (2012թ.` 2 087.4 մլն դրամ, 2011թ.` 1 856 մլն դրամ, 2010թ.` 1 689.8 մլն դրամ,

2009թ.՝ 1764.5 մլն դրամ), հակատուբերկուլյոզային ծառայությունների դիմաց՝ 3 484.3 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 673.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 298.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2681 մլն դրամ, 2009թ. 1588.7 մլն դրամ), ուռուցքաբանական ծառայությունների դիմաց՝ 3 391.5 մլն դրամ (2012թ.՝ 4 028.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 904.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 520 մլն դրամ, 2009թ. 713.5 մլն դրամ), ծննդոգնության ծառայությունների դիմաց՝ 10 214.8 մլն դրամ (2012թ.՝ 9 389.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 7 461 մլն դրամ, 2010թ.՝ 7 228.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 7148.7 մլն դրամ) և ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի ծառայությունների դիմաց՝ 2 783.8 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 075.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 185.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 218.9 մլն դրամ, 2009թ. 84.6 մլն դրամ):

-HC1.1.2 «Այլ ստացիոնար բուժօգնություն»՝ 40 709.4 մլն դրամ:

- HC 1.2 «Ցերեկային ստացիոնարում իրականացվող բուժօգնություն»՝ ֆինանսավորում չի իրականացվել:

- HC1.3 «Ամբուլատոր բուժօգնություն»՝ 30 401.5 մլն դրամ, որից առաջնային բուժօգնություն/բժշկական և ախտորոշիչ հիմնական ծառայություններ՝ 9 240.4 մլն դրամ, ատամնաբուժական ամբուլատոր բուժօգնություն՝ 15 308.5 մլն դրամ, բոլոր այլ մասնագիտացված բժշկական ծառայություններ՝ 3 839.1 մլն դրամ, բոլոր այլ տեսակի ամբուլատոր բուժօգնություն՝ 2 013.5 մլն դրամ:

HC1.4 Տնային պայմաններում իրականացվող բուժօգնության ծառայություններ՝ ֆինանսավորում չի իրականացվել:

2. Վերականգնողական օգնության ծառայությունների խումբ HC.2

Այս խմբի գործառույթների իրականացման արդյունքում մատուցված ծառայությունների ծավալը 2013թ. կազմել է 1 687.2մլն դրամ կամ բոլոր գործառույթների ծավալի 1.8%-ը (2012թ.՝ 2 266.4 մլն դրամ և 2.4%, 2011թ.՝ 1 234.6 մլն դրամ և 2%, 2010թ.՝ 1 728 մլն դրամ և 1.1% , 2009թ.՝ 1 471.2 մլն դրամ), որի 34%-ը կամ 574 մլն դրամը (2012թ.՝ 42.8% և 969.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 60.2% և 742.7 մլն

դրամ, 2010թ.՝ 52.5% և 906.7 մլն դրամ, 2009թ.՝ 46.1% և 678.6 մլն դրամ), ֆինանսավորվել է պետական հատվածի կողմից, որից ՀՀ առողջապահության նախարարության միջոցներից՝ 561.5 մլն դրամ (2012թ.՝ 569.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 561.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 772.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 569 մլն դրամ): ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից ֆինանսավորում չի իրականացվել (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 181.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 133.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 109.6 մլն դրամ):

Մասնավոր հատվածի կողմից ֆինանսավորումը կազմել է 1 093.2 մլն դրամ կամ ընդամենի 64.7%-ը, որն ամբողջությամբ ֆինանսավորվել է տնային տնտեսությունների կողմից (2012թ.՝ 1 277.4 մլն դրամ և 56.4%, 2011թ.՝ 491.9 մլն դրամ և 39.8%, 2010թ.՝ 821.3 մլն դրամ և 47.5%, 2009թ.՝ 792.5 մլն դրամ և 53.9%, որից տնային տնտեսությունների կողմից կատարված ուղղակի վճարումները՝ 785.8 մլն դրամ կամ ընդամենի 53.4%-ը): Տնային տնտեսությունների վճարումների ողջ ծավալը բաժին է ընկել «Ստացիոնար վերականգնողական օգնություն» ենթագործառույթին:

ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից իրականացված ֆինանսավորումն ըստ գործառույթների այս խմբի բաղադրիչների ամբողջությամբ բաժին է ընկել Ստացիոնար վերականգնողական բուժօգնությանը՝ 561.5 մլն դրամ (2012թ.՝ 969.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 561.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 755.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 529.7 մլն դրամ): 2010թ. ֆինանսավորում էր տրվել նաև ցերեկային ստացիոնարում իրականացվող վերականգնողական բուժօգնությանը՝ 17.3 մլն դրամ (2009թ.՝ 39.3 մլն դրամ):

3. Բուժքրոջական երկարաժամկետ խնամքի ծառայություններ HC.3

2013թ. այս ծառայությունների մասով, ինչպես և նախորդ 2011-2012թթ. տարիներին ֆինանսավորում չի իրականացվել: 2010թ. ֆինանսավորման ծավալը կազմել էր 11.8 մլն դրամ, որից 4.4 մլն դրամը տրամադրվել էր ՀՀ առողջապահության կողմից, 2.5 մլն դրամը մասնավոր հատվածի կողմից (ոչ առևտրային կազմակերպություններ՝ 1.8 մլն դրամ և մասնավոր/պետական

մասնակցությամբ կազմակերպություններ՝ 0.7 մլն դրամ), 4.9 մլն դրամը դրամաշնորհների և տեխնիկական օժանդակության տեսքով՝ արտաքին աշխարհի կողմից:

4. Բուժօգնության օժանդակ ծառայություններ HC.4

Այս գործառույթային խմբում մատուցված ծառայությունների ծավալը 2013թ. կազմել է 15 776.6 մլն դրամ (2012թ.՝ 18 125.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 10 483.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 11 946.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 9 949.1 մլն դրամ):

Գործառույթները ֆինանսավորվել են *պետական հատվածի* կողմից՝ 8 019.4 մլն դրամ (2012թ.՝ 8 266.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 6 388.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 5 122 մլն դրամ, 2009թ.՝ 4 926.1 մլն դրամ), *մասնավոր հատվածի* կողմից՝ 7 351.1 մլն դրամ (2012թ.՝ 9 079.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 4 084.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 6 821.3 մլն դրամ, 2009թ.՝ 5 015.3 մլն դրամ) և *մնացյալ աշխարհի* կողմից՝ 406 մլն դրամ (2012թ.՝ 779.7 մլն դրամ, 2011թ.՝ 10.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2.2 մլն դրամ, 2009թ.՝ 7.8 մլն դրամ):

Գործառույթների այս խմբի ենթաբաղադրիչների ֆինանսավորումը բաշխվել է հետևյալ կերպ.

- 4.1 *Կլինիկական լաբորատորիաների* կողմից իրականացված գործառույթների դիմաց ֆինանսավորման ծավալը կազմել է 2 931.2 մլն դրամ (2012թ.՝ 3 603.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 316.6 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2198.3 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1420.3 մլն դրամ), որից 2 910.5 մլն դրամը կամ 99%-ը իրականացվել է տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումների հաշվին:

- 4.2 *Ախտորոշիչ ծառայությունների* ամբողջական ֆինանսավորումը կազմել է 6 720.2 մլն դրամ կամ 42.6% (2012թ.՝ 7 487.2 մլն դրամ և 41.3%, 2011թ.՝ 5 056.5 մլն դրամ և 48.2%, 2010թ.՝ 6177.4 մլն դրամ և 51.7%, 2009թ.՝ 4989.7 մլն դրամ և 50.2%):

Այս ենթագործառույթի մասով իրականացված ամբողջական ֆինանսավորման ծավալից 3 164.4 մլն դրամ տրամադրվել է պետական հատվածի կողմից (2012թ.՝ 3 047.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 3 207.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 3086.2 մլն դրամ, 2009թ.՝ 3 251.1 մլն դրամ), մասնավոր հատվածի ֆինանսավորումը կազմել է 3 555.8 մլն դրամ, որն ամբողջովին կազմել են տնային տնտեսությունների ուղղակի

վճարումները (2012թ.՝ 4 439.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 848.6 մլն դրամ, 2010թ.՝ 3086.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 730.8 մլն դրամ): Արտաքին աշխարհի կողմից ֆինանսավորում չի իրականացվել (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 6.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 7.7 մլն դրամ):

- 4.3 *Պացիենտների շտապ բուժօգնություն և տեղափոխում գործառույթների* ֆինանսավորում՝ 3 184.4 մլն դրամ (2012թ.՝ 3 533.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 3 368.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 122.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 2 113.2 մլն դրամ), որից 2 969.5 մլն դրամը (2012թ.՝ 3 259.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 2 969 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 456 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 475.5 մլն դրամ) կազմել է պետական ֆինանսավորումը, իսկ 215 մլն դրամ մասնավոր ֆինանսավորումն ամբողջությամբ կազմել է տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումները (2012թ.՝ 273.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 399.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 666.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 637.7 մլն դրամ):

-4.9 *Բոլոր այլ լրացուցիչ ծառայությունների* ֆինանսավորումը կազմել է 2 940.7 մլն դրամ (2012թ.՝ 3 501.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 742.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1448.3 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1425.9 մլն դրամ), որից պետական ֆինանսավորում՝ 1 864.9 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 938.7 մլն դրամ, 2011թ.՝ 211.3 մլն դրամ, 2010թ.՝ 579.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 199.4 մլն դրամ), տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումներ՝ 669.9 մլն դրամ (2012թ.՝ 782.7 մլն դրամ, 2011թ.՝ 520.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 868.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1226.5 մլն դրամ), արտաքին աշխարհի կողմից ֆինանսավորում՝ 406.0 մլն դրամ:

5. Ամբուլատոր պացիենտներին բաշխվող բժշկական ապրանքներ HC.5

Այս խմբում ներառված գործառույթների մասով 2013թ. մատուցված ծառայությունների ծավալը կազմել է 48 360.2 մլն դրամ կամ բոլոր գործառույթների մասով իրականացված ֆինանսավորման 52%-ը (2012թ.՝ 54 598.5 մլն դրամ և 58.5%, 2011թ.՝ 52 857.1 մլն դրամ և 37.4%, 2010թ.՝ 58 191.1 մլն դրամ և 36.6%, 2009թ.՝ 33 129.1 մլն դրամ և 22.8%), և նվազումը նախորդ տարվա ցուցանիշի համեմատ 11.4% (2012թ.՝ աճ 3.3%, 2011թ.՝ նվազում 9.2%, 2010թ.՝ աճ 75.6%, 2009թ.՝ աճ 37.3%):

Ըստ գործակալների, մատուցված ծառայությունների ողջ ծավալի ֆինանսավորման բաշխվածությունը հետևյալ տեսքն ունի.

Պետական հատվածի կողմից ֆինանսավորվել է՝ 7 181.2 մլն դրամի չափով կամ ընդամենը այս խմբի ֆինանսավորման 14.8%-ը (2012թ.՝ 7 077.3 մլն դրամ և 13%, 2011թ.՝ 6 244.8 մլն դրամ և 11.8%, 2010թ.՝ 9 220.2 մլն դրամ և 15.8%, 2009թ.՝ 4 376 մլն դրամ և 13.2%): Պետական հատվածում ՀՀ առողջապահության նախարարության ֆինանսավորումը կազմել է 5 318.9 մլն դրամ կամ պետական ֆինանսավորման 74.1%-ը (2012թ.՝ 5 989.4 մլն դրամ և 84.6%, 2011թ.՝ 5 169.8 մլն դրամ և 84.3%, 2010թ.՝ 8 028.2 մլն դրամ և 87%, 2009թ.՝ 3 286.8 մլն դրամ և 75.1%), ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությանը՝ 939.9 մլն դրամ կամ 13.1%-ը (2012թ.՝ 986.9 մլն դրամ և 13.9%, 2011թ.՝ 964.8 մլն դրամ և 15.7%, 2010թ.՝ 1 090.4 մլն դրամ և 13.5%, 2009թ.՝ 987.6 մլն դրամ և 22.6%): ՀՀ ազգային անվտանգության ծառայության և ՀՀ ոստիկանության կողմից իրականացված ֆինանսավորումը կազմել է, համապատասխանաբար, 599.3 մլն դրամ և 60.2 մլն դրամ (2012թ.՝ 27.7 մլն դրամ և 73.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 27.9 մլն դրամ և 82.2 մլն դրամ, 2010-2009թթ.՝ 27.9 մլն դրամ և 73.7 մլն դրամ), իսկ պաշտպանության նախարարության կողմից՝ 263 մլն դրամ:

Պետական ֆինանսավորումն իրականացվել է գործառույթների այս խմբի «Դեղորայք և ոչ երկարատև օգտագործման այլ ապրանքներ» խմբի «Դեղատոմսով բաց թողնվող դեղորայք» գործառույթի մասով՝ 5 169.3 մլն դրամ, «Թերապևտիկ հարմարանքներ և բժշկական նշանակության երկարատև օգտագործման այլ ապրանքներ» բաղադրիչի մասով՝ 2 071.8 մլն դրամ, որից «Օրթոպեդիկ հարմարանքներ և այլ պրոթեզներ» ենթաբաղադրիչ՝ 81.8 մլն դրամ, «Լսողական հարմարանքներ»՝ 81.6 մլն դրամ, «Բժշկական տեխնիկական հարմարանքներ»՝ 858.2 մլն դրամ, «Բոլոր այլ բժշկական ապրանքներ»՝ 1 050.2 մլն դրամ:

Մասնավոր հատվածի ֆինանսավորումը կազմել է 41 119.1 մլն դրամ, որն ամբողջովին ֆինանսավորվել է տնային տնտեսությունների ենթախմբի կողմից (2012թ.՝ 41 348.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 39 096.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 45 208.9 մլն դրամ 2009թ.՝ 28 752.8 մլն դրամ):

Մնացած աշխարհի կողմից իրականացվել է 60 մլն դրամի (2012թ.՝ 6 173.0 մլն դրամ, 2011թ.՝ 7 515.6 մլն դրամ, 2010թ.՝ 3762 մլն դրամ, 2009թ.՝ 0.6 մլն դրամ) ֆինանսավորում:

6. Հիվանդությունների կանխարգելում և հասարակական առողջապահության ծառայություններ HC.6

Այս խմբում ներառված գործառույթների մասով մատուցված ծառայությունների ծավալը 2013թ. կազմել է 8 610.9 մլն դրամ (2012թ.՝ 6 079.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 5 608.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 5 738 մլն դրամ, 2009թ.՝ 6 762.8 մլն դրամ), որը ֆինանսավորվել է պետական հատվածի կողմից՝ 6 250.8 մլն դրամ կամ ընդամենը ֆինանսավորման 72.6%-ը (2012թ.՝ 3 806.2 մլն դրամ և 62.6%, 2011թ.՝ 4 301.4 մլն դրամ և 76.7%, 2010թ.՝ 4 212.6 մլն դրամ և 73.4%, 2009թ.՝ 4 175.7 մլն դրամ և 61.7%), որից ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից իրականացված ֆինանսավորումը՝ 6 201.1 մլն դրամ (2012թ.՝ 3 706.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 4 073.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 4 092.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 4 088.7 մլն դրամ, իսկ ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարության կողմից իրականացված ֆինանսավորումը 2011թ.՝ 128.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 120 մլն դրամ, 2009թ.՝ 87 մլն դրամ), TBD ֆինանսավորումը՝ 49.7 մլն դրամ:

Մասնավոր հատվածի կողմից ֆինանսավորվել է 12.3% կամ 1 063 մլն դրամ (2012թ.՝ 20.4% և 1 242.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 16.3% և 913.6 մլն դրամ, 2010թ.՝ 26.6% և 1 525.4 մլն դրամ), որն ամբողջությամբ ֆինանսավորվել է տնային տնտեսությունների կողմից: 2009թ. ֆինանսավորումը կազմել էր 2 356.1 մլն դրամ կամ ընդամենի 34.8%, որից 1 382.3 մլն դրամը կազմել են տնային տնտեսությունների ուղղակի վճարումները, իսկ 973.8 մլն դրամը՝ ոչ առևտրային կազմակերպությունների կողմից տրամադրված ֆինանսական միջոցները:

«Մնացյալ աշխարհի» կողմից 2013թ. գործառույթների այս խմբի մասով իրականացվել է 15.1% կամ 1 297.1 մլն դրամի ֆինանսավորում (2012թ.՝ 17% և

1 031.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 7% և 393.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 0, 2009թ.՝ 3.5% և 231 մլն դրամ):

Գործառույթների ֆինանսավորման ու մատուցված ծառայությունների բաշխումն ըստ ենթաբաղադրիչների հետևյալ պատկերն է ներկայացնում.

6.1 Մոր և մանկան առողջություն – ՀՀ առողջապահության նախարարություն՝ 1 349.3 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 254.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 237.3 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 105.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 040.2 մլն դրամ), մասնավոր հատվածից տնային տնտեսություններկատարված վճարումների ողջ ծավալը՝ 1 063 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 242.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 913.6 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 525.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 382.3 մլն դրամ) և «Մնացած աշխարհ»՝ 1 221.8 մլն դրամ (2012թ.՝ 252 մլն դրամ, 2011թ.՝ 57.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 0, 2009թ.՝ 42.0 մլն դրամ):

6.2 Բժշկական ծառայություններ դպրոցներում – ՀՀ առողջապահության նախարարություն՝ 419.0 մլն դրամ (2012թ.՝ 450.6 մլն դրամ, 2011թ.՝ 419.0 մլն դրամ, 2010թ.՝ 410.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 393.4 մլն դրամ):

6.3 Տարափոխիկ հիվանդությունների կանխարգելում – ՀՀ առողջապահության նախարարություն՝ 1 115.9 մլն դրամ (2012թ.՝ 884.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 2 416.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 576.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 2 655 մլն դրամ) և «Մնացած աշխարհ»՝ ֆինանսավորում չի իրականացվել (2012թ.՝ 559.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 335.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 132.7 մլն դրամ, 2009թ.՝ 114.2 մլն դրամ):

6.4 Ոչ տարափոխիկ հիվանդությունների կանխարգելում – ՀՀ առողջապահության նախարարություն՝ ֆինանսավորում չի իրականացվել (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 0, 2009թ.՝ 0):

6.5 Առողջության պահպանումը արտադրությունում՝ 0 (2012թ.՝ 0, ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարություն 2011թ.՝ 128.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 120 մլն դրամ, 2009թ.՝ 87 մլն դրամ):

6.9 Հասարակական առողջապահության մնացած բոլոր այլ ծառայություններ – պետական այլ ֆինանսավորում՝ 3 366.6 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 070.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 99.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 0), TBD՝ 49.7 մլն դրամ, «Մնացած աշխարհ»՝ 75.3 մլն դրամ (2012թ.՝ 8.6 մլն դրամ):

7. Առողջապահության և բժշկական ասպահովագրության կառավարում HC.7

Այս խմբում ներառված գործառույթների մասով մատուցված ծառայությունների ծավալն ու համապատասխան ֆինանսավորումը կազմել է 1 230.6 մլն դրամ (2012թ.՝ 806.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 2 958.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 293.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 225.8 մլն դրամ), որը ամբողջությամբ (2012թ.՝ 80% և 1 444.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 85.6% և 2 532.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 89.2% և 2 047.2 մլն դրամ, 2009թ.՝ 99% և 1 213.9 մլն դրամ), ֆինանսավորվել է պետական հատվածի (ՀՀ առողջապահության նախարարություն) կողմից և ուղղվել է «Առողջապահության ընդհանուր պետական կառավարում» գործառույթին:

Մասնավոր հատված գործակալի կողմից ֆինանսավորում չի իրականացվել: 2013թ. «Մնացյալ աշխարհի» կողմից՝ նույն գործառույթի մասով ֆինանսավորում չի իրականացվել (2012թ.՝ 362.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 426.3 մլն դրամ, 2010թ.՝ 162.7 մլն դրամ, 2009թ.՝ 11.9 մլն դրամ):

8. Ըստ տեսակի չդասակարգված առողջապահական այլ ծախսեր HC.nsk

Այս խմբում ներառված գործառույթների մասով մատուցված ծառայությունների մասով, ինչպես և 2011-2012թթ., ֆինանսավորում չի իրականացվել: 2010թ. ֆինանսավորման ծավալը կազմել էր 1 360.2 մլն դրամ (2009թ.՝ 415.7 մլն դրամ), որը ֆինանսավորվել էր պետական հատվածի ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից: 2009թ. ֆինանսավորման հիմնական մասը կատարվել էր ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից՝ 379.5 մլն դրամ:

9. Առողջապահության հետ կապված գործառույթներ HC.R.1-5

Առողջապահական ծառայություններ մատուցող հաստատությունների կապիտալի ձևավորում HC.R.1

Այս խմբում ներառված գործառույթների մասով մատուցված ծառայությունների և համապատասխան ֆինանսավորման ծավալը 2013թ. կազմել

է 1 641.2 մլն դրամ (2012թ.՝ 6 813.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 6 696.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 7 342.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 16 987.7 մլն դրամ), իսկ ծավալը նախորդ տարվա ցուցանիշի համեմատ նվազել է մոտ 75.9%-ով:

Ըստ գործակալների՝ **պետական հատվածի** կողմից ֆինանսավորվել է՝ 1 484.7 մլն դրամ կամ ընդամենի 90.5%-ը (2012թ.՝ 4 740.2 մլն դրամ և 69.6%, 2011թ.՝ 4 584.4 մլն դրամ և 68.5%, 2010թ.՝ 6 476.7 մլն դրամ և 88.2%, 2009թ.՝ 12 318.4 մլն դրամ և 72.5%), որից ՀՀ Առողջապահության նախարարության կողմից իրականացված ֆինանսավորումը՝ 1 484.7 մլն դրամ (2012թ.՝ 3 798.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 3 540.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 5 075.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 11 052.9 մլն դրամ): Ի տարբերություն նախորդ տարիների, ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից ֆինանսավորում չի իրականացվել (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 0 դրամ, 2009թ.՝ 25.5 մլն դրամ), ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կողմից ֆինանսավորում չի իրականացվել (2012թ.՝ 941.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 043.6 մլն դրամ, 2010թ.՝ 935.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 659.7 մլն դրամ):

Մասնավոր հատվածից, ինչպես և 2011-2012թթ., ֆինանսավորում չի եղել: 2010թ. ֆինանսավորումը կազմել էր 293.8 մլն դրամ կամ ընդամենի 4%-ը (2009թ.՝ 2 069.9 մլն դրամ և 12.2%):

Մնացյալ աշխարհի կողմից ֆինանսավորումն իրականացվել է 156.5 մլն դրամի չափով (2012թ.՝ 2 073.6 մլն դրամ, 2011թ.՝ 2 112.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 572.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 2 599.7 մլն դրամ):

Գործառույթների այս խմբում «Առողջապահական ծառայություններ մատուցող հաստատությունների կապիտալի ձևավորում/ներգրավում» *HC.R.1* բաղադրիչին ֆինանսավորում չի հատկացվել (2012թ.՝ 3 044.7 մլն դրամ և 44.7%, 2011թ.՝ 5 589.8 մլն դրամ և 83.5%, 2010թ.՝ 6 119.1 մլն դրամ և 83.3%, 2009թ.՝ 16 023.5 մլն դրամ և 94.3%)

Մասնավոր հատվածի կողմից ֆինանսավորում չի իրականացվել (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 253.8 մլն դրամ և 4.1%, 2009թ.՝ 2 054.4 մլն դրամ):

«Մնացյալ աշխարհի» կողմից տրամադրված ֆինանսական միջոցների ծավալը կազմել է 156.5 մլն դրամ (2012թ.՝ 502.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 2 049 մլն դրամ, 2010թ.՝ 494.2 մլն դրամ, 2009թ.՝ 2 310.4 մլն դրամ):

HC.R.2 «Առողջապահական անձնակազմի կրթություն և ուսուցում» գործառույթների մասով իրականացված ֆինանսավորման ծավալը կազմել է 378 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 803.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 098.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 108.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 756.6 մլն դրամ), որից 275.9 մլն դրամը՝ ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից, 102.2 մլն դրամի չափով ֆինանսավորում տրամադրվել է մնացած աշխարհի կողմից (2012թ.՝ 479.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 55.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 63.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 96.9 մլն դրամ), իսկ ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կողմից ֆինանսավորում չի իրականացվել (2012թ.՝ 941.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 935.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 659.7 մլն դրամ):

HC.R.3 գործառույթների «Առողջապահության համակարգում իրականացվող հետազոտությունների և մշակումների ծախսեր» բաղադրիչի մասով իրականացված ֆինանսավորման ծավալը կազմել է 1 625.8 մլն դրամ, որից 54.3 մլն դրամը տրամադրվել է արտաքին աշխարհի կողմից (2012թ.՝ 1 351.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 8.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 115.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 207.6 մլն դրամ), 571.4 մլն դրամը՝ ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից (2012թ.՝ 260.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 93.1 մլն դրամ), 8 մլն դրամը մասնավոր հատվածի ոչ առևտրային կազմակերպությունների և մասնավոր ձեռնարկությունների կողմից (2009թ.՝ 15.2 մլն դրամ), իսկ 14.8 մլն դրամը՝ «Մնացյալ աշխարհ» գործակալի կողմից (2009թ.՝ 192.4 մլն դրամ):

10.Ըստ տեսակի չդասակարգված ծախսեր HC.R nsk

Ըստ տեսակի չդասակարգված ծախսերի մասով 2013թ. ֆինանսավորում չի իրականացվել (2012թ.՝ 60.6 մլն դրամ, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 0, 2009թ.՝ 1 550.9 մլն դրամ): 2009թ. ֆինանսավորումն ամբողջովին իրականացվել էր պետական

հատվածի ՀՀ առողջապահության նախարարություն (227.1 մլն դրամ) և ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն (1 323.8 մլն դրամ) ենթագործակալների կողմից:

Ամփոփելով Առողջապահության ազգային հաշիվների «Ֆինանսական գործակալներ և գործառույթներ» հաշվի տվյալները՝ արձանագրում ենք հետևյալը.

1. Ֆինանսական գործակալների ֆինանսավորումը 2013թ. կազմել է **170 327.3 մլն դրամ** (2012թ.՝ 178 068.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 141 402.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 159 086.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 145 313.3 մլն դրամ), որից.

1.1 Պետական հատված՝ **62 670.4 մլն դրամ** (2012թ.՝ 67 332.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 63 200.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 62 743.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 62 709 մլն դրամ),

1.2 Մասնավոր հատված՝ **94 646.6 մլն դրամ** (2012թ.՝ 99 197.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 67 044.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 91 373.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 79 666 մլն դրամ),

1.3 Մնացյալ աշխարհ՝ **13 010.3 մլն դրամ** (2012թ.՝ 11 538.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 11 157.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 4 969.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 2 938.3 մլն դրամ):

2. Իրականացված գործառույթների ընդհանուր ծավալը 2013թ. կազմել է **170 327.3 մլն դրամ** (2012թ.՝ 178 068.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 141 402.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 159 086.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 145 313.3 մլն դրամ), որից.

2.1 Բժշկական օգնության ծառայություններ՝ **93 020.5 մլն դրամ** (2012թ.՝ 88 317.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 61 563.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 70 475.3 մլն դրամ, 2009թ.՝ 73 524.9 մլն դրամ),

2.2 Վերականգնողական օգնության ծառայություններ՝ **1 687.2 մլն դրամ** (2012թ.՝ 2 266.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 234.6 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 728 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 471.2 մլն դրամ),

2.3 Բուժքույրական երկարաժամկետ խնամքի ծառայություններ՝ **0**, (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 11.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 296 մլն դրամ),

- 2.4 Բուժօգնության օժանդակ ծառայություններ՝ 15 776.6 մլն դրամ (2012թ.՝ 18 125.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 10 483.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 11 946.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 9 949.1 մլն դրամ),
- 2.5 Ամբուլատոր պացիենտներին բաշխվող բժշկական օգնություն՝ 48 360.2 մլն դրամ (2012թ.՝ 54 598.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 53 801.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 58 191.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 33 129.1 մլն դրամ),
- 2.6 Հիվանդությունների կանխարգելում և հասարակական առողջապահության ծառայություններ՝ 8 610.9 մլն դրամ (2012թ.՝ 6 079.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 5 608.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 5 738 մլն դրամ, 2009թ.՝ 6 762.8 մլն դրամ),
- 2.7 Առողջապահության և բժշկական ապահովագրության կառավարում՝ 1 230.6 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 806.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 2 958.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 293.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 225.8 մլն դրամ),
- 2.8 Ըստ տեսակի չդասակարգված առողջապահական այլ ծախսեր՝ 0 (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 1 360.2 մլն դրամ, 2009թ.՝ 415.7 մլն դրամ),
- 2.9 Առողջապահության հետ կապված գործառույթներ, HCR 1-5՝ 1 641.2 մլն դրամ (2012թ.՝ 6 813.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 6 696.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 7 342.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 16 987.8 մլն դրամ),
- 2.9.1 *Առողջապահական ծառայություններ մատուցող հաստատությունների կապիտալի ձևավորում՝ 0* (2012թ.՝ 3 044.7 մլն դրամ, 2011թ.՝ 5 589.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 6 119.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 16 023.5 մլն դրամ),
- 2.9.2 *Անձնակազմի կրթություն և ուսուցում՝ 378 մլն դրամ* (2012թ.՝ 1 803.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 098.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 108.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 756.6 մլն դրամ),
- 2.9.3 *Առողջապահության համակարգում իրականացվող հետազոտությունների և մշակումների ծախսեր՝ 625.8 մլն դրամ* (2012թ.՝ 1 351.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 8.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 115.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 207.6 մլն դրամ),

2.9.4 Մանրամթերքի ու ջրի որակի, ինչպես նաև հիգիենայի կանոնների վերահսկողություն՝ 637.4 մլն դրամ (2012թ.՝ 614.6 մլն դրամ, նախորդ տարիներին՝ 0):

2.10 Ըստ տեսակի չդասակարգված ծախսեր՝ 0 (2012թ.՝ 60.6 մլն դրամ, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 0, 2009թ.՝ 1 550.9 մլն դրամ):

4.1.4. Մատակարարներ և Ֆունկցիաներ (գործառույթներ) (ՄxՖ) հաշիվ

Դիտարկելով Առողջապահության ազգային հաշիվների Մատակարարներ և Ֆունկցիաներ հաշվի տվյալները՝ արձանագրում ենք հետևյալը.

1. Ֆինանսական գործակալների ֆինանսավորած և Մատակարարների կողմից մատուցված ծառայությունների ընդհանուր ծավալը 2012թ. կազմել է **170 327.3 մլն դրամ** (2012թ.՝ 178 068.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 141 402.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 159 086.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 145 313.3 մլն դրամ), որից.

1.1 Հիվանդանոցների խումբ՝ **70 264.5 մլն դրամ** (2012թ.՝ 70 489.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 54 618.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 60 450.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 59 060.9 մլն դրամ), որից.

- *բազմապրոֆիլ հիվանդանոցներ՝ 47 106.5 մլն դրամ* (2012թ.՝ 52 215.9 մլն դրամ, 2011թ.՝ 37 066.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 41 908.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 43 358.3 մլն դրամ),

- *հոգեբուժական հիվանդանոցներ և նարկոլոգիական դիսպանսերներ՝ 2 476 մլն դրամ* (2012թ.՝ 2 385.6 մլն դրամ, 2011թ.՝ 2 392.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 067.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 2 212.6 մլն դրամ),

- *մասնագիտացված հիվանդանոցներ՝ 18 709.3 մլն դրամ* (2012թ.՝ 16 992.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 12 896.3 մլն դրամ, 2010թ.՝ 13 795.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 11 317.9 մլն դրամ),

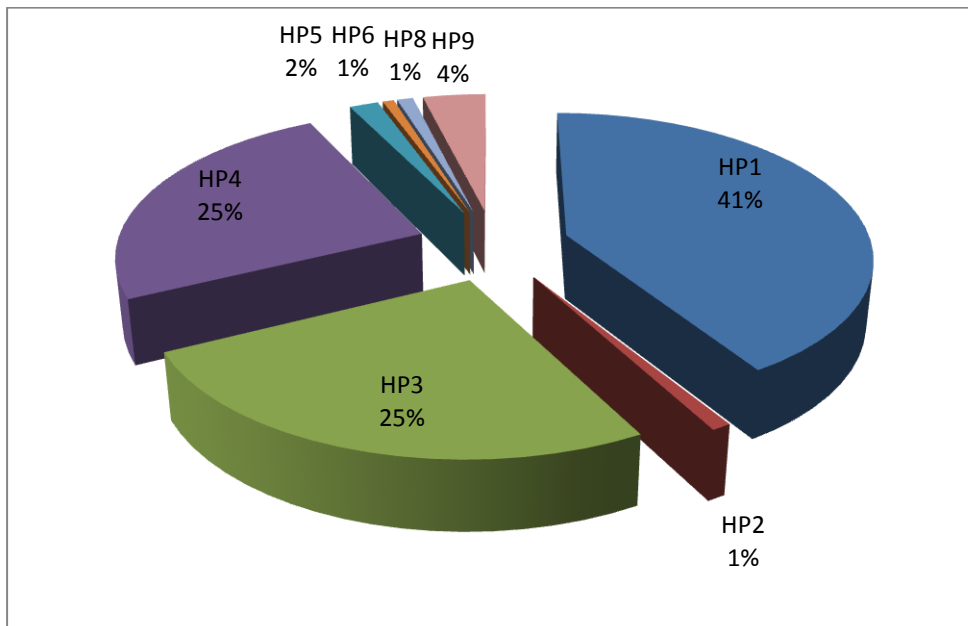
- *ոչ ալոպատիկ հիվանդանոցներ՝ 669.9 մլն դրամ* (2012թ.՝ 782.7 մլն դրամ, 2011թ.՝ 520.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 868.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 226.5 մլն դրամ),

- *առողջարաններ/սանատորիաներ՝ 1 302.8 մլն դրամ* (2012թ.՝ 1 868.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 701.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 189.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 945.5 մլն դրամ):

1.2 Բուժքույրական երկարաժամկետ խնամքի ծառայություններ՝ **1 449.4 մլն դրամ** (2012թ.՝ 1 832.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 1 376.7 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 345.3 մլն դրամ),

- 1.3 Ամբուլատոր բժշկական ծառայություններ մատակարարների խումբ՝ 43 914.9 մլն դրամ (2012թ.՝ 48 836.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 31 066.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 37 883.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 32 804.8 մլն դրամ),
- 1.4 Դեղագործական և բժշկական նշանակության ապրանքների մատակարարների խումբ՝ 42 595.1 մլն դրամ (2012թ.՝ 42 602.6 մլն դրամ, 2011թ.՝ 39 096.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 43 277.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 28 752.8 մլն դրամ),
- 1.5 Հասարակական առողջության ծրագրերի իրականացում՝ 3 104.8 մլն դրամ (2012թ.՝ 5 923.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 4 402.3 մլն դրամ, 2010թ.՝ 11 517.2 մլն դրամ, 2009թ.՝ 5 084.2 մլն դրամ),
- 1.6 Առողջապահության կառավարում և ապահովագրություն՝ 1 181 մլն դրամ (2012թ.՝ 4 976.7 մլն դրամ, 2011թ.՝ 10 104.2 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 067.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 7 839.6 մլն դրամ),
- 1.7 Առողջապահության բնագավառի բոլոր այլ կառավարողներ՝ 0 (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 37.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 0, 2009թ.՝ 0),
- 1.8 Առողջապահության հետ կապված ծառայություններ մատակարարների խումբ՝ 1 781.3 մլն դրամ (2012թ.՝ 3 346 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 052.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 488.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 3 101.5 մլն դրամ),
- 1.9 Մնացյալ աշխարհ՝ 6 036.3 մլն դրամ (2012թ.՝ 60.6 մլն դրամ, 2011թ.՝ 964.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 26.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 4 772.5 մլն դրամ),
- 1.10 Ըստ տեսակների չդասակարգված մատակարարներ՝ 0 (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 60.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 0, 2009թ.՝ 2 551.7 մլն դրամ):

Գծապատկեր 18. Մատակարարներ և Ֆունկցիաներ (գործառույթներ) (ՄxՖ)հաշիվ

Աղբյուրը՝ ԱԱՀ աղյուսակներ:

Շարունակելով դիտարկել Առողջապահության ազգային հաշիվների Մատակարարներ և Ֆունկցիաներ հաշվի տվյալները՝ արձանագրում ենք, որ հիմնական դերակատարումը կամ մոտ 41 տոկոսը կազմել է Հիվանդանոցների խումբը, երկրորդ հորիզոնականը՝ Ամբուլատոր բժշկական ծառայություններ մատակարարների խումբն է՝ մոտ 26 տոկոս, երրորդ խոշոր դերակատարը՝ Դեղագործական և բժշկական նշանակության ապրանքների մատակարարների խումբն է՝ 25 տոկոս:

2. Իրականացված գործառույթների ընդհանուր ծավալը 2013թ. կազմել է **170 327.3 մլն դրամ** (2012թ.՝ 178 068.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 141 402.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 159 086.9 մլն դրամ, 2009թ.՝ 145 313.3 մլն դրամ), որից.

- 2.1 Բժշկական օգնության ծառայություններ՝ 93 020.5 մլն դրամ (2012թ.՝ 93 398.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 61 563.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 70 475.3 մլն դրամ, 2009թ.՝ 73 524.9 մլն դրամ),
- 2.2 Վերականգնողական օգնության ծառայություններ՝ 1 687.2 մլն դրամ (2011թ.՝ 2 266.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 234.6 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 728 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 471.2 մլն դրամ),
- 2.3 Բուժքույրական երկարաժամկետ խնամքի ծառայություններ՝ 0, (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 11.8 մլն դրամ, 2009թ.՝ 296 մլն դրամ),
- 2.4 Բուժօգնության օժանդակ ծառայություններ՝ 15 776.6 մլն դրամ (2012թ.՝ 18 125.2 մլն դրամ, 2011թ.՝ 10 483.4 մլն դրամ, 2010թ.՝ 11 946.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 9 949.1 մլն դրամ),
- 2.5 Ամբուլատոր պացիենտների բաշխվող բժշկական օգնություն՝ 48 360.2 (2012թ.՝ 54 598.5 մլն դրամ, 2011թ.՝ 53 801.1 մլն դրամ, 2010թ.՝ 58 191.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 33 129.1 մլն դրամ),
- 2.6 Հիվանդությունների կանխարգելում և հասարակական առողջապահության ծառայություններ՝ 8 610.9 մլն դրամ (2011թ.՝ 6 079.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 5 608.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 5 738 մլն դրամ, 2009թ.՝ 6 762.8 մլն դրամ),
- 2.7 Առողջապահության և բժշկական ապահովագրության կառավարում՝ 1 230.6 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 806.4 մլն դրամ, 2011թ.՝ 2 958.5 մլն դրամ, 2010թ.՝ 2 293.5 մլն դրամ, 2009թ.՝ 1 225.8 մլն դրամ),
- 2.8 Ըստ տեսակի չդասակարգված առողջապահական այլ ծախսեր՝ 0, (2012թ.՝ 0, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 1 360.2 մլն դրամ, 2009թ.՝ 415.7 մլն դրամ),
- 2.9 Առողջապահության հետ կապված գործառույթներ, HCR 1-5՝ 1 641.2 մլն դրամ (2012թ.՝ 6 813.8 մլն դրամ, 2011թ.՝ 6 696.9 մլն դրամ, 2010թ.՝ 7 342.6 մլն դրամ, 2009թ.՝ 16 987.8 մլն դրամ),
- 2.9.1 *Առողջապահական ծառայություններ մատուցող հաստատությունների կապիտալի ձևավորում՝ 0* (2012թ.՝ 3 044.7 մլն դրամ, 2011թ.՝ 5 589.8 մլն դրամ, 2010թ.՝ 6 119.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 16 023.5 մլն դրամ),

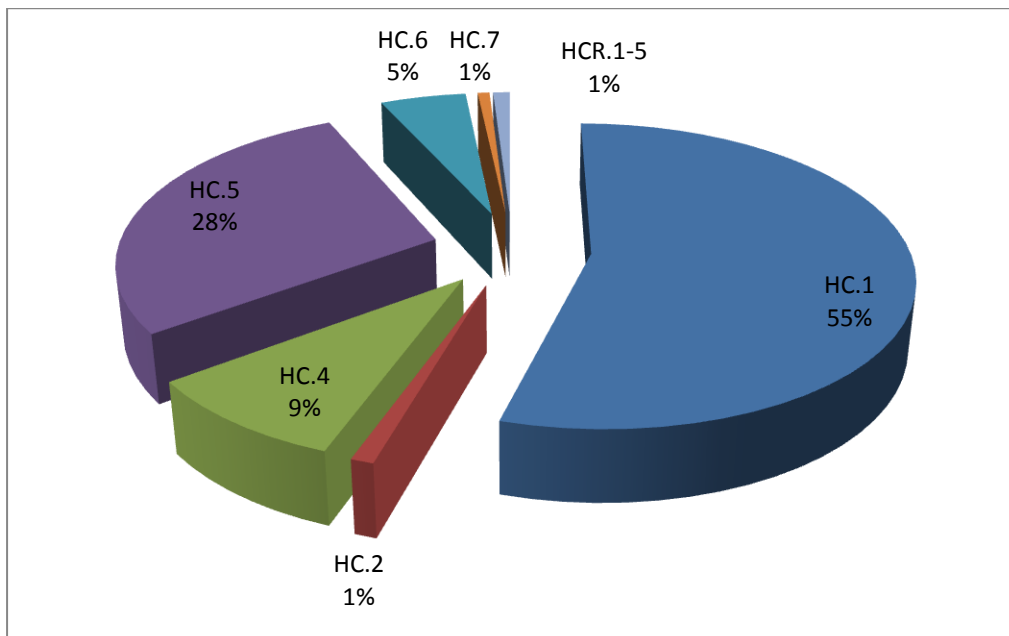
2.9.2 Անձնակազմի կրթություն և ուսուցում՝ 378,0 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 803.1 մլն դրամ, 2011թ.՝ 1 098.7 մլն դրամ, 2010թ.՝ 1 108.1 մլն դրամ, 2009թ.՝ 756.6 մլն դրամ),

2.9.3 Առողջապահության համակարգում իրականացվող հետազոտությունների և մշակումների ծախսեր՝ 625.8 մլն դրամ (2012թ.՝ 1 351.3 մլն դրամ, 2011թ.՝ 8.4 մլն դրամ 2010թ.՝ 115.4 մլն դրամ, 2009թ.՝ 207.6 մլն դրամ),

2.9.4 Մենդամթերքի ու ջրի որակի, ինչպես նաև հիգիենայի կանոնների վերահսկողություն՝ 637.4 մլն դրամ:

2.10 Ըստ տեսակի չղասակարգված ծախսեր՝ 0 (2012թ.՝ 60.6 մլն դրամ, 2011թ.՝ 0, 2010թ.՝ 0, 2009թ.՝ 1 550.9 մլն դրամ):

Գծապատկեր 19. Գործառույթների ընդհանուր ծավալը 2012թ., տոկոս

Աղբյուրը՝ ՄԱՀ աղյուսակներ:

Ա Ռ Ա Ջ Ն Ա Հ Ե Ր Թ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն Ն Ե Ր Ա Պ Ա Գ Ա Յ Ի Հ Ա Մ Ա Ր

Ամբողջ աշխարհում առողջապահական համակարգերն շարունակում են զարգանալ: Փոփոխվում են առողջապահության քաղաքականության գերակայությունները, համակարգում սկսում են գործել առավել կատարելագործված կառավարման և կազմակերպման մեթոդներ, ավելի բարդ ֆինանսավորման մեխանիզմներ ուստի անհրաժեշտություն է առաջացել առողջապահական ծառայությունների վերաբերյալ առավել մանրամասն և հասանելի տեղեկատվության հավաքագրման: Առողջապահության հաշիվները նույնպես պետք է ինտեգրված գործեն այս զարգացումներին և կանխատեսեն մոտ ապագայի միտումները:

Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության (World Health Organization), Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպության (Organization for Economic Cooperation and Development), Եվրոմիության վիճակագրական ծառայության (European Statistics) համատեղ ուժերով մշակվել է Առողջապահության հաշիվների համակարգի մեթոդաբանությունը (A System of Health Accounts, 2011 Edition), որը միջազգայնորեն ստանդարտացված առողջապահական համակարգի ծախսերի գնահատման մեթոդաբանություն է:

Առողջապահության հաշիվների համակարգը (System of Health Accounts) ներկայացնում է առողջապահական ապրանքների և ծառայությունների սպառման հետ կապված ֆինանսական հոսքերի համակարգված նկարագրությունը: Նրանց ուղղակի նպատակն է նկարագրել առողջապահության համակարգի ծախսերը:

Ավելի ու ավելի շատ երկրներ շարունակում են հաշվարկել ու վերլուծել Առողջապահության հաշիվները, աճում են վերլուծաբանների, քաղաքական գործիչների և հանրության կողմից ակնկալիքները, կա ավելի բազմաբովանդակ տեղեկատվության պահանջ, որը կարող է ձեռքբերվել առողջապահական ծախսերի՝ այժմ ավելի հասանելի տվյալների բազայի միջոցով:

Առողջապահության հաշիվները, այլ վիճակագրական տվյալների հետ մեկտեղ, ապահովում են բարելավված վերլուծական գործիքներ՝

առողջապահական համակարգի կատարարողականը վերահսկելու և գնահատելու համար: Առաջնահերթություններից մեկն է մշակել հուսալի, ժամանակին համընթաց տվյալներ, որ համեմատելի են տարբեր երկրներում և ժամանակի ընթացքում: Սա անհրաժեշտ է առողջապահական ծախսերի և դրանք ուղորդող գործոնների միտումներին հետևելու համար, ինչը կարող է իր հերթին օգտագործվել այն տարբեր երկրներում համեմատելու և ապագա կանխատեսման համար:

Առողջապահության հաշիվները օգտագործվում են երկու ուղղությամբ՝ **միջազգային**, որտեղ շեշտը դրվում է միջազգայնորեն համեմատելի ծախսերի տվյալների ընտրության վրա, և **ազգային**, որտեղ ավելի մանրամասն են վերլուծվում առողջապահության ծախսերը, և շեշտը դրվում է ժամանակի ընթացքում համադրելի համեմատության վրա:

Նոր մեթոդաբանությունը հիմնված է ինչպես Առողջապահության Հաշիվների Համակարգի հայեցակարգային, այնպես էլ կիրառական հնարավորությունների վրա: Մեծ կարևորություն է տրվում քաղաքականության արդիականությանը, իրատեսականությանը և կայունությանը:

Առողջապահության հաշիվների համակարգը SHA 2011-ը ներկայացնում է մի շարք բարեփոխումներ՝ SHA 1.0-ի համեմատ: Չնայած այն պահպանում է եռաչափ հարաբերակցությունը, որն ընկած է Առողջապահության Հաշիվների Համակարգի և նրա՝ առողջապահության և երկարաժամկետ բուժօգնության ծախսերի նկարագրության հիմքում, այն է՝ ինչ սպառվում է, մատակարարվել և ֆինանսավորվել է, այնուամենայնիվ, SHA 2011-ը առաջարկում է ֆունկցիոնալ դասակարգման ավելի ամբողջական լուսաբանում այնպիսի ոլորտներում, ինչպիսին է կանխարգելումը և երկարաժամկետ բուժօգնությունը, առողջապահության մատակարարների ավելի ճշգրիտ պատկեր՝ սերտ կապերով ստանդարտ արդյունաբերական դասակարգման հետ, և առողջապահության ոլորտում ֆինանսավորմանը հետևելու համար ճշգրիտ մոտեցում՝ օգտագործելով ֆինանսավորման սխեմաների նոր դասակարգումը:

Առողջապահության հաշիվների համակարգը SHA 2011-ը, ինչպես և SHA 1.0-ը, հիմնված լինելով առողջապահական ծախսերի եռաչափ մոտեցման վրա,

նունայես զարգացնում է երեք վերլուծական հաշվողական միջոցներ՝ **առողջապահության սպառման, ապահովման և ֆինանսավորման ինտերֆեյսներ**, որոնք թույլ են տալիս երկրներին կենտրոնանալ ազգային առողջապահության քաղաքականության որոշակի ոլորտներում:

Առողջապահության հաշիվների համակարգ (SHA) 2011-ը մշակում է առողջապահության ֆինանսավորման ինտերֆեյսը, որպեսզի թույլ տա չափելի գնահատել ֆինանսների մոբիլիզացումը, կառավարումն ու օգտագործումը, այդ թվում՝ **ֆինանսավորման մեխանիզմների (Financing schemes), ինստիտուցիոնալ միավորների (Financing agents) և եկամուտների ֆինանսավորման մեխանիզմների (Revenues of financing schemes) համակարգված գնահատմամբ:**

Արտադրության ինտերֆեյսը առանձին դիտարկում է կապիտալի ձևավորումը՝ ընթացիկ առողջապահական ծախսերի և առողջապահության համակարգում կապիտալ ծախսերի միջև կապերի վերաբերյալ անցյալի որոշ երկրամաստություններից խուսափելու համար: Սպառողի առողջության ինտերֆեյսը հատկապես ուսումնասիրության և ֆունկցիոնալ չափողականության հետագա վերլուծության հենակետն է, քանի որ այն օգնում է ուսումնասիրել առողջապահական ծախսերի դասակարգումն ըստ շահառուների հատկանիշների, ինչպիսին են **հիվանդությունը, տարիքը, սեռը, սոցիալ-տնտեսական կարգավիճակը:**

SHA 2011-ի չափողականության և դասակարգման սահմանման ուղեցուցային սկզբունքներն են արդիականությունը և առողջապահական վերլուծական նպատակների համար օգտակարությունը, համապատասխանությունը առկա ստանդարտներին և բարելավված կապը Ազգային հաշիվների համակարգի (ԱՀՀ) հետ: SHA 2011-ի համար ելակետ է հանդիսանում ծառայությունների և ապրանքների սպառումը երկրի կամ տարածաշրջանի ռեզիդենտների կողմից: Սա ազդում է դասակարգման կառուցվածքի վրա այն իմաստով, որ համակարգի նկարագրման ժամանակ առաջնահերթությունը տրվում է ռեզիդենտների կողմից վերջնական սպառմանը, ոչ թե արտադրությանը:

Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության (World Health Organization), ԱՄՆ ՄԶԳ (USAID), Աբթ միջազգային խորհրդատվական կազմակերպության (Abt. Association), Պրոգնոզ (Prognoz) կազմակերպությունների համատեղ ջանքերով մշակվել է Առողջապահության հաշիվների համակարգի կազմման էլեկտրոնային գործիքը **SHA Production Tool SHA 2011 (English)**, որը **հնարավորություն է տալիս կազմավորել** Առողջապահության հաշիվների տվյալների բազա:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Guide to producing National Health Accounts, WB, WHO, USAID
2. Հայաստանի սոցիալական պատկերը և աղքատությունը, վիճակագրական վերլուծական զեկույց, ըստ 2013թ-ի տնային տնտեսությունների կենսամակարդակի ամբողջացված հետազոտության արդյունքների, ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայություն:
3. Հայաստանի ժողովրդագրական ժողովածու 2014, ՀՀ ԱՎԾ, Ե. 2014
4. Հայաստանի ֆինանսների վիճակագրություն 2014, վիճակագրական ժողովածու, ՀՀ ԱՎԾ, Ե. 2014
4. The World Bank Indicators <http://data.worldbank.org/indicator>.
5. Global health expenditure database
<http://apps.who.int/nha/database/DataExplorerRegime.aspx>.
6. National Health Accounts in Developing Countries: Improving the Foundation.
Peter Berman, Associate Professor of International Health Economics, Department of Population and International Health, Harvard School of Public Health.
7. World Health Statistics. WHO's annual World Health Statistics reports.

ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ

Հավելված 1. ԱԱՀ ամփոփ աղյուսակներ

Ֆինանսական գործակալներ և Մատակարարներ (ՖԳԽՄ) հաշիվ

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՆԵՐ	2012				2013				Ընդամենը փոփոխությունը	
	ընդամենը, այդ թվում	Պետական հատված	Մասնավոր հատված	Մնացյալ աշխարհ	ընդամենը, այդ թվում	Պետական հատված	Մասնավոր հատված	Մնացյալ աշխարհ	մլն դրամով	%
HP.1 Հիվանդանոցներ Hospitals	70,490	32,899	32,655	4,935	70,264	33,947	31,459	4,859	(226)	(0,3)
HP.2 Բուժքույրական և ըստ բնակության վայրի խնամքի կազմակերպություններ	1,832	1,832	-	-	1,449	1,430	-	20	(383)	(20,9)
HP.3 Ամբուլատոր բժշկական ծառայություններ մատակարարողներ	48,837	18,839	26,52	3,479	43,915	19,840	22,068	2,006	(4,922)	(10,1)
HP.4 Դեղագործական և բժշկական նշանակության ապրանքների մանրածախ և այլ մատակարարներ	42,603	2,579	40,023	1	42,595	1,476	41,119	-	(8)	(0,1)
HP.5 Հասարակական առողջա-պահության ծրագրերի իրականացում և կառավարում	5,923	3,765	-	2,159	3,105	3,016	-	89	(2,818)	(47,6)
HP.6 Առողջապահության կառավարում և ապահովագրություն	4,977	4,615	-	362	1,181	1,181	-	-	(3,796)	(76,3)
HP.7 Առողջապահության բնագավառի կառավարչական ծառայություններ մատակարարող բոլոր այլ կազմակերպությունները					-	-	-	-	0	0

Առողջապահության ազգային հաշիվներ, 2013

HP.8 Առողջապահության հետ կապված ծառայություններ մատուցող հաստատություններ	3,346	2,804	-	542	1,781	1,781	-	-	(1,565)	(46,8)
HP. 9 Մնացած աշխարհը	61	-	-	61	6,036	5,469	-	568	5975	98
HP.nsk Ըստ տիպերի չդասակարգված մատակարարներ	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	178,068	67,332	99,198	11,538	170,327	68,139	94,647	7,542	(7,741)	(4)

Ֆինանսական գործակալներ և Ֆունկցիաներ (ՖԳԽՖ) հաշիվ

ԳՐԾՆՈՒՅԹՆԵՐ	2012				2013				Ընդամենը փոփոխությունը	
	ընդամենը, այդ թվում՝	Պետական հատված	Մասնավոր հատված	Մնացյալ աշխարհ	ընդամենը, այդ թվում՝	Պետական հատված	Մասնավոր հատված	Մնացյալ աշխարհ	վն դրամով	%
HC.1 Բժշկական օգնության ծառայություններ	88,318	41,029	46,251	1,039	93,020	43,398	44,020	5,602	4,702	5,3
HC.2 Վերականգնողական օգնության ծառայություններ	2,266	969	1,277	20	1,687	574	1,093	20	(579)	(25,6)
HC.4 Բուժօգնության օժանդակ ծառայություններ	18,125	8,266	9,079	780	15,777	8,019	7,351	406	(2,348)	(13)
HC.5 Ամբուլատոր պացիենտներին բաշխվող բժշկական ապրանքներ	54,598	7,077	41,348	6,173	48,360	7,181	41,119	60	(6,238)	(11,4)
HC.6 Հիվանդությունների կանխարգելում և հասարակական առողջապահության ծառայություններ	6,079	3,806	1,242	1,031	8,611	6,251	1,063	1,297	2,532	41,7
HC.7 Առողջապահության և բժշկական ապահովագրության կառավարում	1,806	1,444	-	362	1,231	1,231			(575)	(31,8)
HCR.1-5 Առողջապահության հետ կապված գործառույթներ	6,814	4,74		2,074	1,641	1,485		157	(5,173)	(75,9)

Առողջապահության ազգային հաշիվներ, 2013

HC.nsk Ըստ տիպերի չդասակարգված մատակարարներ	61			61					(61)	(100)
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	178,068	67,332	99,198	11,538	170,327	68,139	94,647	7,542	(7,741)	(4,3)

Հավելված 2. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՀԱՇԻՎՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳ, 2011

Նախնական քննարկումների ամփոփաթեթ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՀԱՇԻՎՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳ, 2011

System of Health Accounts 2011

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

14 նոյեմբեր 2014, ԱՀԿ Երևանյան գրասենյակ

ՆՊԱՏԱԿԸ

- Ամբողջ աշխարհում առողջապահական համակարգերը շարունակում են զարգանալ,
- Փոփոխվում են առողջապահության քաղաքականության գերակայությունները,
- Համակարգում սկսում են գործել առավել կատարելագործված կառավարման և կազմակերպման մեթոդներ,
- Ավելի բարդ ֆինանսավորման մեխանիզմներ ուստի .

Անհրաժեշտություն է առաջացել առողջապահական ծառայությունների վերաբերյալ առավել մանրամասն և հասանելի տեղեկատվության հավաքագրման:

Առողջապահության հաշիվները նույնպես պետք է ինտեգրված գործեն այս զարգացումներին և կանխատեսեն մոտ ապագայի միտումները:

ԱՀՀ 2011 նպատակները

- Սահմանել առողջապահության՝ միջազգայնորեն ներդաշնակեցված սահմանները՝ սպառման վրա ծախսումներին հետևելու համար
- Ապահովել հիմնական ազրեգատների շրջանակը՝ առողջապահության ծախսերի միջազգային համադրումներին և առողջապահության համակարգերի վերլուծությանը համապատասխան

- Ապահովել առանձին երկրների կողմից զարգացվող գործիք, որը կարող է տրամադրել առողջապահության համակարգի մոնիտորինգի և վերլուծության համար օգտակար տվյալներ

Նախապատմություն

Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության (World Health Organization), Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպության (Organization for Economic Cooperation and Development), Եվրոմիության վիճակագրական ծառայության (European Statistics) համատեղ ուժերով մշակվել է Առողջապահության հաշիվների համակարգի մեթոդաբանությունը (A System of Health Accounts, 2011 Edition), որը միջազգայնորեն ստանդարտացված առողջապահական համակարգի ծախսերի գնահատման մեթոդաբանություն է:

Առողջապահության հաշիվների համակարգը (System of Health Accounts) ներկայացնում են առողջապահական ապրանքների և ծառայությունների սպառման հետ կապված ֆինանսական հոսքերի համակարգված նկարագրությունը: Նրանց ուղղակի նպատակն է նկարագրել առողջապահության համակարգի ծախսերը:

ԱՀՀ 2011 Հիմնական Բարեփոխումները.

- Առավել մեծ տարբերակում **Ընթացիկ առողջապահական ծախսերի** և **Կապիտալի ձևավորման** միջև.
- Բարելավված հետևողականություն **Ֆինանսավորման դասակարգումներում՝** առանձնացնելով տարբեր դերերն ու հոսքերը (հասույթ, կառուցվածք, գործակալ)
- Նորացված **Մատակարարների դասակարգում՝** առավել պարզության համար.
- Նորացված **Գործառույթների դասակարգում՝** առավել ամբողջական և հետևողական լուսաբանման համար.
- **Ծառայությունների մատակարարման մեջ մուտքերի** մոնիտորինգ (մատակարարման գործոններ).

- Առողջապահական ծառայությունների **շահառուների առանձնահատկությունների** վերաբերյալ հաշվետվություններ.
- ԱՀՀ 1.0 և ԱՀՀ 2011 համապատասխանեցում՝ անընդհատության ապահովման համար.

Առողջապահական Ծախսերի <<Գործառույթային>> Սահմանումը

Ծախսերը հաշվարկվում են, երբ հիմանական նպատակն է՝

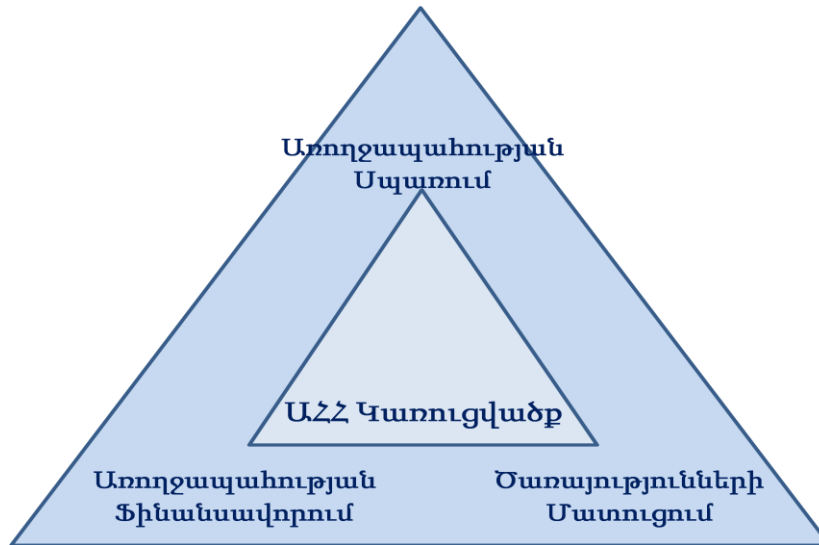
- Բարելավել առողջությունը, կանխել հիվանդությունները կամ բուժել հիվանդությունը.
- Քրոնիկ հիվանդություն կամ հաշմանդամություն ունեցող անձանց խնամքը.
- Կառավարել հանրային առողջությունը, առողջապահական ծրագրերը, առողջության ապահովագրությունը և այլն.

Սա անկախ է այն բանից, թե ով է վճարում կամ ով է մատուցում ծառայությունը: Առողջապահության հաշիվների համակարգը SHA 2011-ը ներկայացնում է մի շարք բարեփոխումներ՝ SHA 1.0-ի համեմատ: Չնայած այն պահպանում է եռաչափ հարաբերակցությունը, որն ընկած է Առողջապահության Հաշիվների Համակարգի և նրա՝ առողջապահության և երկարաժամկետ բուժօգնության ծախսերի նկարագրության հիմքում, այն է՝ ինչ սպառվում է, մատակարարվել և ֆինանսավորվել է, այնուամենայնիվ, SHA 2011-ը առաջարկում է ֆունկցիոնալ դասակարգման ավելի ամբողջական լուսաբանում այնպիսի ոլորտներում, ինչպիսին է կանխարգելումը և երկարաժամկետ բուժօգնությունը, առողջապահության մատակարարների ավելի ճշգրիտ պատկեր՝ սերտ կապերով ստանդարտ արդյունաբերական դասակարգման հետ, և առողջապահության ոլորտում ֆինանսավորման հետ՝ օգտագործելով ֆինանսավորման սխեմաների նոր դասակարգումը:

Առողջապահության հաշիվների համակարգը՝ SHA 2011-ը մշակում է առողջապահության ֆինանսավորման ինտերֆեյսը, որպեսզի թույլ տա չափելի գնահատել ֆինանսների մոբիլիզացումը, կառավարումն ու օգտագործումը, այդ թվում՝ **ֆինանսավորման մեխանիզմների (Financing schemes), ինստիտուցիոնալ միավորների (Financing agents) և եկամուտների**

Ֆինանսավորման մեխանիզմների (Revenues of financing schemes) համակարգված գնահատմամբ:

Առողջապահության Հաշիվների Երեք Չափումները (ԱՀՀ 1.0, PG)

ԱՀՀ 2011 Կառուցվածքը

Չափումներ	Հիմնական Դասակարգումներ	Ընդլայնում
Սպառում	Առողջապահության Գործառույթներ (HC)	Շահառուներ (HB) Արտադրանք
Մատակարարում	Առողջապահության Մատակարարներ (HP)	Կապիտալի Չնավորում (HK) Մատակարարման Գործոններ (FP) Առևտուր
Ֆինանսավորում	Ֆինանսավորման Կառուցվածք (HF)	Ֆինանսավորման Աղբյուրներից Եկամուտներ (FS) Ֆինանսավորման Գործակալներ (FA)

ԱՀՀ 2011 Հիմնական Ագրեգատները և Սահմանները

Առողջապահության մատակարարման ծախսերի և Ենթակառուցվածքում ու սարքավորումներում ներդրումների միջև երկխմաստության նվազեցում
Ավելի շատ մանրամասներ ներդրումների բովանդակության վերաբերյալ:

Կապիտալի ձևավորումը SHA 1.0 և SHA 2011

THE (ԱՀՀ 1.0) = CHE + HK (ԱՀՀ 2011)

Ընդհանուր Առողջապահական Ծախսերի (**THE**) փոխարեն ԱՀՀ 2011-ում մենք ունենք երկու հիմնական ագրեգատներ՝

CHE՝ ագրեգատ, որն ընդգրկում է առողջապահության բոլոր այն ծախսերը, որոնք ընկնում են գործառության սահմանից ներս (որն այժմ բացառում է կապիտալի ծախսերը)

HK՝ ագրեգատ, որը դասակարգում է կապիտալի ձևավորման բոլոր ծախսերը հավելյալ հաշվում: